

NIMIHAKEMISTO

A

- A., A-dr, Al-dr — ks. Shljapnikov, A. G.
- A. B. — ks. Krylenko, N. V.
- A. K. — ks. Kollontai, A. M.
- A. M. — ks. Gorki, A. M.
- A. M. — ks. Kollontai, A. M.
- A. N. — ks. Potresov, A. N.
- Abram, Abramtshik — ks. Krylenko, N. V.
- Abram — ks. Skovno, A. A.
- Abramovitsh, Aleksandr Jemeljanovitsh (synt. 1888) — puolueen jäsen vuodesta 1908. 1911—1917 poliittinen pakolainen, oleskeli Sveitsissä. Otti aktiivisesti osaa Sveitsin työväenliikkeeseen. Palasi Venäjälle 1917. — 459, 492, 500, 524, 526, 532, 535, 536, 537, 544, 547, 548, 553, 554, 555, 557, 558.
- Abramovitsh, R. (Rein, R. A., Movitsh) (1880—1963) — Bundin johtohenkilöitä. — 281.
- Absoluutti — ks. Stasova, J. D.
- Adler, Viktor (1852—1918) — Itävallan sosialidemokratian perustajia ja johtomiehiä. — 408.
- Adrianov — likvidaattorimenshevikki, 1910—1911 oleskeli ulkomailla. — 221, 222.
- Afanasjeva, Sofia Nikolajevna (Serafima) (1876—1933) — osallistui vallankumoukselliseen liikkeeseen 1890-luvulta lähtien. Kesällä 1904 muutti Sveitsiin, jossa tutustui N. K. Krupskajaan ja V. I. Leniniin. — 93.
- Akim — ks. Goldmann, L. I.
- Akimov (Mahnovets), Vladimir Petrovitsh (1872—1921) — sosialidemokraatti, huomattava »ekonomismin» puolustaja. Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomaisen Liiton johtajia; vastusti Työn Vapautus -ryhmää ja sittemmin myös »Isk-
raa». VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen menshevismien äärioikeistolaisen siiven edustajia. — 51, 86.
- Albert — ks. Pjatnitski, M. A.
- Aleksandr — ks. Kremer, A. I.
- Aleksandr — ks. Shljapnikov, A. G.
- Aleksandrov, N. — ks. Semashko, N. A.
- Aleksandrova, Jekaterina Mihailovna (Jacques) (1864—1943) — Narodnaja Volja -järjestön jäsen, sittemmin sosialidemokraatti. 1902 ulkomailla oleskellessaan liittyi »Iskran» jär-

- jestöön, toimi sen asiamiehenä Venäjällä. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen aktiivinen menshevikki. — 76.
- Aleksandrovitsh, Vladimir Aleksandrovitsh** (1884—1918) — vasemmistoeserrä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen Yleisvenäläisen Erikoiskomission varapuheenjohtaja. Osallistui aktiivisesti vasemmistoeserrien kapinaan heinäkuussa 1918. — 438, 440—442.
- Aleksanteri III (Romanov)** (1845—1894) — Venäjän keisari (1881—1894). — 549.
- Aleksei** — 354.
- Aleksei** — 241.
- Aleksei** — 286.
- Aleksei** — ks. Martov, L.
- Aleksein sisar** — ks. Kantel, L.O.
- Aleksejenko, Mihail Martynovitsh** (synt. 1848) — lokakuulainen, suurmaanomistaja, III ja IV Valtakunnanduuman jäsen, toimi budjettivaliokunnan puheenjohtajana. — 304.
- Aleksejev (K.)** — 93, 94.
- Aleksejev, N. A.** (synt. 1873) — sosialidemokraatti, iskralainen, bolshevikki. Asui 1900—1905 Lontoossa. — 45, 46, 47.
- Aleksinski, Grigori Aleksejevitsh** (P., Pjotr) (synt. 1879) — vuosien 1905—1907 vallankumouksen aikana sosialidemokraatti, bolshevikki. Puolueenvastaisen Vperjod-ryhmän perustaja sen jälkeen, kun vallankumous oli kärsinyt tappion. Vuonna 1917 Leniniin ja bolshevikkeihin kohdistetun parjauksenjärjestäjän järjestäjä. Karkasi 1918 ulkomaille ja yhtyi maanpaossa ääritaanumuksellisten leiriin. — 134—136, 145—146, 163, 175, 177, 251, 267, 276, 289, 293, 294, 305, 306, 307, 310, 350, 352, 360, 372, 374, 413.
- An** — ks. Zhordania, N. N.
- An. V., An. Vas., Anatoli Vasiljevitch** — ks. Lunatsharski, A. V.
- Andrei** — ks. Sverdlov, J. M.
- Andrei Nikolajevitch** — ks. Jelizarova-Uljanova, A. I.
- Andrejeva, Maria Fjodorovna** (1868—1953) — puolueen jäsen vuodesta 1904, tunnettu venäläinen näyttelijätär, yhteiskunnallinen toimihenkilö, A. M. Gorkin puoliso. Vuoden 1905 vallankumouksen osanottaja. Suoritti useita puolueen antamia tehtäviä välittömästi Leninin toimeksiannosta. Lokakuun vallankumouksen jälkeen osallistui aktiivisesti maan yhteiskunnalliseen elämään. — 207.
- Anna Jevg.** — ks. Konstantinovitsh, A. J.
- Annenski, N. F.** (1843—1912) — taloustieteilijä ja tilastomies, yhteiskuntapoliittinen kirjailija, tunnettu liberaalisen narodnikkiliikkeen toimihenkilö. Oli perustamassa ja johtamassa kadetteja lähellä ollutta pikuporvarillista »kansansosialistien» puoluetta, joka oli erkaantunut eserrien oikeistosiivestä. — 203.
- Anton** — ks. Makadzjub, M. S.
- Antonov** — ks. Popov, A. V.
- Antonovitsh, Maksim Aleksejevitsh** (1835—1918) — suuntaukseltaan vallankumouksellisdemokraattinen yhteiskuntapoliittinen kirjailija, kirjallisuusarvostelija, filosofi, »Sovremennik» aikakauslehtien avustaja. Tshernyshevskin vangitsemisen jälkeen johti tosiasiallisesti »Sovremennikia» vuodesta 1862 vuoteen 1866. Lahjakas materialismin ja darvinismin julistaja ja tunnetuksi tekijä. Taisteli filosofista idealismia vastaan. — 203.
- Arkadi** — ks. Radtshenko, I. I.
- Armand, Inessa Fjodorovna** (Ines-

- sa) (1874—1920) — puolueen jäsen vuodesta 1904. Ammativallankumouksellinen, kansainvälisen naisten työväen ja kommunistisen liikkeen toimihenkilö. Oli puolueetyössä Moskovassa, Pietarissa ja ulkomailla. Lokakuun vallankumouksen jälkeen puolueen Moskovan kuvernementtikomitean sekä Moskovan kuvernementin tpk:n jäsen ja Moskovan kuvernementin kansantalousneuvoston puheenjohtaja. Vuodesta 1918 VKP(b):n KK:n naisosaston johtajia. — 244, 328—333, 334—336, 341—342, 346, 349, 350, 357—358, 359—360, 360—362, 363—364, 364—366, 368—372, 374—377, 382—383, 386, 400, 401, 403—404, 410, 411, 419, 438, 451—454, 457, 478, 481, 483, 485, 490—491, 492—493, 497—498, 500, 506, 516, 523—530, 531—532, 534—540, 541—551, 552—560, 562—563, 565.
- Arsenjev — ks. Potresov, A. N.
- Astrahantsev, J. P. (synt. 1875) — sosialidemokraatti, Izhevskin ase tehtaan viilaaja. III Valtakunnanduuman jäsen, kuului sosialidemokraattien duumaryhmään, kannatti menshevikkejä. — 168.
- Austerlitz, Friedrich (1862—1931) — Itävallan sosialidemokraattisen puolueen johtomiehiä ja sen pää-äänenkannattajan »Arbeiter-Zeitungin» päätoimittaja; valittiin parlamentin jäseneksi Wienistä. — 470.
- Avel — ks. Jenukidze, A. S.
- Avenard, Etienne (synt. 1873) — Ranskan Yhdistyneen Sosialistisen Puolueen pää-äänenkannattajan »L'Humanité» lehden avustaja (1907). — 133—134.
- Avramov (Abramov), R. P. (1882—1937) — Bulgarian ja Venäjän vallankumouksellisen liikkeen osanottajia. 1905 oli bolshevikkien KK:n asiamiehenä ulkomailla, kuului KK:n Talouskomissioon. Lokakuun vallankumouksen jälkeen toimi ulkomailla neuvostokauppaelimissä. 1925 liittyi VKP(b):n jäseneksi. — 128.
- Axelrod, Ljubov Isaakovna (Ortodox) (1868—1946) — filosofi ja kirjallisuudentutkija, sosialidemokraattisen liikkeen osanottajia. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen liittyi ensin bolshevikkeihin, mutta siirtyi sitten Plehanovia seuraten menshevikkien puolelle. Vuodesta 1918 vetäytyi syrjään aktiivisesta poliittisesta toiminnasta. — 24, 26, 34, 35—36, 40—41, 49, 57, 58, 59, 61, 66, 68, 293.
- Axelrod, N. I. (kuoli 1906) — P. B. Axelrodin vaimo.
- Axelrod, Pavel Borisovitsh (1850—1928) — menshevismien johtomiehiä. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen päätyttyä tappioon hänestä tuli likvidaattori. Ensimmäisen maailmansodan vuosina oli kannatoiltaan sosialishovinisti. — 9, 12—13, 18, 25—29, 31—33, 42, 43—44, 46—47, 80, 85, 112, 253, 367, 383, 422, 437, 442, 462, 471, 477, 569.

B

- B., Abr. — ks. Koltsov, D.
- B. N., B. N-tsh — ks. Noskov, V. A.
- Babin — 1912 plehanovilainen menshevikki. — 238.
- Badajev, Aleksei Jegorovitsh (n:o1) (1883—1951) — puolueen jäsen vuodesta 1904. Pietarin kuvernementin työläisten valitsema IV Valtakunnanduuman jäsen, kuului bolshevikkien duumaryhmään; avusti

- bolshevistista »Pravda» lehteä. Marraskuussa 1914 vangittiin yhdessä duuman muiden bolshevikkijäsenten kanssa imperialistista sotaa vastaan harjoittamansa vallankumouksellisen toiminnan vuoksi ja karkotettiin 1915 eliniäkseen Turuhanskin aluepiiriin. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli johtavissa puolue-, neuvosto- ja taloustoimissa. — 269, 322.
- Basovski, Josef Borisovitsh (Dementjev)** (synt. 1876) — kuului 1896 Odessan sosialidemokraattisiin kerhoihin, sittemmin oli järjestämässä »Iskran» kuljetusta salateitse ulkomailta Venäjälle. — 71.
- Bauer, Otto** (1882—1938) — Itävallan sosialidemokratian ja II Internationaalien johtomiehiä. — 437.
- Baumann, Rudolf** (synt. 1872) — sveitsiläinen oikeistososialidemokraatti. — 552.
- Bazarov (Rudnev), Vladimir Aleksandrovitsh** (1874—1939) — kirjailija, taloustieteilijä ja filosofi, osallistui sosialidemokraattiseen liikkeeseen vuodesta 1896. 1905—1907 osallistui bolshevistiseen julkaisutoimintaan, etäännytti sittemmin bolshevismista, lukeutui machilaisittain asennoituneisiin marxilaisen filosofian revisionisteihin.
- 1917 kuului menshevistisen »Novaja Zhizn» lehden toimittajakuntaan. Vuodesta 1921 työskenteli SNTL:n Valtion suunnittelukomiteassa. — 125, 519, 520.
- Bazil** — ks. Lenin, V. I.
- Bebel, August** (1840—1913) — Saksan sosialidemokratian ja II Internationaalien huomattavimpia toimihenkilöitä. Aloitti poliittisen toimintansa 1860-luvun alkupuoliskolla, oli I Internationaalien jäsen. 1869 perusti yhdessä W. Liebknechtin kanssa Saksan Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen (»eisenachilaiset»); vastusti reformismia ja revisionismia Saksan sosialidemokratian riveissä. — 188—189, 235.
- Bebutov, I. D.** — ruhtinas, suhtautui myötätuntoisesti sosialidemokratiaan; kokosi Venäjän vapausliikkeen historiaa valaisevia asiakirjoja. Testamenttasi arkistonsa ja kirjastonsa VSDTP:lle. — 257.
- Bednyi, Demjan (Pridvorov, Jefim Aleksejevitch)** (1883—1945) — huomattava neuvostorunoilija, bolshevikkipuolueen jäsen vuodesta 1912. Vuodesta 1911 toimi bolshevististen »Zvezda» ja »Pravda» lehtien avustajana. — 263.
- Beilis, Mendel Tevjevitch** (synt. 1873) — juutalaissyntyinen kiejviläisen tiilitehtaan liikeapulaanin, jota 1911 valheellisesti syytettiin kristityn pojan rituaalimurhasta. — 328.
- Bekzadjan, Aleksandr Artemjevitch (Juri)** (1881—1939) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1901. Bakun bolshevikkijärjestön johtohenkilöitä. 1906 siirtyi ulkomaille. 1912 bolshevikkien valtuuskunnan jäsenenä II Internationaalien Baselin kongressissa. Palasi Kaukasiaan 1915. — 244, 260, 265, 291, 358, 421.
- Belenin** — ks. Shljapnikov, A. G.
- Belenki, Grigori Jakovlevitch (Belinski, Grisha)** (1885—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1903. 1914—1917 bolshevikkien Pariisin-jaoston sihteerinä. Palasi Venäjälle toukokuussa 1917.
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puoluetyössä. 1925—1927 yhtyi trotskilaisien oppositioon, minkä vuoksi erotettiin monta kertaa

- NKP(b):stä. — 406, 449—450, 451, 489, 490, 491, 497, 507, 515, 518, 519, 554, 571.
- Belinski** — ks. Belenki, G. J.
- Belousov, Terenti Osipovitsh** (synt. 1875) — likvidaattorimenshevikki, oli III Valtakunnanduomassa Irkutskin kuvernementin edustajana. — 168.
- Belousova** — 554.
- Belski** — ks. Krasikov, P. A.
- Benteli** — lähellä Berniä Bämpizissä sijaitsevan kirjapainon omistaja; siellä painatettiin puolueen pää-äänenkannattajan, »Sotsial-Demokrat» lehdessä yksityisiä numeroita. — 424, 438, 512.
- Berdjajev, Nikolai Aleksandrovitsh** (1874—1948) — kirjailija, taantumuksellinen idealistifilosofi ja mystikko. Ensimmäisissä kirjallisissa teoksissa hän oli »legaalisen marxilaisuuden» kannalla, myöhemmin hänestä tuli peittelemätön marxilaisuuden vihollinen. — 24, 25.
- Berg** — ks. Martov, L.
- Bernheim** — 150.
- Bernstein, Eduard** (1850—1932) — Saksan sosialidemokratian ja II Internationaalin ääriopporientistisen siiven johtaja, revisionismin ja reformismin teoreetikko. — 33, 356, 461.
- Berzins** (Berzins, Ziemelis), **Jan Antonovitsh** (1881—1938) — Latvian vallankumouksellisen liikkeen vanhimpia miehiä. 1908 siirtyi ulkomaille, oli VSDTP:n KK:n Ulkomaisen toimikunnan jäsen (1910) sekä Lätinmaan sosialidemokratian ulkomaisten ryhmien toimikunnan jäsen. Palasi kesällä 1917 Pietariin, otti aktiivisesti osaa Lokakuun vallankumoukseen. — 299—301, 365, 372, 522.
- Blagoev, Dimitr** (1856—1924) — Venäjän ja Bulgarian vallankumousliikkeen toimihenkilö. Hänen johdollaan perustettiin 1891 Bulgarian Sosialidemokraattinen Puolue ja 1903 muodostettiin sen vallankumouksellinen siipi, »tesnjakkien» puolue. Blagoev esitti suurta osaa »tesnjakkien» puolueen muuttamisessa Bulgarian Kommunistiseksi Puolueeksi (1919). — 412.
- Bloch** — ensimmäisen maailmansodan aikaisia Sveitsin naisasiialikkeeseen osanottajia. — 528.
- Bloch, Josef** (1871—1936) — saksalainen sosialidemokraatti, revisionisti, kirjailija. 1897—1933 oli saksalaisten opportunistien johtavan äänenkannattajan, »Sozialistische Monatsheften» toimittaja ja kustantaja. — 518.
- Blumenfeld, I. S. (Tsvetov)** (synt. 1865) — sosialidemokraatti, Työn Vapautus-ryhmän toimeliaita avustajia, sittemmin »Iskran» järjestön jäsen; ammatiltaan latoja. Hoiti Työn Vapautus-ryhmässä ja »Iskrassa» kirjapainoa ja kuljetusasioita. VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen (1903) yhtyi menshevikkeihin. — 30, 40, 41.
- Bobrovskaja (Zelikson), Cecilia Samoilovna (Lenotshka)** (1876—1960) — puolueen jäsen vuodesta 1898. Toimi »Iskran» asiamiehenä ja harjoitti muuta maanalaista toimintaa Venäjän monessa kaupungissa. — 102, 104.
- Bogdanov, A. (Malinovski, Aleksandr Aleksandrovitsh, Maksimov, Rahmetov, Rjadovoi, Sysoika, Werner)** (1873—1928) — sosialidemokraatti, filosofi, sosiologi, taloustieteilijä, ammatiltaan lääkäri. VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen (1903) yhtyi bolshevikkeihin. Myöhemmin hänestä tuli ot-

- zovistien johtaja ja puolueen vastaisen Vperjod-ryhmän päämies. 1909 erotettiin bolshevikien riveistä.
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli perustamassa ja johtamassa Proletkult-järjestöä. Vuodesta 1926 toimi perustamansa Verensiirtoinstituutin johtajana. — 82, 84, 86, 93—94, 106, 109, 125, 147, 160, 161—162, 167, 177, 180, 289, 305, 306, 309, 329, 338, 339—340, 341, 350.
- Bogdasarjan, Tigran** — bolshevikien Genève-jaoston jäsen, ylioppilas. Ks. 131. huomautusta. — 150, 169.
- Bogutsharski (Jakovlev, V. J.)** (1861—1915) — liberaalis-porvarillinen toimihenkilö ja Venäjän narodnikkilaisuusliikkeen historioitsija. — 293.
- Bolshak** — ks. Skvortsov-Stepanov, I. I.
- Bontsh-Brujevitsh, Vladimir Dmitrijevitch** (1873—1955) — puolueen jäsen vuodesta 1895. Osallistui vallankumousliikkeen 1880-luvun lopulta, 1896 siirtyi Sveitsiin. Ulkomailla osallistui Työn Vapautus -ryhmän toimintaan ja avusti »Iskraa». 1904 hoiti KK:n ekspeditiota ja sittemmin järjesti bolshevistisen kirjallisuuden kustantamisen (kustantamo »V. Bontsh-Brujevitsh ja N. Lenin»). Seuraavina vuosina oli aktiivisesti mukana perustamassa bolshevistisiä lehtiä, aikakausjulkaisuja sekä puolueen kustantamoja. Lokakuun vallankumouksen jälkeen toimi Kansankomissarien Neuvoston kansliapäällikönä ja muissa tehtävissä. — 62, 63, 65, 66, 67, 69, 70, 72, 77, 79, 82, 83, 86, 89, 93, 94, 120, 126—127, 128, 131, 181, 182, 213—214, 215—216, 561.
- Boris** — ks. Noskov, V. A.
- Broda** — ks. Desnitski, V. A.
- Bosch, Jevgenija Bogdanovna** (1879—1925) — puolueen jäsen vuodesta 1901. Ensimmäisen maailmansodan vuosina kannatti kansallisuus- y. m. kysymyksissä Buharinin ja Pjatakovin leniniläisvastaisia katsumuksia. Lokakuun vallankumouksen jälkeen kuului Ukrainan ensimmäiseen neuvostohallitukseen; myöhemmin oli puolue- ja neuvostotyössä. 1923 yhtyi trotskilaiseen oppositioon. — 421, 424, 429, 442, 444, 474, 475—476, 483, 484, 485—486, 487, 488, 505, 532.
- Boulanger, Georges** (1837—1891) — ranskalainen kenraali. 1886—1887 sotaministeri. Pyrkii sotilasdiktatuuriin ja asettui siinä tarkoituksessa johtamaan Ranskassa shovinistista liikettä, jonka tunnukseksi oli revanssista Saksaa vastaan. — 549.
- Bourderon, Albert** — ranskalainen sosialisti, syndikalistisen liikkeen vasemmistosiiven johtohenkilöitä. Otti osaa Zimmerwaldin konferenssiin. Joulukuussa 1916 Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen kongressissa äänesti keskustalaista päätöslauselmaa ja kannatti imperialistista sotaa. Katkaisi lopullisesti välinsä Zimmerwaldin kannattajiin ja siirtyi vallankumouksellisen työväenliikkeen vihollisten leiriin. — 450, 538.
- Bracke (Desrousseaux, Alexandre Marie)** (1861—1955) — Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen johtohenkilöitä, sen ulkomaansuhteita hoitanut sihteeri. Vuodesta 1900 RSP:n useiden aikauslehtien avustaja; »L'Humanité» lehden toimittaja; valittiin monta kertaa edustajakamarin jäseneksi. Imperia-

- listisen maailmansodan vuosina sosialishovinisti. Vastusti ranskalaisen sosialistien liittymistä III Internationaliin. — 118, 130.
- Branting, Karl Hjalmar** (1860—1925) — Ruotsin Sosialidemokraattisen Puolueen johtaja ja II Internationaalin johtohenkilöitä. Kannanotoiltaan opportunisti. Puolueen päääänenkannattajan, »Social-Demokraten» toimittaja, valtiopäivämies. Vuosina 1920, 1921—1923 ja 1924—1925 oli Ruotsin sosialidemokraattisen hallituksen päämiehenä. — 136, 166, 387, 393.
- Braun** — ks. Jansons, J. E.
- Brendisten** — 567.
- Briljantti** — ks. Sokolnikov, G. J.
- Britman** — ks. Popov, A. V.
- Brodjaga** — ks. Silvin, M. A.
- Bronowski, Julian** (1856—1917) — Puolan ja Liettuan sosialidemokratian Varsovan järjestön jäsen, vuodesta 1912 n.s. roslamowylaisten, bolshevikkeja lähimpänä olleen oppositio toimihenkilöitä. 1912 Varsovan työväenkuurian äänin valittuna valitsijamiehenä. — 280.
- Bronski, M. G. (Warszawski)** (1882—1941) — puolalainen sosialidemokraatti, myöhemmin bolshevikki. Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian jäsen vuodesta 1902. Osallistui Kientalin konferenssiin Puolan sosialidemokratian edustajana, yhtyi Zimmerwaldin vasemmistoon. 1917 toimi kesäkuusta lähtien Pietarissa VSDTP(b):n KK:n agitaattorina ja propagandistina. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli johtavissa neuvosto-toimissa, sittemmin teki opetus- ja tieteellistä tutkimustyötä. — 467, 508, 526, 530, 531, 552, 569.
- Bronstein, P. A. (Juri)** (synt. 1881) — sosialidemokraatti, menshevikki. Toimitti likvidaatiorien aikauslehteä »Delo Zhizni» ja avusti kirjoituksillaan likvidaatiorimenshevikkien muita äänenkannattajia. — 195, 196, 197.
- Broutchoux, B.** — Ranskan ammattiyhdistysliikkeen miehiä, anarkosyndikalisti. — 505.
- Brutus** — ks. Krzhizhanovski, G. M.
- Bucher, Alfred** — Sveitsin nuorisoliiton johtajia, ensimmäisen maailmansodan aikana oli Zürichissä Kegelklub-nimisen nuorisoyhdistyksen jäsen. Kuoli 1920-luvun alussa. — 556.
- Buharin, Nikolai Ivanovitsh** (1888—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1906; toimi propagandistina Moskovan eri kaupunginosissa. 1911 siirtyi ulkomaille. 1915 oli »Kommunist» aikauslehden avustajia; hänen asenteensa valtiokysymyksessä sekä proletariaatin diktatuuria, kansankuntien itsemääräämisoikeutta y.m. koskevissa kysymyksissä olivat epämarxilaisia.
- Lokakuun sosialistisen vallankumouksen jälkeen oli monissa johtavissa toimissa. Esiintyi moneen otteeseen puolueen leniniläistä politiikka vastaan. Vuodesta 1928 oli NKP(b):ssä muodostuneen oikeisto-oppositio johdossa. 1929 erotettiin KK:n Poliittisen toimikunnan jäsenyydestä ja 1937 puolueenvastaisen toiminnan vuoksi puolueen riveistä. — 331, 339, 399, 405, 408, 420, 429, 432, 443, 467—468, 471, 474, 475—476, 487, 489, 490, 491, 494, 498, 499, 504, 510, 513, 515, 516, 519—523, 532.
- Bukva** — ks. Gorki, Maksim.
- Bulgakov, Sergei Nikolajevitch** (1871—1944) — porvarillinen taloustieteilijä, idealistifilo-

sofi. 1890-luvulla oli »legaalin marxilainen» ja 1900-luvun alussa ryhtyi revidoimaan Marxin oppia agraarikysymyksestä. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen jälkeen yhtyi kadetteihin ja julisti filosofista mystisismiä. Vuodesta 1918 toimi kreikkalaiskatolisena pappina. 1922 karkotettiin vastavallankumouksellisen toimintansa vuoksi ulkomaille. — 19.

Bulkin (Semjonov), F. A. (synt. 1888) — sosialidemokraatti, menshevikki. — 367.

Burenin, V. P. (1841—1926) — taantumuksellinen lehtimies ja kirjailija. Vuodesta 1876 lähtien kuului »Novoje Vremja» lehden toimituskuntaan. Lenin käytti usein Bureninin nimeä tarkoittamaan epärehellisiä polemisointimenetelmiä. (Nimitys »Burenin-Gamma» tarkoittaa L. Martovia.) — 318, 319, 321.

Burjanov, Andrei Faddejevitsh (synt. 1880) — menshevikki. Valittiin IV Valtakunnan duuman jäseneksi Taurian kuvernementin ehdokkaana; kuului sosialidemokraattiseen duumaryhmään. — 276, 331.

Burtsev, V. L. (1862—1936) — 1880-luvun vallankumousliikkeen miehiä, oli lähellä narodnajakovalaisia. Oli pidätettynä, sen jälkeen pakeni ulkomaille, jossa paljasti provokaattoreita, joita Venäjän poliisidepartementti lähetti vallankumouksellisiin järjestöihin. Hänellä oli läheiset suhteet eseriin, sittemmin kannatti kadetteja. — 170, 354.

C

Caillaux — Joseph Caillauxin vaimo. Hyökkäykseen, johon na-

tionalisti Calmette (»Le Figaro» lehden toimittaja) oli ryhtynyt hänen miestään vastaan, hän vastasi revolverinlaukauksella haavoittaen Calmettea kuolettavasti. Tämän vuoksi J. Caillaux erosi toimestaan. — 346.

Caillaux, Joseph (1863—1944) — ranskalainen valtiomies, Ranskan porvarillisen radikaalipuolueen johtaja. Ennen ensimmäistä maailmansotaa oli finanssiministerinä, ministerineuvoston puheenjohtajana sekä sisäministerinä. 1911 solmi sopimuksen, jonka mukaan Ranska ja Saksa jakoivat Afrikan siirtomaissa vaikutusalueensa ja Saksan pääoma sai pääsyn Ranskan pörssiin. Caillauxin »saksalaismielinen politiikka johti siihen, että Ranskan saksalaisvastaiset piirit ryhtyivät vastustamaan häntä. — 346.

Cavaignac, Louis Eugène (1802—1857) — ranskalainen kenraali. Kesäkuussa 1848 oli sotilasdiktattorina ja kukisti erittäin verisesti Pariisin työläisten kesäkuun kapinan. — 577.

Clemenceau, Georges Benjamin (1841—1929) — ranskalainen poliitikko ja valtiomies, toimi vuosikautia radikaalisen puolueen johtajana. Vuodesta 1906 vuoteen 1909 Ranskan hallituksen päämies, ajoi suurpääoman etuja, työväenluokan suhteen harjoitti ankarien vainoimenpiteiden politiikkaa. — 106.

D

Dan (Gurvitsh), Fjodor Iljitsh (1871—1947) — menshevikkien johtomiehiä. Johti ulkomaille likvidaatioriryhmää ja toimitti »Golos Sotsial-Demokrata» leh-

- teä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen taisteli neuvostovaltaa vastaan. Vuoden 1922 alussa karkotettiin ulkomaille. — 36, 46—47, 85, 191—196, 198, 199, 212, 495.
- Danski, B. G. (Komarovski, Konstantin Antonovitsh, X.)** (synt. 1883) — Puolan Sosialistisen Puolueen jäsen vuodesta 1901. 1911 liittyi VSDTP:hen, toimi »Zvezda» ja »Pravda» lehtien avustajana. 1913—1914 oli »Voprosy Strahovanija» aikakauslehden toimittajana. Lokakuun vallankumouksen jälkeen teki työtä neuvostovirastoissa ja toimi diplomaattialalla. — 314, 315, 338.
- David, Eduard** (1863—1930) — Saksan sosialidemokratian oikeistosiiven johtajia. 1919 oli Saksan tasavallan ensimmäisen kokoomushallituksen jäsen ja 1919—1920 sisäministeri; tuki Saksan imperialismin revanssienhankintaa pyrkimyksiä. — 179, 415.
- Davydov, N. M.** (synt. 1890) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1906. Toimi Jekaterinburgin bolshevistisessä puoluejärjestössä. 1909 pidätettiin ja karkotettiin Arkangelin kuvernementtiin. — 172.
- Dedushka** — ks. Knipovitsh, L. M.
- Delaisi, Francis** (synt. 1873) — ranskalainen pikkuporvarillinen taloustieteilijä. — 529.
- Dementjev** — ks. Basovski, I. B.
- Demidovski, Ivan** — poliittinen pakolainen, oli työssä Chitilan (Romania) lentokentällä. Hän oli nähtävästi 1905 kapinaan nousseen panssarilaiva »Potjomkinin» matruuseja. — 234.
- Demoni** — ks. Zemljatshka, R. S.
- Desnitski, Vasili Aleksejevitsh (Boroda)** (1878—1958) — sosialidemokraatti. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhtyi bolshevikkeihin. Oli puoluetöyssä Nizhni Novgorodissa, Moskovassa, Uralilla ja Etelä-Venäjällä. — 94.
- Deutsch, Lev Grigorjevitsh (Alleman, L. Gr., Leo)** (1855—1941) — osallistui narodnikkilaiseen ja sittemmin sosialidemokraattiseen liikkeeseen. 1883 oli perustamassa Työn Vapautus -ryhmää, sittemmin osallistui »Iskran» ja »Zarjan» julkaisemiseen ja levittämiseen. VSDTP:n II edustajakokouksessa (1903) vähemmistöön jääneitä iskralaisia; edustajakokouksen jälkeen menshevikki. — 47, 49, 50, 67, 71, 72.
- Dietz, Johann Heinrich Wilhelm** (1843—1922) — saksalainen sosialidemokraatti, valtiopäivien jäsen vuodesta 1881 vuoteen 1918. Hoiti sosialidemokraattisen puolueen kustantamoa, joka julkaisi Marxin ja Engelsin teoksia; hänen kirjapainossaan julkaistiin »Iskran» ensimmäiset numerot, aikakauslehteä »Zarja» sekä V. I. Leninin teos »Mitä on tehtävä?». — 40, 47, 51, 52, 313.
- Dilon** — 84.
- Dimka** — ks. Smidovitsh, I. G.
- Dirks** — ks. Nasimovitsh, N. F.
- Dnevnitski, P. N. (Zederbaum, F. O.)** (synt. 1883) — sosialidemokraatti, menshevikki, yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Vuodesta 1909 oleskeli ulkomailta, avusti kirjoituksillaan Plehanovin »Dnevnik Sotsial-Demokrata» aikakauslehteä ja kirjoitteli myös bolshevistisiin »Zvezda» ja »Pravda» lehtiin. — 250, 276, 289.
- Dolgolevski** — ks. Buharin, N. I.
- Domov** — ks. Pokrovski, M. N.
- Domski, Heinrich Germanovitsh (Kamenski)** (1883—1937) — sanomalehtimies, Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian jäsen

- vuodesta 1904. 1906 Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian Varsovan komitean jäsen, kirjoitteli useihin Puolan sosialidemokraattisiin julkaisuihin. Vuodesta 1912 toimi »Pravdan» ja »Prosvestshenijen» avustajana. Vuodesta 1915 Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian aluepiirihallituksen jäsen. — 412, 432.
- Doroshenko, Nikolai Vasiljevitch (Konstantin Sergejevitch)** (1881—1926) — tuli mukaan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1902, toimi Pietarissa ja Tiflisissä. Kirjoitteli »Vperjod» lehteen nimimerkillä Napoleon. — 122.
- Droz** — ks. Humbert-Droz, Jules.
- Dubreuil, Louis** (1862—1924) — sosialisti, Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen ja II Internationaalien Ranskan-osaston pääsihteerin. Useiden sosialistilehtien avustaja ja toimittaja. — 144.
- Dubrovinski, I. F. (Innokentijev, Inok)** (1877—1913) — bolshevikki; kooptoititiin VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen KK:n jäseneksi. 1905 Moskovan aseellisen kapinan järjestäjiä ja johtajia. VSDTP:n V (Lontoon) edustajakokouksessa valittiin KK:n jäseneksi. 1908 kuului »Proletarin» toimituskuntaan. — 159—160, 162—165, 180, 185, 221.
- Dzerzhinski, Feliks Edmundovitsh (Jozef)** (1877—1926) — Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian perustajia. Harjoitti puoluetoimintaa Puolassa ja Venäjällä. Puolueen IV edustajakokouksen (1906) ajoista lähtien VSDTP:n KK:n jäsen. Lokakuun vallankumouksen saavutettua voiton oli Vastavallankumousta, sabotaasia ja keinottelua vastustavan yleisvenäläisen erikoiskomission (YEK) puheenjohtajana ja muissa vastuullisissa töissä. — 190.

E

- E.** — ks. Rozen, M. M.
- Eck, A.** — 189—190.
- Edisherov.** — 335.
- Eisenstadt, Isai Lvovitsh (Judin)** (1867—1937) — Bundin johtohenkilöitä. Vuodesta 1902 Bundin KK:n jäsen, toimi Minskissä ja Odessassa. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen aktiivisia menshevikkejä. — 226.
- Emma, Emmanuil** — ks. Korenevski, M.
- Engels, Friedrich** (1820—1895) — 6, 7, 27, 77, 498, 520, 549, 553.
- Essen, Eduard Eduardovitsh (Paroni)** (1879—1931) — puolueen jäsen vuodesta 1898, bolshevikki. 1903 toimi Jekaterinoslavissa, oli järjestämässä lakkoja etelä-Venäjällä. Syyskuussa 1904 otti osaa VSDTP:n etelän komiteoiden konferenssiin, jolla oli suuri merkitys etelä-Venäjän bolshevististen komiteoiden yhteenliittämiseksi ja Enemmistökomiteain Toimikunnan (EKT) perustamisessa. — 87, 94.
- Essen, Maria Moisejevna** (1872—1956) — sosialidemokraatti, VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. Toimi Pietarin komiteassa; kooptoititiin vuoden 1903 lopulla KK:n jäseneksi. Helmikuussa 1904 lähetettiin ulkomaille informoimaan asiaintilasta Venäjällä. — 83.

F

- Fabierkiewicz, Zbigniew (Gniewicz)** (kuoli 1919) — Puolan työväenliikkeen toimihenki-

- löitä, Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian jäsen, sanomalehtimies. 1916 oli järjestämässä PK:n ja L:n Sosialidemokratian ryhmää Pietarissa, kuului sen äänenkannattajan »Trybunan» toimituskuntaan ja toimi venäläisten bolshevististen sanomajien aikakauslehtien avustajana. — 507.
- Falinski** — ks. Litvinov-Falinski, V. P.
- Fedorovitsh** — ks. Teodorovitsh, I. A.
- Fedosejev, Nikolai Jevgrafovitch** (1871—1898) — Venäjän ensimmäisiä marxilaisia, marxilaisten kerhojen perustaja ja ohjaaja. Kirjoitti useita Venäjän poliittista ja taloudellista kehitystä eritteleviä marxilaisia teoksia. — 1.
- Felix** — ks. Litvinov, M. M.
- Ferri, Enrico** (1856—1929) — Italian Sosialistisen Puolueen johtaja. Toimitti puolueen päääänenkannattajaa »Avantia!» vuonna 1898 ja sittemmin vuosina 1904—1908. — 144.
- Filippov, M. M.** (1858—1903) — venäläinen tiedemies, filosofi ja kirjailija; kuului »legaaliin marxilaisiin». Perusti 1894 aikakauslehden »Nautshnoje Obozrenije», jossa julkaistiin Leninin artikkelit »Huomautus markkinateoriakysymykseen», »Vieläkin realisoimisteoriakysymyksestä» ja »Epäkriittillistä kritiikkiä». — 67.
- Finikov** — 229.
- Finn-Jenotajevski, Aleksandr Juljevitch** (»Hra») (1872—1943) — sosialidemokraatti, taloustieteilijä ja kynäilijä. 1903—1914 oli lähellä bolshevikkeja. Kirjoitti useita taloustieteellisiä artikkeleja. — 32—33, 36—40.
- Fofanova, Margarita Vasiljevna** (synt. 1883) — vallankumouksellisen liikkeen osanottaja, kommunisti. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen oli Pietarin Neuvoston jäsen. Lenin piileksi maanalaisen toimintansa viimeisenä kautena hänen asunnossaan. — 579.
- Fotijeva, Lidia Aleksandrovna** (Nekrasova) (synt. 1881) — puolueen jäsen vuodesta 1904. 1904—1905 työskenteli venäläisten bolshevikkien ulkomailta toimineessa ryhmässä; hoiti yhdessä N. K. Krupskajan kanssa kirjeellisiä yhteyksiä Venäjän maanalaisiin järjestöihin. Venäjän ensimmäisen vuosien 1905—1907 vallankumouksen ja vuoden 1917 Lokakuun vallankumouksen osanottaja. Vuodesta 1918 toimi Kansankomissaarien Neuvoston ja TPN:n sekä samanlaisesti Leninin sihteerinä. — 99.
- Fourier, Charles** (1772—1837) — suuri ranskalainen utopistisocialisti. — 554.
- Fram** — ks. Goloshtshokin, F. I.
- Franz** — ks. Koritschoner, Franz.
- Frey** — ks. Lenin, V. I.
- Fridolin, Vladimir Juljevitch** (Varin, Strannik) (1879—1942) — liittyi VSDTP:hen 1904. 1907—1910 oli syrjässä poliittisesta toiminnasta. 1910—1917 maanpaossa ulkomailla. Ensimmäisen maailmansodan kaudella toimi menshevikkien ja trotskilaisten »Nashe Slovo» lehden avustajana; kirjoitti sodanvastaisia artikkeleja. — 412, 413, 420, 424, 489, 490, 492, 494, 498, 510, 516, 518.
- Frimu, I.** (1871—1919) — Romanian työläiskerhojen yhteentoimittämisen ja työväenluokan poliittisen puolueen perustamisen ajaja; Romanian työläisten ammattiyhdistysten perustaja. Valittiin Sosialistisen Yhdistyksen sihteeriksi.

Vuodesta 1910 Romanian Sosialistisen Puolueen Toimeenpanevan Komitean jäsen. — 234.

Fröhlich, Paul (1884—1953) — saksalainen sosialidemokraatti, sanomalehtimies. Vuosina 1912—1916 toimitti »Bremer Bürger Zeitungia»; bremeniläisen »Arbeiterpolitik» viikkolehden perustajia; oli Kientalin konferenssissa Bremenin vasemmistolaisten valtuutettuna. — Vuosina 1919—1924 Saksan Kommunistisen Puolueen KK:n jäsen. Osallistui Kominternin III kongressiin Saksan Yhdistyneen Kommunistisen Puolueen valtuutettuna. Vuonna 1928 erotettiin Saksan Kommunistisesta Puolueesta ryhmäkuntalaistoinnin takia. — 477.

G

G., Gr. — ks. Zinovjev, G. J.

G. V. — ks. Plehanov, G. V.

G. Z. — ks. Zinovjev, G. J.

Galina — ks. Rozmirovitsh, J. F.

Galjorka — ks. Olminski, M. S.

Galperin, Lev Jefimovitsh (Valentin, Konjagin) (1872—1951) — sosialidemokraatti, oli vuodesta 1898 mukana vallankumouksellisessa liikkeessä. Lähetettiin keväällä 1901 »Iskran» asiamiehenä Bakuun, jossa järjesti VSDTP:n Bakun komiteaa, maanalaista kirjapainoa sekä illegaalisen kirjallisuuden kuljetusta ulkomailta ja sen levittämistä Venäjällä. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki, kuului jonkin aikaa Puolueen Neuvostoon pää-äänenkannattajan toimituksen edustajana, kooptoitin myöhemmin KK:n jäseneksi. Vuodesta 1906 siirtyi syrjään aktiivisesta poliittisesta toiminnasta. — 29—30, 112.

Gamma — ks. Martov, L.

Gegetshkori, Jevgeni Petrovitsh (synt. 1879) — gruusialainen menshevikki. III Valtakunnandumaan jäsen, sosialidemokraattisen duumaryhmän johtomiehiä.

Marraskuusta 1917 oli Taka-Kaukasian vastavallankumouksellisen hallituksen (Taka-Kaukasian komissariaatin) puheenjohtaja, sittemmin Gruusian menshevikkihallituksen ulkoministeri ja varapuheenjohtaja. Valkoemigrantti vuodesta 1921, jolloin Gruusiassa pystytettiin neuvostovalta. — 168, 230.

George — ks. Safarov, G. I.

Ger-n — 244.

Gertsik, Boris — provokaattori, 1903 Varsovan ohranalaitoksen palveluksessa, sittemmin ulkomaisen ohranan asiamies. — 169, 170, 171, 174, 176.

Gimmer, N. N. — ks. Suhanov, N.

Ginsburg, B. A. — ks. Koltsov, D.

Glebov, B. — ks. Noskov, V. A.

Gniewicz — ks. Fabierkiewicz, Zbigniew.

Gobi (Shnitnikova), L. H. (Irina) (1878—1944) — oli mukana sosialidemokraattisessa liikkeessä vuodesta 1901; 1902—1904 VSDTP:n Pietarin komitean toimitussihteeri. 1903 KK:n asiamies, huolehti yhteyksistä paikallisjärjestöihin. — 89.

Golay, Paul — sveitsiläinen sosialidemokraatti, yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Toimitti Lausannassa sosialistista »Le Grutléen» lehteä. — 420, 421, 423, 424, 427, 435, 452, 555.

Goldenberg, Josef Petrovitsh (Meshkovski) (1873—1922) — sosialidemokraatti, iskralainen. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. Ensimmäisen maailmansodan aikana yhtyi puolustuskannal,

- la olleisiin Plehanovin kannattajiin. 1920 hyväksyttiin uudelleen bolshevikkipuolueen jäseneksi. — 95—96, 163, 165.
- Goldendach, D. B.** — ks. Rjazanov, D. B.
- Goldmann, Lev Isaakovitsh (Akim)** (1877—1939) — oli mukana vallankumouksellisessa liikkeessä vuodesta 1893. Matkusti 1900 ulkomaille, jossa yhtyi »Iskran» järjestöön. Toukokuussa 1901 perusti Kishinjovissa maanalaisen kirjapainon, jossa painatettiin »Iskraa» ja muita sosialidemokraattisia julkaisuja. — 30, 31.
- Goloshtshokin, F. I. (Fram)** (1876—1941) — puolueen jäsen vuodesta 1903, VSDTP:n Pietarin komitean ja Moskovan komitean jäsen. 1912 valittiin VI (Prahan) konferenssissa VSDTP:n KK:n jäseneksi. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja neuvostotoimissa. — 286.
- Golubeva, Maria Petrovna (Marja Petrovna, Jasneva)** (1861—1936) — oli mukana vallankumouksellisessa liikkeessä 1880-luvulta lähtien. VSDTP:n jäsen vuodesta 1901. Puolueen II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki; toimi VSDTP:n Saratovin komitean sihteerinä, sittemmin työskenteli Pietarissa. — 95, 108.
- Gorev, Boris Isaakovitsh (Goldman, B. I., Igorev, Igor)** (synt. 1874) — sosialidemokraatti. 1905 VSDTP:n Pietarin komitean jäsen, bolshevikki. 1907 yhtyi menshevikkeihin. — 154, 199, 201, 222, 231.
- Gorki, Maksim (Peshkov, Aleksei Maksimovitsh, A. M., Bukva, »Isäntä»)** (1868—1936) — venäläinen kirjailija, neuvostokirjallisuuden perustanlaskija. — 94, 106, 139, 140, 207, 250, 257, 276, 277, 284, 288, 290—291, 307—308, 309, 390, 531, 534.
- Gorter, Hermann** (1864—1927) — alankomaalainen sosialidemokraatti, yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Imperialistisen maailmansodan vuosina internationalisti, Zimmerwaldin vasemiston kannattaja. Kuului 1918—1921 Alankomaiden Kommunistiseen Puolueeseen ja osallistui Kominternin työhön; oli äärivasemmistolaisella lahkolaisella kannalla. Vuonna 1921 erosi kommunistisesta puolueesta ja loittoni aktiivisesta poliittisesta toiminnasta. — 400, 402—403, 407, 412, 418, 426, 430, 456, 460.
- Gots, Mihail Rafailovitsh (Rafailov, M.)** (1866—1906) — eserräpuolueen perustajia ja teoreetikkoja. — 19.
- Graber, Ernest Paul** (synt. 1875) — sveitsiläinen sosialidemokraatti. Osallistui Zimmerwaldin ja Kientalin konferensseihin. 1915—1925 toimitti Sveitsin sosialidemokraattien lehteä »La Sentinelle». Vuoden 1917 alussa asettui keskustalaiselle pasifistiselle kannalle ja 1918 siirtyi täydellisesti Sveitsin sosialidemokratian oikeistosiiven puolelle. — 492, 497, 538, 557.
- Greulich, Herman** (1842—1925) — Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen perustajia, sen oikeistosiiven johtaja; vuodesta 1890 Zürichin kantonin neuvoston jäsen ja vuodesta 1902 Sveitsin liittokokouksen jäsen. Ensimmäisen maailmansodan aikana kävi taistelua Zimmerwaldin vasemmistoa vastaan. — 26, 475, 526, 576.
- Grigori** — ks. Zinovjev, G. J.
- Grigorin vaimo** — ks. Lilina, Z. I.
- Grimm, Robert** (1881—1958) — Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen johtohenkilöitä.

- 1909—1918 sen sihteeri ja »Bernern Tagwacht» lehden päätoimittaja. Vuodesta 1911 Sveitsin liittokokouksen jäsen. Otti osaa Zimmerwaldin ja Kientalin konferensseihin, toimi Kansainvälisen Sosialistisen Toimikunnan puheenjohtajana. Keskustalaisen (II 1/2) Internationaalien perustaja. — 404, 406, 412, 422, 429, 432, 435, 436, 442, 443, 449, 459, 460, 463, 465, 469, 477, 478, 479, 497, 498, 500, 526, 527, 528, 539, 542, 543, 544, 545, 546, 550, 551, 552, 553, 556, 557, 566, 568, 576.
- Grisha** — ks. Belenki, G. J.
- Gritsko** — 84, 86.
- Grozhan (Gvozdev), D. S. (Juri)** (synt. 1876) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1903. 1905—1906 perusti VSDTP:n KK:n teknisen taisteluryhmän. Marraskuussa 1906 osallistui VSDTP:n sotilas- ja taistelujärjestöjen ensimmäiseen konferenssiin. 1910 vetäytyi syrjään poliittisesta toiminnasta. — 160.
- Grumbach, Solomon (Homo)** (1884—1952) — saksalainen oikeistososialidemokraatti, myöhemmin Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen jäsen. Oli II Internationaalien Toimeenpanevan Komitean jäsen. Ensimmäisen maailmansodan aikana oleskeli Sveitsissä. Toimi »L'Humanité» ja »Bernern Tagwacht» lehtien avustajana. — 457.
- Guesde, Jules** (1845—1922) — Ranskan sosialistisen liikkeen ja II Internationaalien perustajalaskijoita ja johtajia. — 130.
- Guilbeaux, Henri** (1885—1938) — ranskalainen sosialisti, sanomalehtimies. Ensimmäisen maailmansodan aikana julkaisi aikakauslehteä »Demain». 1916 otti osaa Kientalin konferenssiin. 1920-luvun alusta oleskeli Saksassa, toimi »L'Hu-
- manité» lehden kirjeenvaihtajana. Sittemmin siirtyi trotskilaisuuden kannalle. — 491, 493, 497, 499, 532, 535, 538, 541, 542, 543, 544, 547, 549, 566, 567, 569.
- Guliko** — 339.
- Gurevitsh, Emmanuil Lvovitsh** (synt. 1865) — vuoteen 1890 saakka narodnajavoljalainen, sittemmin yhtyi sosialidemokraatteihin. — 10.
- Gurovitsh, M. I.** (1862—1915) — ohranalaitoksen salainen asiamies, soluttautui sosialidemokraattisen liikkeen riveihin harjoittaakseen provokaatiota. Pietarin komitea paljasti hänet 1902 provokaattoriksi, minkä vahvisti myös Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaisen Liigan, Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomaisen Liiton ja Borba-ryhmän edustajista muodostettu komissio. Gurovitsh siirtyi sen jälkeen julkisesti Pietarin poliisidepartementin palvelukseen. — 55—56.
- Gurvitsch, I. A.** (1860—1924) — venäläinen taloustieteilijä. Siirtyi 1889 Amerikkaan. — 4.
- Gusjev, Sergei Ivanovitsh (Drabkin, J. D.)** (1874—1933) — puolueen jäsen vuodesta 1896. Oli edustajana VSDTP:n II edustajakokouksessa, enemmistön iskralainen. Joulukuusta 1904 toukokuuhun 1905 Enemmistökomiteain Toimikunnan ja puolueen Pietarin komitean sihteeri, sittemmin Odessan bolshevististen järjestön johtohenkilöitä. — 94.
- Gylka** — ks. Melenevski, M. I.

H

Haase, Hugo (1863—1919) — Saksan sosialidemokraattien johtomiehiä, opportunisti. Valittiin 1911 Saksan Sosialidemo-

- kraattisen Puolueen hallituksen puheenjohtajaksi. 1897—1907 ja 1912—1918 oli valtiopäiväedustajana. Huhtikuussa 1917 oli perustamassa Saksan Riippumatonta Sosialidemokraattista Puoluetta. 1918 Saksan marraskuun vallankumouksen aikana kuului n.s. kansanvaltuuskuntaan, joka harjoitti vallankumouksellisen liikkeen lannistamisen politiikkaa. — 262, 263, 264, 266, 283, 414, 415.
- Haidukiewich** — 397.
- Halberstadt, Rosalia Samoilovna (Kostja)** (1877—1940) — 1896 Plehanovin ohjaaman Genèven sosialidemokraattisen kerhon jäsen. Palattuaan Venäjälle toimi Odessan, Kishinjovin, Harkovin ja Jekaterinoslavin sosialidemokraattisissa järjestöissä; kuului »Iskran» järjestöön. Puolueen II edustajakokouksen (1903) jälkeen menshevikki. — 76.
- Hanecki (Fürstenberg), Jakub Stanislavovitsh** (1879—1937) — Puolan ja Venäjän vallankumouksellisen liikkeen huomattavia miehiä, sosialidemokraattisen puolueen jäsen vuodesta 1896, Puolan Kuningaskunnan ja Lietuan Sosialidemokratian Päähallituksen jäsen. Erosi päähallituksesta PK:n ja L:n SD:n VI edustajakokouksessa (1908) useissa puolue-elämän kysymyksissä ilmenneiden erimielisyyksien vuoksi; Puolan sosialidemokratiassa 1912 tapahtuneen hajaantumisen jälkeen oli n.s. rozlamowylaisten, bolshevikkeja lähinnä olleen opposition johtajia. 1917 VSDTP(b):n KK:n Ulkomaisen toimikunnan jäsen. — 291, 351, 397, 561, 564—565, 566, 568, 570, 571—572, 574, 576,
- Haritonov, Moisei Markovitsh** (1887—1948) — puolueen jäsen vuodesta 1905. Vuodesta 1912 oleskeli Sveitsissä, kuului bolshevikkien Zürichin jaostoon, oli sen sihteerinä. Palasi Venäjälle huhtikuussa 1917. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue-, talous- ja sotilastoimissa. — 411, 440, 447—448, 454—455, 465, 503, 507—508, 528, 568.
- Harlamov, V. A.** — 203.
- Heisin, Minei Leontjevitch** (1871—1924) — sosialidemokraatti, menshevikki, ammatiltaan lääkäri. Toimi likvidaattorimenshevikkien »Vozrozhdenije» ja »Nasha Zarya» aikakauslehtien, »Lutsh» y.m. lehtien avustajana. — 339.
- Herman, I. E.** (1884—1942) — puolueen jäsen vuodesta 1904. Toimi VSDTP:n Riian bolshevistisessä järjestössä. Vuoden 1905 vallankumouksen aktiivisia osanottajia. 1909 siirtyi Berliiniin. Taisteli Läntimaan Sosialidemokratian ja bolshevikkipuolueen yhdistymisen puolesta. 1914 otti osaa Brysselissä pidettyyn Läntimaan SD:n IV edustajakokoukseen. Valittiin edustajakokouksessa KK:n, ulkomaisen komitean ja Läntimaan SD:n pää-äänenkannattajan »Zihnan» toimituskunnan jäseneksi. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli johtavissa puolue- ja neuvostotoimissa. — 295—296, 299, 324—326, 327—328, 344, 353.
- Herra puheenjohtaja** — ks. Petrovski G. I.
- Hodzhmirjan, Migran Hristoforovitsh** (1882—1938) — liittyi VSDTP:hen 1902, puolueen II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhtyi bolshevikkeihin. Vuodesta 1905 vuoteen 1914 oleskeli maanpakolaisena ul-

- komailta. Ks. 131. selitystä. — 150.
- Hopfenhaus, Maria Germanovna** (M. G. H.) (1862—1898) — N. J. Fedosejevin ystävätär. Lenin oli hänen välityksellään kirjeenvaihdossa Fedosejevin kanssa. — 5.
- »Hra» — ks. Finn-Jenotajevski, A. J.
- Huber, Johannes** (1879—1948) — sveitsiläinen oikeistososialidemokraatti, asianajaja, yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Ensimmäisen maailmansodan aikana kappaili Zimmerwaldin liikettä vastaan. Sodan jälkeen vastusti kommunistista liikettä. — 524.
- Humbert-Droz, Jules** (synt. 1891) — sveitsiläinen sosialidemokraatti, lehtimies. Ensimmäisen maailmansodan kaudella sosialipasifisti; kieltäytyi palvelemasta armeijassa ja pantiin syytteeseen. — 532, 552, 553, 557.
- Hundadze, Gabriel Ivanovitsh** (Moskovski, Aleksei) (synt. 1877) — tuli mukaan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1898, menshevikki. Toimi 1909—1913 VSDTP:n pää-äänenkannattajan »Sotsial-Demokrat» lehden avustajana. — 196.
- Huysmans, Camille** (1871—1968) — Belgian työväenliikkeen vanhimpia toimihenkilöitä, filologian professori, sanomalehtimies. 1904—1919 oli II Internationaalien Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston sihteerinä. Vuosien 1914—1918 sodan jälkeen oli ennallistetun II Internationaalien huomattuja toimihenkilöitä. Oli moneen otteeseen Belgian hallituksen jäsen. — 139, 140, 141—142, 144—145, 147—149, 150—154, 155—157, 167—171, 174, 176—177, 178—179, 202—203, 204, 210, 211—212, 233—234, 236—239, 254—255, 258—259, 264, 274—275, 279, 298—299, 307, 316—317, 336—337, 343—344, 345—346, 369, 370, 374, 375, 453.
- Höglund, Karl Zeth Konstantin** (1884—1956) — Ruotsin sosialidemokraattisen liikkeen vasemmistosiiven sekä sosialistisen nuorisoliikkeen johtaja. Zimmerwaldin sosialistikonferenssissa yhtyi Zimmerwaldin vasemmistoryhmään. 1917—1924 oli Ruotsin Kommunistisen Puolueen johtohenkilöitä. Erotettiin kompuolueesta 1924 opportunistin vuoksi sekä Kominternin V kongressin päätösten avoimen vastustamisen tähden. 1926 liittyi jälleen sosialidemokraattiseen puolueeseen. — 427, 491, 572, 573, 574.

I

- I. P., Iv., P.** — ks. Ladyzhnikov, I. P.
- Igorev, Igor** — ks. Gorev, B. I.
- Iija** — ks. Vilenski, I. S.
- Iljin, F. F.** — 1904 VSDTP:n KK:n kirjaston ja arkiston perustamishankkeen alkuunpanijoita ja toteuttajia. Toimi KK:n Talouskomissiossa sekä KK:n ja »Proletari» lehden eks-peditiossa. — 128.
- Iljin, F. N.** (1876—1944) — puolueen jäsen vuodesta 1897. 1907 siirtyi Ranskaan, sitten Sveitsiin. Osallistui aktiivisesti puoluetöimintään. — 483.
- Iljin, V.** — ks. Lenin, V. I.
- Iljin-Zhenevski, A. F.** (1894—1941) — sanomalehtimies, puolueen jäsen vuodesta 1912. 1913—1914 oleskeli maanpaossa. — 353—354.
- Inessa** — ks. Armand, I. F.
- Innokentjev, Inok** — ks. Dubrovinski, I. F.

Ionov (Koigen, Fjodor Markovitsh) (1870—1923) — sosialidemokraatti, Bundin johtohenkilöitä. — 409.

Isajenko, A. J. — 111.

Isetski — ks. Solomon, G. A.

Isv, Josef Andrejevitsh (Mihail) (1878—1920) — sosialidemokraatti, menshevikki. 1907 valittiin menshevikkien edustajana KK:n jäseneksi. Toimi »Nasha Zarja» aikakauslehden ja likvidaattorien muiden julkaisujen avustajana. — 195, 196, 197.

Isäntä — ks. Gorki, Maksim.

Ivan Vasiljevitsh — 124, 125.

Ivanov, K. — ks. Lenin, V. I.

Ivanovski, V. I. — ks. Lenin, V. I.

J

J. — 223—224.

J. B. — ks. Bosch, J. B.

J. F. — ks. Rozmirovitsh, J. F.

J., Jr., Juri — ks. Pjatakov, G. L.

J. K. — ks. Kamenev, L. B.

Jacques — ks. Aleksandrova, J. M.

Jagiello, J. J. (n:o 16) (synt. 1873) — ks. 240. selitystä. — 257, 266, 268, 269—270, 271, 272, 273, 276.

Jakubova, A. A. (1870—1917) — oli mukana sosialidemokraattisessa liikkeessä vuodesta 1893; »ekonomismin» edustajia. Kuului Pietarin Taisteluliittoon Työväenluokan Vapauttamiseksi. Kesällä 1899 muutti Venäjältä maanpakolaisena ulkomaille, auttoi VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) järjestämisessä ja osallistui siihen neuvotteluoikeuksin; puolueessa tapahtuneen hajaannuksen jälkeen suhtautui myötämieleisesti menshevikkeihin. Vuoden 1905 jälkeen jäi syrjään poliittisesta toiminnasta, oli työssä työväen valistusjärjestöissä. — 11—12.

James — ks. Jelizarova-Uljanova, A. I.

Jansons (Braun), Janis Ernestovitsh (1872—1917) — Latvian sosialidemokraattisen liikkeen miehiä, yhteiskuntapoliittinen kirjailija ja kirjallisuusarvostelija. Latviassa 1905 käydyn vallankumouksellisen taistelun johtajia. 1906 muutti ulkomaille. Kuului puolueen vastaiseen elokuun blokkiin (1912). 1911—1914 johti Lätinmaan sosialidemokratian ulkomaista komiteaa. — 301, 326, 425.

Jansson, Wilhelm (1887—1923) — Saksan sosialistisen liikkeen osanottajia, kansallisuudeltaan ruotsalainen. Vuodesta 1905 vuoteen 1919 »Correspondenzblatt der Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlandsin» toimittajia. — 377—378.

Japanilaiset — ks. Bosch, J. B. ja Pjatakov, G. L.

Jasneva — ks. Golubeva, M. P.

Jaurès, Jean (1859—1914) — Ranskan ja kansainvälisen sosialistisen liikkeen huomatuimpia johtajia. Oli perustamassa Ranskalaista Sosialistista Puoluetta, joka yhdistyi 1905 Ranskan Sosialistisen Puolueen kanssa. Jaurès johti Ranskan Yhdistyneessä Sosialistisessa Puolueessa oikeistosiipeä. 1904 perusti »L'Humanité» lehden ja oli sen toimittajana elämänsä loppuun. — 127, 144, 429, 553.

Jefron, J. A. (kuoli 1917) — ammatiltaan lääkäri, maanpaossa ollessaan tuki Työn Vapautusryhmää; myöhemmin oli »Iskran» Pariisin-järjestön jäsen. — 39.

Jegor — ks. Polubinov.

Jegorov, Nikolai Maksimovitsh (synt. 1871) — työmiehes, Perm'n kuvernementin edustaja

III Valtakunnanduudessa. Sosialidemokraattisen duumaryhmän jäsen. Bolshevikkien legaalisen »Zvezda» lehden avustaja, myöhemmin yhtyi trotskilaisiin. — 168.

Jelizarova-Uljanova, Anna Iljinitshna (Andrei Nikolajevitsh, James) (1864—1935) — Leninin sisar, oli mukana valankumouksellisessa liikkeessä vuodesta 1886. 1900—1905 toimi iskralaisissa järjestöissä, työskenteli bolshevikkien maanalaisten lehtien toimituksissa, oli »Vperjod» lehden toimituksen jäsen. Otti toime-
liaasti osaa Leninin teosten julkaisemiseen. 1912—1914 toimi bolshevikkien äänenkannattajien: »Pravdan», »Prosvestshenijen» ja »Rabotnitsan» avustajana. 1917 oli »Pravda» lehden toimitussihteerinä ja »Tkatsh» aikakauslehden toimittajana. 1918—1921 oli työssä Valistuskomissariaatissa. Osallistui aktiivisesti Lenin-instituutin perustamiseen ja oli sen tieteellisenä työntekijänä. — 32, 33, 125, 136, 339—340, 474, 494, 499.

Jenukidze, A. S. (Avel) (1877—1937) — puolueen jäsen vuodesta 1898. 1910 toimi Bakun järjestössä, oli Bakun komitean jäsen. 1911 joutui pidätetyksi ja istui vankilassa vuoden 1912 heinäkuuhun saakka. Vapauduttuaan toimi Pietarissa vuoteen 1914.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli vastuullisissa sotilas-, neuvosto- ja puolue-toimissa. — 312.

Jermolajev, K. M. (Roman) (1884—1919) — sosialidemokraatti, menshevikki. 1910 allekirjoitti 16 menshevikin joukossa »Avoinen kirjeen», jossa vaadittiin puolueen likvidointia. 1917

valittiin menshevikkipuolueen KK:n jäseneksi. — 195, 196, 197, 222.

Jevsei — ks. Leibovitsh, M.

Jordanski, Nikolai Ivanovitsh (Negorev) (1876—1928) — sosialidemokraatti menshevikki, kynäilijä, 1921 liittyi VKP(b):n riveihin. — 229, 390.

Josephine — ks. Vorovski, V. V.

Jouhaux, Léon (1879—1954) — Ranskan ja kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen reformistisia toimihenkilöitä, Amsterdamin Ammattiyhdistys-internationaalin oikeistojohdajia. — 538.

Jozef — ks. Dzerzhinski, F. E.

Judin — ks. Eisenstadt, I. L.

Juli — ks. Martov, L.

Junius — ks. Luxemburg, Rosa.

Juri — ks. Bekzadjan, A. A.

Juri — ks. Bronstein, P. A.

Juri — ks. Grozhan, D. S.

Juri — ks. Kamenev, L. B.

Jurisson (Martna), M. (1860—1934) — lehtimies, tallinnalainen kirjapainon omistaja, menshevikki. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen kaudella otti osaa Eestin, Suomen ja Pietarin sosialidemokraattisten järjestöjen toimintaan. — 140—141.

Jurjev — ks. Vetsheslov, M. G.

Jurkevitch (Rybalka), Lev (1885—1918) — ukrainalainen porvarillinen nationalisti, Ukrainan Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen KK:n jäsen. 1913—1914 avusti toime-
liaasti suuntaukseltaan menshevististä nationalistien aikakauslehteä »Dzvin». Ensimmäisen maailmansodan vuosina julkaisi Lausannassa kuukausilehteä »Borotba». — 459, 481.

Juzhakov, Sergei Nikolajevitsh (1849—1910) — liberaalisen narodnikkilaisuuden ideologeja, sosiologi ja yhteiskunta-

poliittinen kirjailija. Avusti aikakauslehtiä »Otetshestvennye Zapiski», »Vestnik Jevropy» y. m. »Russkoje Bogatstvo» aikakauslehden johtajia. — 19.

K

K. M. — ks. Movshovitsh, M. I.
K-vitsh — ks. Konstantinovitsh, A. J.

Kagan, A. N. — New Yorkissa ilmestyneen juutalaisten sosialistilehden »Vorwärtsin» toimittaja. — 522.

Kamenev (Rosenfeld), Lev Borisovitsh (1883—1936) — puolueessa vuodesta 1901. Kuului »Proletarin» ja »Pravdan» toimituskuntiin. VSDTP(b):n VII (huhtikuun) Yleisvenäläinen konferenssi valitsi hänet puolueen KK:n jäseneksi. Vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen jälkeen asettui vastustamaan puolueen leniniläistä, sosialistiseen vallankumoukseen tähtäävää linjaa. Julkasi lokakuussa 1917 puolimenshevistisessä »Novaja Zhizn» lehdessä omissa sekä Zinovjevin nimissä lausunnon, jossa he vastustivat aseellista kapinaa koskevaa KK:n päätöslauselmaa, mikä merkitsi puolueen salaisen päätöksen saattamista julkisuuteen, vallankumouksen kavaltamista.

Lokakuun sosialistisen vallankumouksen jälkeen toimi Moskovan Neuvoston puheenjohtajana, Kansankomissaarien Neuvoston varapuheenjohtajana, oli KK:n Poliittisen toimikunnan jäsenenä. Esiintyi toistuvasti puolueen leniniläistä politiikkaa vastaan: marraskuussa 1917 kannatti sellaisen kokoomushallituksen muo-

dostamista, jossa menshevikit ja eserrät olisivat olleet mukana, v. 1925 toimi »uuden opposition» järjestäjänä ja 1926 puolueenvastaisen trotskilaiszinovjevilaisen blokin yhtenä johtavana hahmona. Vuonna 1927 NKP(b):n XV edustajakokous erotti hänet puolueesta aktiivisen trotskilaisen oppositiotoiminnan vuoksi, sittemmin hänelle palautettiin vielä kahdesti puolueen jäsenoikeudet ja taas erotettiin puolueenvastaisen toiminnan vuoksi. — 75, 107, 125, 162, 171—173, 189, 190—191, 231, 232—233, 235, 241, 243—244, 245—246, 247—254, 257, 259—262, 263—267, 276—279, 286—287, 289—290, 291—295, 297—298, 302, 304, 306—307, 309—310, 316—317, 331, 334, 338—339, 341, 407, 442, 454, 482, 494, 495, 539, 549, 562, 567, 568.

Kamenski — ks. Domski, G. G.
Kamski — ks. Vladimirski, M. F.
Kansalainen — ks. Krasnuha, V. P.

Kantsel, Ljubov Osipovna (Aleksin sisar) — sosialidemokraatti; L. Martovin sisar. Oli perustamassa »Iskran» Moskovanryhmää. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen menshevikki. — 28.

Karhunpoikanen — ks. Uljanova, M. I.

Karlson, K. M. (Ogretis) (kuoli 1919) — latvialainen sosialidemokraatti, bolshevikki, Lätinmaan SD:n ulkomaisten ryhmien toimikunnan jäsen. Vuodesta 1910 vuoteen 1914 työskenteli Brysselissä latojana kirjapainossa, joka julkaisi Lätinmaan SD:n ulkomaisten ryhmien toimikunnan »Bulletiinia», »Zihqaa» y. m. maanalaisia painotuotteita. — 325, 344.

- Karpinski, Vjatsheslav Aleksejevitsh (Minin) (1880—1965)** — puolueen jäsen vuodesta 1898; 1904 siirtyi ulkomaille, Genèveen, jossa tutustui Leniniin. Siitä pitäen toimi keskeytymättömästi puolueen ulkomaisissa järjestöissä sekä bolshevististen »Vperjod» ja »Proletari» lehtien avustajana, hoiti VSDTP:n KK:n kirjastoa ja arkistoa Genevessä. 1914—1917 avusti puolueen päääänenkannattajaa »Sotsial-Demokrataa» ja huolehti bolshevistisen kirjallisuuden julkaisemisesta ja levityksestä. Jouluukuussa 1917 palasi Venäjälle; oli neuvosto- ja puoluetöissä. — 184—185, 353—354, 384—387, 388—391, 394, 395—399, 401, 408, 416, 418—419, 423, 426, 427—428, 431, 432, 433, 439—440, 444—445, 475, 483, 538, 540—541, 546, 560, 562, 563, 566—567, 569, 570—571, 573.
- Karpinski** — ks. Karpinski, V. A. ja Ravitsh, S. N.
- Karski** — ks. Marchlewski, J.
- Kasparov, V. M. (1883—1917)** — VSDTP:n ulkomaisen järjestön komitean jäsen. 1907—1911 kuului Bakun komitean jäsenistöön; 1913—1914 oleskeli Berliinissä, VSDTP:n KK oli hänen kauttaan salaisessa kirjeenvaihdossa eräiden Venäjänjärjestöjen kanssa. — 311, 312, 373—374, 380—381, 404, 458, 464, 483.
- Katzlerowitch, Trisha (1879—1964)** — Jugoslavian ja kansainvälisen kommunistisen ja työväenliikkeen huomattuja toimihenkilöitä, Serbian Sosialidemokraattisen Puolueen perustajia. Otti osaa Zimmerwaldin ja Kientalin konferenssiin, kannatti niissä Leninin kannanottoja lähellä ollutta asennetta. — 447.
- Kautsky, Karl (1854—1938)** — Saksan sosialidemokratian ja II Internationaalien johtomiehiä, ensin marxilainen, myöhemmin keskustalaisuuden (kautskylaisuuden) ideologi. Saksan sosialidemokraattien teoreettisen aikakauslehden »Die Neue Zeit» toimittaja. — 19, 33, 61, 64, 72, 76, 88—89, 91, 115, 133, 153, 177, 217—219, 249, 258, 331—332, 349, 358, 364, 366, 368, 370, 375, 376, 377, 400, 402, 403, 406, 412, 413, 414, 417, 422, 460, 461, 462, 470, 475, 477, 499, 506, 517, 518, 538, 550, 553, 556.
- Kedrov, Michail Sergejevitsh (1878—1941)** — puolueen jäsen vuodesta 1901. Oleskeli maanpaassa vuodesta 1912 vuoteen 1915. Toukokuusta 1917 VSDTP(b):n KK:n Sotilasjärjestön sekä bolshevististen järjestöjen Yleisvenäläisen toimikunnan jäsen, »Soldatskaja Pravda» lehden toimittajia. — 474.
- Kerenski, Aleksandr Fjodorovitsh (synt. 1881)** — eserrä. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen oli porvarillisen väliaikaisen hallituksen oikeus-, sota- ja meriministerinä ja sitten pääministerinä sekä ylipäällikkönä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen kävi taistelua neuvostovaltaa vastaan, 1918 pakeni ulkomaille. — 560.
- Kerr, Charles** — amerikkalainen, sosialistisen kirjallisuuden kustantaja. A. M. Kollontai kävi Leninin toimeksiannosta neuvotteluja hänen kanssaan Leninin »Sosialismi ja sota» kirjasen julkaisemisesta englannin kielellä. — 417.
- Kevytmielinen torpedovene** — ks. Lunatsharski, A. V.
- Kijevski, Pjotr** — ks. Pjatakov, G. L.

- Kijevskiläiset — ks. Bosch, J. B. ja Pjatakov, G. L.
- Kiknadze, Nikolai Davidovitsh (Stepko)** (1885—1951) — puolueen jäsen vuodesta 1903. 1906—1917 oleskeli maanpaossa Sveitsissä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen harjoitti illegaalisesti puoluetoimintaa Gruusiassa. Vuodesta 1921, sitten kun Gruusiassa oli pystytetty neuvostovalta, toimi kustannusalalla. — 419, 445.
- Kiseljov, Aleksei Semjonovitsh** (1879—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1898. Vuodesta 1910 oli puoluetöissä Moskovassa ja Pietarissa. 1912—1913 Pietarin metallityöläisten liiton puheenjohtaja. — 247.
- Kisljov, D. J.** — talonpoika, 1905 harjoitti vallankumouksellista propagandaa talonpoikien keskuudessa, oli lähellä sosialidemokraatteja. — 116.
- Kistjakovski, Bogdan Aleksandrovitsh** (1868—1920) — kadetti, yhteiskuntapoliittinen kirjailija, ammatiltaan lakimies. — 25.
- Klasson, Robert Eduardovitsh** (1868—1926) — etevä sähköinsinööri. 1890-luvulla »legaalaisia marxilaisia», Pietarin marxilaisen kerhon jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen osallistui toimeliaasti Valtion Venäjän-sähköistämiskomission suunnitelman laatimiseen, oli Moskovan I voimalaitoksen johtajana. — 24.
- Knipovitsh, Lidia Mihailovna (Dedushka)** (1856—1920) — aloitti vallankumouksellisen toimintansa 1870-luvulla Helsingin narodnajavoljalaisissa kerhoissa, 1890-luvulla yhtyi sosialidemokraatteihin. Esitti huomattavaa osaa »Iskran» ja Venäjällä toimineiden paikallisjärjestöjen välisten yhteyksien järjestämisessä. Osallistui VSDTP:n IV edustajakokoukseen. Viimeisinä elinvuosinaan oli pahasti sairaana eikä voinut ottaa osaa aktiiviseen toimintaan. — 108, 310—311.
- Knipovitshit** — N. K. Krupskajan läheisiä tuttavita. Krupskaja ja Lenin asuivat heidän luonaan kesällä 1907 Helsingissä. — 136.
- Knunjants, Bogdan Mirzadzhanovitsh (Radin)** (1878—1911) — sosialidemokraatti, bolshevikki, aloitti vallankumouksellisen toimintansa 1897 Pietarin Taisteluliitossa. VSDTP:n II edustajakokouksessa (1903) Bakun komitean valtuutettuna. Edustajakokouksen jälkeen toimi KK:n asiamiehenä Kaukasiassa ja Moskovassa. — 125, 135.
- Koba** — ks. Stalin, J. V.
- Kobezky, Mihail Veniaminovitsh** (1881—1937) — puolueen jäsen vuodesta 1903. 1908 siirtyi Tanskaan, huolehti bolshevikkien »Proletari» lehden ja VSDTP:n pää-äänenkannattajan »Sotsial-Demokratini» kuljetuksesta Venäjälle sekä Venäjältä saapuvien kirjeiden toimitamisesta Leninille. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue-, neuvosto- ja diplomaattitoimissa. — 206—207, 209—210, 392.
- Kocher, Albert** — kuuluisan sveitsiläisen kirurgin T. Kocherin poika. — 310.
- Kocher, Theodore** (1841—1917) — sveitsiläinen kirurgi, Bernin yliopiston professori; kehitteli useita keskushermoston tautien ja kilpirauhassairauksien, m.m. basedowintaudin, kirurgisia hoitomenetelmiä. — 296—297, 309, 310.
- Kokovtsov, Vladimir Nikolajevitsh** (1853—1943) — tsaristisen Venäjän huomattuja val-

- tiomiehiä. 1904—1914 oli (lyhyin väliajoin) finanssiministerinä ja vuodesta 1911 samanaikaisesti ministerineuvoston puheenjohtajana. Ensimmäisen maailmansodan aikana suuri pankkiliikkeen harjoittaja. Lokakuun vallankumouksen jälkeen valkoemigrantti. — 271.
- Kol** — ks. Lengnik, F. V.
- Kollontai, Aleksandra Mihailovna** (1872—1952) — puolueen jäsen vuodesta 1915. Ensimmäisen maailmansodan vuosina toimi sosialidemokratian vasemmistolaitesten, internationalististen aineiden yhteenliittämiseksi Skandinavian maissa ja Amerikassa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen toimi valtion sosiaalihuollon kansankomissaarina, v. 1919 agitaatio- ja propagandatyön kansankomissaarina Krimin tasavallassa ja 1920 VKP(b):n KK:n naisosaston johtajana. Sittemmin Kominternin kansainvälisen naissihteeristön sihteerinä ja diplomaattialalla. — 363, 388, 392, 412, 418, 432, 435, 440, 446, 452, 463, 467, 479, 489, 499, 518, 561, 562.
- Koltsov, D. (Ginsburg, Boris Abramovitsh, B. Abr.)** (1863—1920) — sosialidemokraatti, menshevikki, avusti useita menshevikkien julkaisuja. — 40, 60, 190—191, 318.
- Kon, Feliks Jakovlevitsh** (1864—1941) — Puolan vallankumouksellisen työväenliikkeen huomattavia miehiä. Vuodesta 1907 oli maanpaossa. 1917 saapui Venäjälle, liittyi 1918 bolshevikkipuolueeseen. Oli puoluetyössä Ukrainassa ja Moskovassa. — 145—147.
- Konjagin** — ks. Galperin, L. J.
- Konovalev, Aleksandr Ivanovitsh** (synt. 1875) — suurtehtailija ja suurmaanomistaja, porvarillisen progressistien puolueen johtomiehiä, IV Valtakunnanduuman jäsen. 1915—1916 toimi Keskussotateollisuuskomitean varapuheenjohtajana. 1917 oli porvarillisen väliaikaisen hallituksen kauppa- ja teollisuusministerinä kahdessa ensimmäisessä kokoonpanossa ja tämän hallituksen viimeisessä kokoonpanossa Kerenskin apulaisena. Lokakuun vallankumouksen jälkeen valkoemigrantti. — 348.
- Konstantin Sergejevitsh** — ks. Doroshenko, N. V.
- Konstantinovitsh, Anna Jevgenjevna** (1866—1939) — I. F. Armandin aviomiehen sisar. — 361, 559.
- Korenevski, M. (Tomitsh, Emma)** — sosialidemokraatti, ammatiltaan lääkäri; Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaisen Liigan jäsen. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. — 83.
- Koritschoner, Franz** (1891—1942) — oli perustamassa 1918 Itävallan Kommunistista Puoluetta, vuoteen 1927 sen KK:n jäsen. Toimitti puolueen pää-äänenkannattajaa »Die Rote Fahne» lehteä. — 510, 514, 522.
- Kostja** — ks. Halberstadt, R. S.
- Kostja** — ks. Malinovski, R. V.
- Kostrov** — ks. Zhordania, N. N.
- Kotljarenko, D. M.** (synt. 1876) — sosialidemokraatti, 1905 johti lakkoliikettä Kazanin rautatiellä. Vallankumouksen (1905—1907) kärsittyä tappion siirtyi ulkomaille. Vuodesta 1908 hoiti bolshevikkien »Proletari» lehden ja sittemmin VSDTP:n pää-äänenkannattajan »Sotsial-Demokratian» ekspeditiota. — 174, 190, 203—204.

- Kozlovski, M. J. (1876—1927)** — Puolan ja Venäjän vallankumouksellisen liikkeen miehiä. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen Pietarin Neuvoston toimeenpanevan komitean sekä TPKK:n ensimmäisen kokoonpanon jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli toimissa neuvostovirastoissa. — 571.
- Krasikov, Pjotr Ananjevitch (Belski, Muusikko, P. Andr., Pavlovitsh) (1870—1939)** — tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1892. Sosialidemokraatti, bolshevikki. Otti aktiivisesti osaa vuosien 1905—1907 vallankumoukseen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli useissa vastuullisissa toimissa. — 23, 53, 54, 71, 94, 118.
- Krasin, Leonid Borisovitsh (Nikititsh) (1870—1926)** — osallistui sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1890-luvulta alkaen. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. 1918 osallistui neuvotteluihin taloudellisen sopimuksen solmimisesta Saksan kanssa, sitten johti Punaisen Armeijan Erikoishuoltokomission työtä, oli Korkeimman Kansantalousneuvoston puhemiehistön jäsenenä, kaupan ja teollisuuden kansankomissaarina. Vuodesta 1919 diplomaattityössä. — 96, 112, 160, 163, 308.
- Krasnuha, V. P. (Kansalainen) (1868—1913)** — sosialidemokraatti vuodesta 1899; iskralainen. — 53, 54, 55.
- Krass** — ks. Poletajev, N. G.
- Kremer, A. I. (Aleksandr) (1865—1935)** — Bundin perustajia ja johtohenkilöitä. Osallistui VSDTP:n I edustajakokoukseen (1898) Bundin valtuutettuna ja valittiin puolueen KK:n jäseneksi. VSDTP:n II edustajakokouksessa (1903) oli Bundin valtuutettuna neuvotteluoikeuksien; edustajakokouksen jälkeen menshevikki. — 47—48.
- Kritshevski, Boris Naumovitsh (1866—1919)** — sosialidemokraatti, »ekonomismin» johtohenkilöitä. 1899 toimitti aikakauslehteä »Rabotsheje Delo», jonka palstoilla levitti bernsteiniläisten katsomuksia. — 44, 54.
- Krochmal, Viktor Nikolajevitsh (1873—1933)** — sosialidemokraatti, menshevikki. Vuodesta 1901 »Iskran» Kijevin-asiamies. — 43.
- Krupskaja, Nadezhda Konstantinovna (Uljanova, N. K., Lenina, Nadja, Sharko) (1869—1939)** — puolueen jäsen vuodesta 1898, Leninin työtoveri ja puoliso. Vallankumouksellisen toimintansa aloitti 1890 Pietarin marxilaisissa ylioppilaskerhoissa, sittemmin harjoitti sosialidemokraattista propagandaa työläisten keskuudessa. 1895 liittyi Pietarin Taisteluliittoon Työväenluokan Vapauttamiseksi. Pidätettiin elokuussa 1896 ja sai 3 vuoden karkotusrangaistuksen, jonka suoritti Shushenskojen kylässä ja sitten Ufassa. 1901 siirtyi ulkomaille, toimi »Iskran» toimitussihteerinä. Otti osaa VSDTP:n II edustajakokouksen valmisteluun. Oli bolshevikkien »Vpe-rjod» ja »Proletari» lehtien toimitussihteerinä. Maanpaossa oli laajassa kirjeenvaihdossa puolueen Venäjän-järjestöjen kanssa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen työskenteli kansanvalistuselimissä. — 32, 41, 49, 83, 86, 128, 134, 138, 207, 216, 291, 296—297, 306, 307, 308, 332, 338, 340, 351, 354, 360, 385, 395, 425,

- 451, 453, 458, 482, 484, 487, 488, 491, 492, 493, 503, 508, 510, 511, 517, 523, 525, 555, 556, 557.
- Krutshinina** — ks. Mandelstam, L. P.
- Krylenko, Nikolai Vasiljevitsh (Abram, Abramtshik)** (1885—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1904. Lokakuun sosialistisen vallankumouksen aktiivisia osanottajia. Kuului ensimmäiseen neuvostohallitukseen Sota- ja Meriasiain Komitean jäsenenä, myöhemmin nimitettiin ylipäälliköksi. Vuodesta 1918 työskenteli oikeuselimissä. — 244, 332, 399, 407, 408, 412, 419.
- Krzhizhanovski, Gleb Maksimilianovitsh (Brutus, Travinski)** (1872—1959) — puolueen jäsen vuodesta 1893; oli perustamassa yhdessä Leninin kanssa Pietarin Taisteluliittoa Työväenluokan Vapauttamiseksi. Kuului VSDTP:n II edustajakokouksen koollekutsumista järjestäneeseen Organisaatiokomiteaan; edustajakokouksessa valittiin KK:n jäseneksi. Otti toimeliaasti osaa vuosien 1905—1907 vallankumoukseen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen huolehti Moskovan voimatalouden kuntoonpanosta ja kehittämisestä; johti Venäjän sähköistämiskomission (GOELRO:n) toimintaa. Sittemmin oli taloustoimissa ja teki tieteellistä työtä. — 64, 75—76, 81.
- Kugelman, Ludwig** (1830—1902) — saksalainen sosialidemokraatti, Marxin ystävä, osallistui Saksan vallankumoukseen 1848—1849, I Internationaalin jäsen. 1862—1874 oli kirjeenvaihdossa Marxin kanssa, selosti hänelle Saksan asioita. Marxin kirjeet Kugelmanille julkaistiin ensi kerran 1902 aikakauslehdessä »Die Neue Zeit»; 1907 ne julkaistiin venäjän kielellä Leninin alkusanojin varustettuina. — 144.
- Kuklin, G. A.** (kuoli 1907) — sosialidemokraatti, sosialidemokraattisen kirjallisuuden kustantaja. Vuodesta 1903 julkaisi ulkomailla kirjasarjaa «Библиотека русского пролетария» («Venäläisen proletaarin kirjasto»). Vuodesta 1905 bolshevikki. Perusti 1902 Genèvessä vallankumouksellista kirjallisuutta käsittävän yleisen kirjaston. Kuklinin kuoleman jälkeen kirjasto ja julkaisut siirtyivät hänen jälkisaadostaan vastaavasti bolshevikkien puolueelle. — 70, 132.
- Kurz** — ks. Lengnik, F. W.
- Kuskova, Jekaterina Dmitrijevna** (1869—1958) — porvarillinen yhteiskunnallinen toimihenkilö ja sanomalehtinainen. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen aattona liittyi liberaalismonarkistiseen Vapautusliittoon. 1906 julkaisi yhdessä S. N. Prokopovitshin kanssa puolittain kadettilaista aikakauslehteä »Bez Zaglavija», toimi aktiivisesti vasemmistokadettien »Tovarishtsh» lehden avustajana. Lokakuun vallankumouksen jälkeen asettui vastustamaan bolshevikkeja. 1922 karkotettiin ulkomaille. — 159, 172.
- Kuzma** — ks. Ljahotski, K.
- Kuzmiha** — ks. Ljahotskaja.
- Kuznetsov, Georgi Sergejevitsh** (synt. 1881) — työmies, menšhevikki. Oli Jekaterinoslavin kuvernementin edustajana III Valtakunnanduumassa, sosialidemokraattisen duumaryhmän ja työväenkysymysvaliokunnan jäsen. — 168.
- Kuznetsov, N. V.** — ks. Sapozhkov, N. I.

L

- L. — ks. Leiteisen, G. D.
 L. B. — ks. Kamenev, L. B.
 L. Gr., L., G-tsh — ks. Deutsch, L. G.
 L. I. — ks. Axelrod, L. I.
 La Chesnais — ranskalainen sosialisti, yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Toimi »L'Humanité» lehden avustajana sen perustamisajoista aina vuoteen 1918. — 406.
 Ladyzhnikov, Ivan Pavlovitsh (I. P., Iv. P.) (1874—1945) — sosialidemokraatti, bolshevikki. Tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1890-luvulla. Elokuussa 1905 muutti ulkomaille, suoritti vastuullisia tehtäviä, oli KK:n talouskomission jäsen, hoiti Verlag-kirjakustantamoa, joka perustettiin 1905 Berliinissä VSDTP:n KK:n toimeksiannosta puolueen rahavarojen kartuttamiseksi. — 127, 128, 136.
 Lafargue, Paul (1842—1911) — Ranskan ja kansainvälisen työväenliikkeen merkkimiehiä, etevä yhteiskuntapoliittinen kirjailija, tieteellisen kommunismin ensimmäisiä seuraajia Ranskassa, K. Marxin ja F. Engelsin läheinen ystävä ja työtoveri. I Internationaalin jäsen. Perusti yhdessä J. Guesden kanssa Ranskan Työväenpuolueen, toimitti sen äänenkannattajaa »L'Egalité» lehteä. — 118, 130.
 Lalajants, I. H. (1870—1933) — Venäjän sosialidemokraattisen liikkeen aktiivisia osanottajia. Hoiti Genèvessä »Iskran» kirjapainoa. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki, toimi puolueen KK:n asiamiehenä Venäjällä. — 61, 63, 69.
 Latoja Misha — ks. Mahlin, L. D.
 Ledebour, Georg (1850—1947) —

saksalainen sosialidemokraatti, vuodesta 1900 vuoteen 1918 valtiopäivämies. 1916, kun Saksan sosialidemokratiassa oli tapahtunut hajaannus, liittyi valtiopäivien sosialidemokraattiseen työväenryhmään, joka muodosti 1917 keskustalaisen Saksan Riippumattoman Sosialidemokraattisen Puolueen ydinjoukon. — 436, 461, 477.

Leder, V. L. (1882—1938) — Puolan työväenliikkeen toimihenkilöitä. Vuodesta 1900 Puolan ja Liettuan Sosialidemokratian jäsen. 1910—1911 toimi Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan SD:n Päähallituksen sihteerinä ja järjestönsä edustajana VSDTP:n pää-äänenkannattajan »Sotsial-Demokratini» toimituksessa. 1919—1920 otti toimeliaasti osaa Puolan Kommunistisen Työväenpuolueen toimintaan. Vuodesta 1921 oli vastuullisissa toimissa Kominternissa ja Profinternissa ja avusti aktiivisesti neuvostolehtiä. — 231, 330.

Legien, Carl (1861—1920) — saksalainen oikeistososialidemokraatti. Vuodesta 1890 toimi Saksan ammattiyhdistysten yleiskomission puheenjohtajana, vuodesta 1903 Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Sihteeristön sihteerinä ja vuodesta 1913 puheenjohtajana. 1919—1920 oli Weimarin tasavallan kansalliskokouksen jäsenenä. — 156—157, 217, 349, 437.

Lehkomyslennyi (kevytmielinen) — ks. Lunatsharski, A. V.

Lehmann — 26.

Lehmann, Carl — lääketieteen tohtori, sosialidemokraatti, Saksan sosialidemokratian Münchenin järjestön jäsen, auttoi »Iskraa» toimituksen sijaitessa Münchenissä. Toimitus

- käytti kirjeenvaihdossaan hänen osoitettaan. — 17, 34.
- Lehmann, M. N. (Liisa)** (1872—1933) — sosialidemokraatti, iskralainen bolshevikki. Vuoden 1902 lopulla ehdotti käytettäväksi »Iskran» painamisessa erikoismenetelmää, selluloidiklisheitä. Tammikuussa 1903 kävi Venäjällä järjestämässä lehden painatusta tätä menetelmää noudattaen. — 75.
- Leibov (Leib.)** — 36, 38.
- Leibovitsh, M. (Jevsei (Maijutkin), L.)** — sosialidemokraatti, bolshevikki; hoiti helmikuun 1 päivään 1904 VSDTP:n KK:n ulkomaista ekspeditiota Genèvessä; keväällä 1904 toimi Jekaterinoslavin komiteassa ja saman vuoden kesällä Nikolajevin komiteassa. — 84—86.
- Leiteisen, G. D. (L., Lindov)** (1874—1919) — tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1890-luvulla. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki; toimi bolshevikkien »Vperjoda», »Proletari» y.m. lehtien avustajana. 1907—1914 otti osaa VSDTP:n KK:n Venäjän-toimikunnan työhön. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen oli jonkin aikaa internationalistimenshevikkien kannalla. 1918 liittyi jälleen bolshevikkipuolueen riveihin; kaatui itärintamalla tammikuussa 1919. — 18, 22—23, 36—39, 44, 48, 55—57, 104—105, 130, 159, 164, 222, 226, 228.
- Lengnik, Friedrich Wilhelmovitsh (Kol, Kurz)** (1873—1936) — puolueen jäsen vuodesta 1893. 1903—1904 osallistui ulkomaille aktiivisesti taisteluun menshevikkejä vastaan. Helmikuussa 1904 palasi Venäjälle, mutta vangittiin kohta syytettynä osallistumisesta puolueen KK:n pohjoisen toimikunnan toimintaan. Viimeisinä elinvuosinaan teki tieteellistä ja opetustyötä. — 75, 83, 87—88, 89—90.
- Lenin, V. I. (Uljanov, V. I., Bazil, V. I. Ivanovski, V. Iljin, K. Ivanov, N. Lenivtсын, L. Lenin, Lenin, N. Meyer, Petrov, Richter, J., Starik, Frey, Meyer, N. N. Oulianoff, Petroff, Richter, Jacob)** (1870—1924) — 3, 5, 6—7, 10, 26, 33—34, 35—36, 40, 41—42, 43—44, 45, 46, 49, 50—51, 56—57, 58, 65, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77—78, 83, 85, 87, 88, 89, 96, 97, 100—101, 102, 103, 104, 122, 127, 135, 138—139, 140—141, 142, 144—145, 147, 150, 151, 152—153, 155, 156—157, 164, 166—167, 171—172, 173, 176, 181, 184—185, 186, 189, 200—201, 205—207, 209—210, 212—213, 218, 224, 231, 235, 236, 237, 241, 242—243, 245—246, 247—248, 284, 292—293, 294—296, 303, 306, 308—309, 316—317, 329—330, 332, 334—335, 337—338, 339—341, 343—344, 345, 347, 349, 350, 352, 353, 356, 358, 361—362, 364—365, 375, 381, 382—383, 397, 402, 417, 422, 425, 426, 434, 439, 444, 451, 453, 459—460, 470, 473—474, 479, 481, 487—488, 502, 523, 524—525, 526, 527—528, 541, 542, 543, 545, 552, 558, 559, 562, 567, 570, 571, 572—573, 576, 577, 579.
- Lenina** — ks. Krupskaja, N. K.
- Lenivtсын, N.** — ks. Lenin, V. I.
- Lenotshka** — ks. Bobrovskaja, C. S.
- Lepeshinski, Panteleimon Nikolajevitch (Olin)** (1868—1944) — tuli mukaan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1890-luvun alussa. 1897 karkotettiin Siperiaan. Siellä Lepeshinski tutustui Leniniin ja ystäväystyi hänen kanssaan. Karkotusajan

- päätyttyä (1900) asettui asumaan Pskoviin, otti toimeliaasti osaa »Iskran» levitykseen. 1902 karkotettiin uudelleen Siperiaan. 1903 pakeni ulkomaille, Sveitsiin, jossa osallistui VSDTP:n III edustajakokouksen valmisteluun. Helmikuun ja Lokakuun vallankumouksen aktiivisia osanottajia. — 49, 61, 82.
- Levi (Hartstein), Paul** (1883—1930) — saksalainen sosialidemokraatti, sittemmin kommunisti. 1921 erotettiin Saksan kompuolueesta puoluekurin törkeän rikkomisen vuoksi. — 550, 566.
- Levinski, V.** (synt. 1880) — Galitsiassa toimineita Ukrainan sosialidemokratian johtajia. 1913—1914 toimi legaalisien porvarillis-nationalistisen »Dzvin» aikakauslehden avustajana. Ensimmäisen maailmansodan kaudella yhtyi internationalisteihin, tutustui Sveitsissä maanpaossa ollessaan Leniniin. — 459.
- Levinson** — »Iskran» kirjapainon työntekijöitä; 1904—1905 oli bolshevikkien Berliinin-kannatusryhmän jäsenenä. — 61.
- Lidin** — ks. Ljadov, M. N.
- Lieber (Goldman, Mihail Isakovitsh)** (1880—1937) — Bund-järjestön johtomiehiä. 1907—1910 likvidaattoreita, 1912 puolueenvastaisen elokuun blokin aktiivisia osanottajia. — 222, 227, 230, 281.
- Liebknecht, Karl** (1871—1919) — Saksan ja kansainvälisen työväenliikkeen huomattavimpia merkkihenkilöitä, Saksan sosialidemokratian vasemmistosiiven johtajia, oli perustamassa ja johtamassa Internationale-ryhmää, jota myöhemmin alettiin nimittää Spartakus-ryhmäksi ja sitten Spartakus-liitoksi. Liebknecht oli Saksan
- Kommunistisen Puolueen perustajia ja tammikuussa 1919 puhjenneen Berliinin työläisten kapinan johtajia. Kapinan kukistamisen jälkeen vastavallankumoukselliset murhasivat hänet raa'asti. — 437, 469.
- Liebknecht, Wilhelm** (1826—1900) — Saksan ja kansainvälisen työväenliikkeen merkkimiehiä, Saksan Sosialidemokraattisen Puolueen perustajia ja johtajia. Otti toimeliaasti osaa I Internationaalien työhön ja II Internationaalien perustamiseen. — 13, 26, 28.
- Liisa** — ks. Lehmann, M. N.
- Lilina, Zlata Ionovna (Zina)** (1882—1929) — puolueen jäsen vuodesta 1902. Osallistui maanalaiseen toimintaan Venäjällä 1908 siirtyi ulkomaille; toimi »Zvezda» ja »Pravda» lehtien sekä »Rabotnitsa» aikakauslehden avustajana. Palasi Venäjälle huhtikuussa 1917. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja neuvostotyössä. — 292, 358, 360, 362, 364, 410, 418, 465, 483, 484, 485, 500, 527.
- Lindhagen, Carl** (1860—1946) — ruotsalainen poliitikko, vuodesta 1909 sosialidemokraatti. 1917 oli perustamassa Ruotsin sosialidemokraattista vasemmistopuoluetta, joka yhtyi 1919 Kominterniin. — 568.
- Lindov** — ks. Leiteisen, G. D.
- Litvinov, Maksim, Maksimovitsh (Felix, Harrison, Pappa)** (1876—1951) — puolueen jäsen vuodesta 1898. 1902 siirtyi ulkomaille. Otti toimeliaasti osaa »Iskran» levitykseen ja bolshevikkien ensimmäisen legaalisen lehden »Novaja Zhiznin» julkaisemiseen. 1907 osallistui Stuttgartin kansainväliseen sosialistikongressiin Venäjän valtuuskunnan jäsenenä ja sihteerinä; edusti bol-

- shevikkeja Kansainvälisessä Socialistisessa Toimistossa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli diplomaattitoimissa. — 94, 145—146, 364, 391, 394, 559.
- Litvinov-Falinski, V. P. (Falinski)** — insinööri, teknologi, ammattientarkastaja; Pietarin zubatovilaisen yhdistyksen perustaja. Ensimmäisen maailmansodan kaudella oli 1915—1917 toimineen erikoisen puolustusneuvottelukunnan jäsen. — 256, 273.
- Ljadov (Mandelstam), Martyn Nikolajevitsh (Lidin, M. N., Mihail Mironytsh, Rusalka)** (1872—1947) — VSDTP:n II edustajakokouksessa (1903) kuului enemmistön iskralaisiin, edustajakokouksen jälkeen toimi KK:n asiamiehenä. Osallistui aktiivisesti vuosien 1905—1907 vallankumoukseen. 1907—1910 oli otzovistien kannalla, 1909 yhtyi puolueen-vastaiseen Vperjod-ryhmään ja luennoi ryhmäkunnan perustamassa Caprin koulussa. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen oli menshevikkien kannalla. 1920 otettiin takaisin VKP(b):n riveihin. — 80, 82, 88, 93, 94, 125, 163, 175, 180, 187, 222, 226, 227.
- Ljahotska ja (Kuzmiha)** — K. Ljahotskin vaimo. — 431, 434, 439.
- Ljahotski, K. (Kuzma)** (kuoli 1917) — ukrainalainen maanpölköläinen. Omisti Genèvessä pienen venäläisen latomon, jossa ensimmäisen maailmansodan alussa ladottiin muutamia bolshevikkien pää-äänenkannattajan, »Sotsial-Demokrat» lehden numeroita sekä Leninin kirjallinen »Sosialismi ja sota». — 394, 395, 396, 418—419, 423, 424, 426, 434.
- Ljalin** — ks. Pjatakov, G. L.
- Ljova** — ks. Vladimirov, M. K.
- Ljubimov, A. I. (Mark)** (1879—1919) — sosialidemokraatti, tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1898. 1910 oli KK:n ulkomaisen toimikunnan jäsen; kannatti sovittelutaktiikkaa likvidaattorimenshevikkien suhteen. — 175, 179—180, 200—201, 204—205, 231—232.
- Ljubitsh** — ks. Sammer, I. A.
- Ljubov Isaakovna** — ks. Axelrod, L. I.
- Ljudmila** — ks. Stahl, L. N.
- Lobova, V. N. (Vera)** (1888—1924) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1905; 1911 VSDTP:n Moskovan komitean jäsen, 1913 alkuvuodesta toimi VSDTP:n KK:n Venäjän-toimikunnan sihteerinä sekä IV Valtakunnanduuman bolshevikkiryhmän sihteerinä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli neuvosto- ja puoluetoimissa. — 247, 286.
- Lohov, N. N. (Olhin)** — »ekonomismin» kannattaja; 1900—1902 työskenteli »Rabotshaja Mysl» lehden toimituksessa. Venäläisten Sosialidemokraattien Ulkomaisen Liiton jäsen. 1903 kuului liiton edustajana Organisaatiokomitean ulkomaiseen osastoon. — 54, 71.
- Longuet, Jean** (1876—1938) — Ranskalaisen Socialistisen Puolueen ja II Internationaalin johtajia. Ensimmäisen maailmansodan vuosina johti RSP:n keskustalasta pasifistista vähemmistöä. Vastusti RSP:n yhtymistä Kominterniin ja Ranskan Kommunistisen Puolueen perustamista. — 503, 538.
- Lore, Ludwig** (synt. 1875) — saksalainen sosialidemokraatti. Vuodesta 1903 oleskeli USA:ssa, toimi sosialistisen puolueen

saksalaisen federaation sihteerinä. — 446.

Lozovski (Dridzo), Solomon Abramovitsh (1878—1952) — puolueen jäsen vuodesta 1901. Venäjän ensimmäisen vallankumouksen osanottajia. 1909—1917 oleskeli maanpaossa, yhtyi sovittelijabolshevikkien ryhmään. Vuodesta 1920 oli ammattiliitto- ja diplomaattitoimissa. — 293, 332.

Lunatsharski, Anatoli Vasiljevitsh, Lehkomyslennyi (kevytmielinen), Minonosets (torpedovene), Volnov (1875—1933) — tuli mukaan vallankumousliikkeeseen 1890-luvun alussa. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen päätyttyä tappioon kuului puolueenvastaiseen Vperjod-ryhmään, vaati marxilaisuuden filosofisten periaatteiden tarkistusta n.s. jumalankäntämisen kannalta katsoen. Vuoden 1917 alussa palasi takaisin bolshevikkipuolueeseen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen toimi vuoteen 1929 asti valistusasiain kansankomissarina, sittemmin SNTL:n Toimeenpanevan Keskuskomitean Tieteellisen komitean puheenjohtajana. — 93, 94, 112, 138—139, 140, 144, 177, 247, 267, 293, 307, 352, 358.

Lushin — ks. Shipulinski, F. P.

Luteraan, Barend (synt. 1878) — alankomaalainen sosialidemokraatti, lehtimies. 1911—1916 Alankomaiden Sosialidemokraattisen Puolueen Keskushallituksen jäsen. Sittemmin oli Alankomaiden Riippumattoman Sosialistipuolueen ja myöhemmin Alankomaiden Kommunistisen Työväenpuolueen jäsen. — 415.

Luxemburg, Rosa (Rosa, Junius) (1871—1919) — kansainvälisen

työväenliikkeen huomatuimpia merkkihenkilöitä. II Internationalinaalin vasemmistosiiven johtajia, Puolan Sosialidemokraattisen Puolueen perustajia ja johtohenkilöitä. Vuodesta 1897 osallistui aktiivisesti Saksan sosialidemokraattiseen liikkeeseen, otti osaa Venäjän ensimmäiseen vallankumoukseen (Varsovassa). 1912 asettui vastustamaan Puolan sosialidemokratiassa muodostunutta bolshevikkeja lähinnä ollutta niin sanottua rozlamowylaisten oppositiota. Hän oli perustamassa Saksan Internationale-ryhmää, joka nimitettiin myöhemmin Spartakus-ryhmäksi ja sitten Spartakus-liitoksi. Saksan marraskuun (1918) vallankumouksen jälkeen oli Saksan kommunistipuolueen perustavan kokouksen johtohenkilöitä. Vangittiin tammikuussa 1919 ja murhattiin Scheidemannin hallituksen määräyksestä. — 88, 91, 163, 266, 282, 284, 363, 369, 372, 374, 463, 478, 480, 498, 506.

M

M. — ks. Majeviski, J.

M. F. — ks. Andrejeva, M. F.

M. G. H. — ks. Hopfenhaus, M. G.

M. M. — ks. Ljadov, M. N.

M. N., Mih. Nik. — ks. Pokrovski, M. N.

MacDonald, James Ramsay (1866—1937) — englantilainen poliitikko, labour-puolueen johtajia. 1900 hänet valittiin Työväenedustuskomitean sihteeriksi; 1906 tämä komitea nimitäytyi labour-puolueeksi. — 113, 114.

Mach, Ernst (1838—1916) — itävaltalainen fyysikko ja filosofi, subjektiivinen idealisti, empiriokritismin perustalaskijoita. — 121.

- Maclean, John** (1879—1923) — Englannin työväenliikkeen merkkihenkilöitä, ammatiltaan opettaja. Ensimmäisen maailmansodan edellä yhtyi Britannian Sosialistisen Puolueen vasemmistosiipeen ja kohosi yhdeksi sen johtajista Skotlannissa. Sodan aikana teki vallankumouksellista sodanvastaista propagandatyötä, minkä vuoksi Englannin hallitus väinasi häntä. Huhtikuussa 1916 hänet valittiin Britannian Sosialistisen Puolueen johtoeliimeen. — 503.
- Mahlin, Lazar Davidovitsh (Latoja Misha)** (1880—1925) — tuli mukaan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1900; 1902 toimi »Iskran» asiamiehenä Venäjällä. II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhtyi menshevikkeihin. — 59—60.
- Majevski, J. (Gutovski, V. A.)** (1879—1918) — sosialidemokraatti, menshevikki. Avusti »Nasha Zarja» nimistä aikakauslehteä, »Lutsh» lehteä ja muita likvidaattoimenshevikien äänenkannattajia. — 276, 317.
- Makadzjub, Mark Saulovitsh (Anton)** (synt. 1876) — sosialidemokraatti, menshevikki. 1901—1903 toimi Etelä-Venäjän sosialidemokraattisissa järjestöissä. VSDTP:n II edustajakokouksessa (1903) vähemmistön iskralaisia. — 82—84.
- Makar** — ks. Nogin, V. P.
- Maksimov** — ks. Bogdanov, A.
- Maleki, Alexander Mauryciewicz** (1879—1937) — sosialidemokraatti. Tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1890-luvun lopussa. 1906 valittiin Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian Päähallituksen jäseneksi. Puolan sosialidemokratiassa tapahtuneen hajaannuksen (1912) jälkeen oli n.s. rozlomowylaisten opposition, bolshevikkeja lähinnä olleen opposition johtaja. Otti osaa II Internationaalien Baselin kongressiin (1912) ja VSDTP:n Brysselin neuvottelukokoukseen (1914). Vuodesta 1921 teki toimitus- ja opetustyötä. — 253, 260.
- Malinovski, Roman Vatslavovitsh (Kostja, n:o 3)** (1876—1918) — provokaattori, Moskovan ohranalaitoksen salainen asiamies, soluttautui bolshevikkipuolueeseen ja sen johtoportaseen. Valittiin IV Valtakunnanduumman jäseneksi Moskovan kuvernementin työväenkuuriasta. Luopui 1914 paljastuksen pelossa edustajanvaltuuksistaan ja pakeni ulkomaille. Palasi Neuvosto-Venäjälle 1918, asetettiin syytteeseen ja ammuttiin YTpKK:n langettaman tuomion perusteella. — 258, 262, 266, 269, 270, 271, 272, 273, 277, 279, 280, 329, 332, 342, 354—355, 384, 493, 494.
- Maljantovitsh, V. N.** — sosialidemokraatti, moskovalaisen asianajajan P. N. Maljantovitshin veli. — 308.
- Maljutkin** — ks. Leibovitsh, M.
- Malyh, Maria Aleksandrovna** (synt. 1879) — vallankumouksellisen kirjallisuuden kustantaja tsaarin Venäjällä. Kustantamo, jonka hän perusti 1901, julkaisi erinäisiä Marxin, Engelsin ja Leninin teoksia. — 123.
- Mandelstam, Lidia Pavlovna (Krutshinina)** (1869—1917) — tuli mukaan työväenliikkeeseen 1895. Toimi VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen »Iskra» lehden ekspeditiossa, bolshevikkien »Vperjod» ja »Proletari» lehtien kustantamossa, KK:n talouskomissiossa. — 128.
- Marat** — ks. Schanzer, V. L.

- Marchlewski, Julian (Karski)** (1866—1925) — Puolan, Saksan ja Venäjän vallankumouksellisen liikkeen merkkimiehiä. Puolan Kuningaskunnan ja Lietuan Sosialidemokratian perustajia ja johtajia. Vuodesta 1909 toimi pääasiallisesti Saksan sosialidemokratian riveissä. 1918 saapui Neuvosto-Venäjälle, valittiin YTpKK:hon. — 229.
- Maria Petrovna** — ks. Golubeva, M. P.
- Mark** — ks. Ljubimov, A. I.
- Marshak, N. S.** — J. A. Pjatnitskin vaimo. 1907 siirtyi ulkomaille, oleskeli Leipzigissä, jossa osallistui maanalaisen kirjallisuuden kuljetukseen. — 226.
- Martov, L. (Zederbaum Juli Osipovitsh, Aleksei, Berg, Gamma, Juli, Martushka)** (1873—1923) — menshevismän johtohenkilöitä. 1907—1914 likvidaattori, toimitti »Golos Sotsial-Demokrata» lehteä, osallistui puolueenvastaiseen elokuun konferenssiin (1912). Lokakuun vallankumouksen jälkeen esiintyi neuvostovaltaa vastaan. 1920 siirtyi Saksaan. — 9, 10, 17, 18, 19, 32, 40, 41, 43, 45, 46—47, 50, 67, 71, 77, 79, 97, 98, 99, 115, 142—143, 184—185, 189, 191—196, 199, 212, 217, 292, 318, 319, 367, 371, 399, 411, 442, 458, 462, 464, 465, 471, 474, 477, 479—480, 481, 487, 528, 546, 551.
- Martushka** — ks. Martov, L.
- Martynov, A. (Piker, Aleksandr Samoilovitsh)** (1865—1935) — »ekonomistien» johtajia, menshevikki. 1907—1910 likvidaattoreita, likvidaattorien »Golos Sotsial-Demokrata» lehden toimituksen jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen erkani mensheveikeistä. 1923 hyväksyttiin VKP(b):n XII edustajakokouksessa bolshevikkipuolueen jäseneksi. — 54, 199, 265, 383.
- Marx, Karl** (1818—1883) — 144, 283, 345, 356, 520, 545, 550.
- Marzeli (Eidukevičius), Pranas Vintsovitsh** (1869—1926) — metallityöläinen, Lietuan vallankumouksellisen liikkeen huomattuja miehiä. Vuodesta 1906 oli Lietuan Sosialidemokraattisen Puolueen KK:n jäsen. Viimeisinä elinvuosinaan oli Moskovassa neuvostojen taloustoimissa. — 156—157.
- Maslov, Pjotr Pavlovitsh** (1867—1946) — taloustieteilijä, sosialidemokraatti, julkaisi maatalouskysymystä käsitteleviä teoksia, joissa yritti revidoida marxilaisuutta. Vuodesta 1903 menshevikki. — 1—2, 3—5, 6, 219, 407, 418.
- Mayer, Gustav** (1871—1948) — saksalainen historioitsija, Lassallen kirjallisen jäämistön julkaisija, Engelsin elämäkerran ja lukuisten sosialismin ja työväenliikkeen historiaa käsittelevien teosten kirjoittaja. — 235.
- Medem, Vladimir Davidovitsh (Grinberg, V. D. Vinitski)** (1879—1923) — Bundin johtohenkilöitä. Otti osaa VSDTP:n V (Lontoon) edustajakokoukseen, kannatti menshevikkejä. — 281.
- Mehring, Franz** (1846—1919) — Saksan työväenliikkeen merkkimiehiä, Saksan sosialidemokratian vasemmistosiiven johtajia ja teoreetikoita. Hänelle kuului huomattava osuus Saksan Kommunistisen Puolueen perustamisessa. — 235.
- Melenevski, Marian Ivanovitsh (Gylka)** (1879—1938) — ukrainalainen pikkuporvarillinen nationalisti, menshevikki, Ukrainan sosialidemokraattisen

- Spilka-järjestön johtajia. — 245.
- Meshkovski** — ks. Goldenberg, I. P.
- Meshtsherjakov, Nikolai Leonidovitsh** (1865—1942) — puolueen jäsen vuodesta 1901. 1913—1917 oli karkotettuna Krasnojarskissa. — 436.
- Merrheim, Alphonse** (1881—1925) — ranskalainen ammattiyhdistysmies. Ensimmäisen maailmansodan alussa oli imperiaalistista sotaa vastustaneen Ranskan syndikalistisen liikkeen vasemmistosiiven johtajia. Merrheim horjui jo tuolloin ja pelkäsi katkaista lopullisesti välejäan sosialistiviniisteihin, ja se johti hänet vuoden 1916 lopulla keskustalaisen pasifismin ja vuoden 1918 alussa avoimen sosialistivoinismin ja reformismin kannalle. — 402, 450, 538.
- Meyer** — ks. Lenin, V. I.
- Meyer, Ernst** (1887—1930) — Saksan ja kansainvälisen työväenliikkeen miehiä. Ensimmäisen maailmansodan vuosina oli Internationale-ryhmän valtuutettuna Zimmerwaldin ja Kientalin konferensseissa. Saksan Kommunistisen Puolueen perustajia. — 480.
- Mgeladze, V. D. (Tria)** (synt. 1868) — menshevikki. 1918—1920 Gruusian vastavallankumouksellisen menshevikkialituksen jäsen. — 207.
- Miha** — ks. Tshakaja, M. G.
- Mihail** — ks. Isuv, I. A.
- Mihail Mironytsh** — ks. Ljadov, M. N.
- Mihail Nikolajevitch** — ks. Pokrovski, M. N.
- Mihailov, Z.** — Rostovin sosialidemokraattisen järjestön jäsen. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen jälkeen provokaattori. — 68.
- Mihailovski, Nikolai Konstanti-**
- novitsh** (1842—1904) — liberaalisen narodnikkilaisuuden teoreetikko, yhteiskuntapoliittinen kirjailija, sosiologian subjektivistisen koulukunnan edustajia. 1892 johti »Russkoje Bogatstvo» aikakauslehtä ja kävi sen palstoilla taistelua marxilaisia vastaan. — 5, 19.
- Miljukov, Pavel Nikolajevitch** (1859—1943) — kadettipuolueen johtaja, Venäjän imperiaalistisen porvariston ideologi, III ja IV Valtakunnanduuman jäsen. 1917 ensimmäisen porvarillisen väliaikaisen hallituksen ulkoministeri. — 133, 560, 566.
- Miljutin, Vladimir Pavlovitch (Pavlov)** (1884—1938) — tuli mukaan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1903, alkuajoina oli menshevikkien kannalla, vuodesta 1910 bolshevikki. Oli puoluetuöissä useissa Venäjän kaupungeissa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli neuvosto- ja taloustoimissa. — 329, 340.
- Millerand, Étienne Alexandre** (1859—1943) — ranskalainen poliitikko, 1880-luvulla pikku-porvarillinen radikaali; 1890-luvulla yhtyi sosialisteihin, johti opportunistista suuntausta Ranskan sosialistisessa liikkeessä. 1899 meni Waldeck-Rousseau taantumukselliseen porvarilliseen hallitukseen, jossa toimi yhdessä Pariisin Kommunin pyövelin kenraali Gallifetin kanssa. — 44.
- Milovidova (Petrova), L. F.** — venäläinen yhteiskunnallinen toimihenkilö, Pietarin sosialidemokraattisen liikkeen monien huomattavien johtajien, m.m. Leninin, tuttava. Oleskeli Sveitsissä, yritti julkaista ulkomailla Leninin kirjan »Mitä ovat 'kansan ystävät' ja miten he taistelevat sosia-

- lidemokraatteja vastaan?»; hanke epäonnistui. — 6—7.
- Minin** — ks. Karpinski, V. A.
- Minonosets** (torpedovene) — ks. Lunatsharski, A. V.
- Miron** — ks. Tshernomazov, M. J.
- Montégus, Brunswick Gaston** (kuoli 1953) — kommunardin poika, Pariisin laitakaupungin työläiskorttelien laulaja. — 246.
- Morgari, Oddino** (1865—1929) — italialainen sosialisti, lehtimies. Otti osaa Italian Sosialistisen Puolueen perustamiseen. Ensimmäisen maailmansodan aikana kannatti sosialistien kansainvälisten yhteyksien ennallistamista. Otti osaa Zimmerwaldin konferenssiin, jossa asetui keskustan kannalle. — 435.
- Morozov, Mihail Vladimirovitsh** (1868—1938) — sosialidemokraatti, bolshevikki, kynäilijä. Vuodesta 1910 oli maanpaossa Pariisissa, jossa kuului Leninin johtamaan bolshevikkien jaostoon. — 246.
- Moskovski, Aleksei** — ks. Hundadze, G. I.
- Movitsh** — ks. Abramovitsh, R.
- Movshovitsh, Moisei Izrailevitsh** (K. M.) (1876—1937) — tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1896, vuodesta 1903 bolshevikki; vuodesta 1911 maanpaossa Sveitsissä, toimi bolshevikkien Lausannen jaoston sihteerinä. Palasi Venäjälle toukokuussa 1917. Oli ammattiliitto-, neuvosto- ja puolueoimissa. — 419.
- Muranov, Matvei Konstantinovitsh** (n:o 5) (1873—1959) — puolueen jäsen vuodesta 1904, oli IV Valtakunnanduomassa Harkovin kuvernementin työläisten edustajana, kuului bolshevistiseen duumaryhmään. 1917—1934 oli puolueoimissa. — 262, 264, 267, 268, 269, 271, 298, 567.
- Muromtsev, Sergei Andrejevitsh** (1850—1910) — kadettipuolueen huomattuja toimihenkilöitä, lakimies, Moskovan yliopiston professori. 1879—1892 toimitti liberaalista porvarillista aikakauslehteä »Juriditsheski Vestnik». 1906 oli I Valtakunnanduuman jäsen ja sen puheenjohtaja. — 214.
- Muusikko** — ks. Krasikov, P. A.
- Münzenberg, Wilhelm** (1889—1940) — Sveitsin ja Saksan työväenliikkeen johtajia. 1915—1919 toimi Sosialistisen Nuorisointernationaalin sihteerinä. Vuodesta 1916 oli Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen hallituksen jäsen. Palattuaan Saksaan liittyi Saksan KP:n jäseneksi. Vakavien poliittisten virheiden vuoksi erotettiin 1939 Saksan Kommunistisesta Puolueesta. — 527, 531—532, 535, 537, 550, 552, 556.

N

- N. — 161—162.
- N. I., N. I. B.** — ks. Buharin, N. I.
- N. J.** — ks. Fedosejev, N. J.
- N. K., Nadezhda Konstantinovna, Nadja** — ks. Krupskaja, N. K.
- N. V.** — ks. Sapozhkov, N. I.
- Nad** — menshevikkilehtiin artikkeleja kirjoitelleen tekijän salanimi. — 464.
- Nadezhdin, L. (Zelenski, Jevgeni Osipovitsh, Sokolovski)** (1877—1905) — narodnikki, sittemmin sosialidemokraatti. 1900 muutti Sveitsiin, jossa perusti Svoboda-nimisen vallankumouksellisen sosialistisen ryhmän (1901—1903). »Svoboda» aikakauslehdessä sekä erillisinä julkaistuissa kirjasissa kannatti »ekonomisteja» ja samalla julisti terroria tehokkaana »joukkojen kiihottamisen» keinona. VSDTP:n II edustajakokouk-

- sen (1903) jälkeen avusti menshevikkien julkaisuja. — 28, 29, 61.
- Nadson, Semjon Jakovlevitsh** (1862—1887) — venäläinen runoilija. — 107.
- Nahankis** — ks. Steklov, J. M.
- Nahimson, Miron Isaakovitsh (Spektator)** (1880—1938) — taloustieteilijä ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija. 1899—1921 bundilaisia. Ensimmäisen maailmansodan vuosina oli keskustan kannalla. — 551.
- Naine, Charles** (1874—1926) — Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen johtajia, ammatiltaan asianajaja. Osallistui Zimmerwaldin konferenssiin, oli Kansainvälisen Sosialistisen Toimikunnan jäsen. 1917 asetui keskustan kannalle ja kohta sen jälkeen siirtyi varauksettomasti Sveitsin sosialidemokratian oikeistosiiven puolelle. — 526, 538, 542, 557, 566.
- Nasimovitsh, Nikolai Fjodorovitsh (Dirks)** (1876—1927) — lehtimies; tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1896. Kirjoitteli bolshevistiin lehtiin. — 131.
- Natanson, Mark Andrejevitch** (1850—1919) — tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1869; vallankumouksellisen narodnikkilaisuuden kannattajia, myöhemmin eserrä. 1917 oli järjestämässä vasemmistoeserrien puoluetta. — 481.
- Negrev** — ks. Jordanski, N. I.
- Nekrasov, Nikolai Aleksejevitch** (1821—1878) — tunnettu venäläinen runoilija, vallankumouksellinen demokraatti. — 66, 69, 70.
- Nekrasova** — ks. Fotijeva, L. A.
- Nevski, Vladimir Ivanovitsh (Spitsa)** (1876—1937) — ammattivallankumouksellinen, puolueen jäsen vuodesta 1898, 1913 kooptoitui puolueen KK:n jäseneksi. Otti osaa IV Valta-kunnanduuman vaalikampanjaan. — 268.
- Nezovorov** — ks. Steklov, J. M.
- Nik. Iv.** — 182.
- Nik. Vas.** — ks. Sapozhkov, N. I.
- Nik. Vasiljevitch** — 128.
- Nikititsh** — ks. Krasin, L. B.
- Nikolai II (Romanov)** (1868—1918) — viimeinen Venäjän keisari, hallitsi vuodesta 1894 vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattiseen vallankumoukseen saakka. — 166, 540.
- Niilsen, Magnus** (synt. 1871) — norjalainen sosialidemokraatti, poliittinen toimihenkilö. 1901—1918 toimi Norjan Työväenpuolueen sihteerinä. Oli NTP:n edustajana Kansainvälisessä Sosialistisessa Toimistossa. — 140—141.
- Nobs, Ernst** (1866—1957) — Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen johtajia. Ensimmäisen maailmansodan alkukaudella yhtyi internationalisteihin. 1917 asettui keskustalaiselle pasifistiselle kannalle. 1920-luvulla siirtyi Sveitsin sosialidemokratian oikeistosiiven puolelle ja asettui vastustamaan Sveitsin ja kansainvälistä kommunistista liikettä. Vuodesta 1949 Sveitsin presidentti. — 478, 503, 508, 527, 531, 541, 552, 553, 556, 557.
- Nogin, Viktor Pavlovitsh (Makar, Novosjolov)** (1878—1924) — ammattivallankumouksellinen, bolshevikki, puolueessa vuodesta 1898, harjoitti puolue-toimintaa Venäjällä ja ulkomailla. 1907—1910 oli taipuvainen suhtautumaan sovittelevasti likvidaatiorimenshevikkeihin.
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli valtiollisissa ja taloustoimissa. — 9—10,

- 15—17, 18—19, 87, 199, 222, 226, 228, 332.
- Noskov, Vladimir Aleksandrovitsh** (B. N., B. N-tsh, Boris, Glebov, B.) (1878—1913) — sosialidemokraatti. 1902—1903 hoiti maanalaisen sosialidemokraattisen kirjallisuuden kuljetusta Venäjälle, otti osaa VSDTP:n II edustajakokouksen valmisteluun. Enemmistön iskralaisia, toimi puolueen sääntöjä laativan komission puheenjohtajana, valittiin KK:n jäseneksi. Edustajakokouksen jälkeen asetui sovittelukanalle menshevikkeihin nähden. — 46, 68, 81, 82, 96, 103, 112.
- Novitsh, Stiva** — ks. Portugeis, S. I.
- Novosjолоv** — ks. Nogin, V. P.
- N:o 1** — ks. Badajev, A. J.
- N:o 3** — ks. Malinovski, R. V.
- N:o 5** — ks. Muranov, M. K.
- N:o 6** — ks. Petrovski, G. I.
- N:o 16** — ks. Jagiello, J. J.
- O
- O. A.** — 205.
- Olga, Olja** — ks. Ravitsh, S. N.
- Olhin** — ks. Lohov, N. N.
- Olin** — ks. Lepeshinski, P. N.
- Olminski (Aleksandrov), Mihail Stepanovitsh (Galjorka, Vas. Vas., A. Vitimski)** (1863—1933) — puolueen jäsen vuodesta 1898, kirjailija. Oli bolševikkien »Vperjod» ja »Proletari» lehden toimituskunnan jäsen. Otti aktiivisesti osaa Lokakuun vallankumoukseen. Myöhemmin hoiti VKP(b):n KK:n puoluehistorian osastoa, toimitti aikakauslehteä »Proletarskaja Revoljutsija» ja oli Lenin-instituutin johtokunnan jäsen. — 81, 82, 84, 86, 97, 117, 121, 305, 314—315, 338, 341.
- Orlovski** — ks. Vorovski, V. V.
- Orn. (Ornatski, A.)** — ks. Tshitsherin, G. V.
- Ortodox** — ks. Axelrod, L. I.
- Os. Pjotr.** — 226.
- Osinski, N. (Obolenski, Valerian Valerianovitsh)** (1887—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1907. 1910—1914 avusti bolševikkien »Zvezda» ja »Pravda» lehteä sekä aikakauslehteä »Prosvestshenije».
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen Osinski oli johtavissa valtio-, puolue- ja taloustoimissa. 1920—1921 puolueenvastaisen »demokraattisen sentralismin» ryhmän aktiivinen jäsen, 1923 yhtyi trotskilaisten oppositioon. — 287.
- Osipov** — ks. Zemljatshka, R. S.
- P
- P. And.** — ks. Krasikov, P. A.
- P. B., Pavel Borisovitsh** — ks. Axelrod, P. B.
- Pannekoek, Antonie** (1873—1960) — alankomaalainen sosialidemokraatti, Amsterdamin yliopiston tähtitieteen professori. Vuodesta 1910 oli läheisessä yhteydessä Saksan vasemmistolaisiin sosialidemokraatteihin. Ensimmäisen maailmansodan vuosina oli internationalisti, osallistui »Vorbote» lehden — Zimmerwaldin vasemmiston teoreettisen äänenkannattajan — julkaisemiseen. 1918—1921 kuului Alankomaiden Kommunistiseen Puolueeseen sekä osallistui Kominternin toimintaan. Oli ultravasemmistolaisella, lahkollisella kannalla. 1921 Pannekoek erosi kommunistisesta puolueesta ja kohta sen jälkeen vetäytyi syrjään aktiivisesta poliittisesta toiminnasta. — 249, 253, 402, 414, 421, 426, 430, 459, 462, 551, 556.
- Pappa** — ks. Litvinov, M. M.

Paroni — ks. Essen, E. E.

Parvus (Helphand, Aleksandr Lazarevitsh) (1869—1924) — osallistui XIX ja XX vuosisadan vaihteessa Venäjän ja Saksan sosialidemokraattiseen liikkeeseen. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen menševikki. Parvus esitti marxisminvastaisen »permanenttivalankumouksen» teorian, jota Trotski käytti sitten aseenaan taistelussa leninismää vastaan. Myöhemmin Parvus erkani sosialidemokratiasta; ensimmäisen maailmansodan vuosina oli shovinisti, harjoitti suurkeinoteltua ja rikastui sotatarvikehankinnoilla. Vuodesta 1915 julkaisi aikakauslehteä »Die Glocke». — 26, 104, 395.

Pashev, Nikita — poliittinen pakolainen, Chitilan (Romania) lentokentän lentokonemekaanikko. Nähtävästi hän oli »Potjomkinin» matruuseja. — 234.

Pavlov — ks. Miljutin, V. P.

Pavlovitsh — ks. Krasikov, P. A.

Pavlovitsh, Mihail Pavlovitsh (Weltmann, Mihail Lazarevitsh, Volontääri) (1871—1927) — orientalisti, sosialidemokraatti, menševikki. Lokakuun vallankumouksen jälkeen Ukrainan valistusasiain apulaiskansankomissaari, kansallisuusasiain kansankomissaariaatin kollegion jäsen, sittemmin orientalistiikan instituutin rehtori. — 228.

Pedder — 84.

Peluso, Edmondo (1882—1942) — italialainen sosialisti, maanpakolainen; vuodesta 1898 kuului eri maiden sosialistisiin ja sosialidemokraattisiin puolueisiin. 1916 osallistui Kientalin internationalistisocialistien konferenssiin Portugalin sosialistisen puolueen edustajana. Oleskeli Neuvostoliitossa vuodesta 1927 poliittisena pa-

kolaisena, toimi opettajana. — 549.

»**Pero**» — ks. Trotski, L. D.

Peshehonov, Aleksei Vasiljevitch (1867—1933) — porvarillinen yhteiskunnallinen toimihenkilö ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Vuodesta 1906 pikkuporvarillisen »kansansosialistien» (enessien) puolueen johtajia. 1917 toimi porvarillisen väliaikaisen hallituksen elintarvikeministerinä. Vuodesta 1922 valkoemigrantti. — 294.

Petrov — ks. Lenin, V. I.

Petrov — 211.

Petrovski, Grigori Ivanovitsh (Herra puheenjohtaja, N:o 6, Uusi puheenjohtaja) (1878—1958) — Jekaterinoslavin kuvernementin työläisten valitsema IV Valtakunnanduuman jäsen, kuului bolshevistiseen duumaryhmään. Marraskuussa 1914 vangittiin yhdessä muiden bolshevikkiedustajien kanssa ja karkotettiin 1915 Turuhanskin aluepiiriin. Karkotusalueella jatkoi vallankumouksellista toimintaansa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja valtiollisissa toimissa. — 269—270, 277, 279, 313, 354, 361, 364, 365, 368, 371, 372.

Pjatakov, Georgi Leonidovitsh (Japanilainen, Juri, Kijevski, Pjotr, Lialine, Ljalin) (1890—1937) — puolueen jäsen vuodesta 1910. 1914—1917 oleskeli maanpaossa Sveitsissä, sitten Ruotsissa; toimi »Kommunist» aikakauslehden avustajana, vastusti Leniniä kansakuntien itsemäärämisoikeutta koskevassa kysymyksessä.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen Pjatakov oli Ukrainan neuvostohallituksen jäsen. Vuodesta 1920 talous- ja neuvostotoimissa. Puolueen XII, XIII, XIV ja XVI edus-

tajakokouksessa hänet valittiin KK:n jäseneksi. Toimi moneen otteeseen puolueen leniniläistä politiikkaa vastaan, minkä vuoksi erotettiin sen riveistä. — 408, 410, 412, 413, 420, 421, 429, 432, 434, 438, 442, 444, 475—476, 483, 484, 485—486, 487, 488, 489, 490, 491, 497, 504—505, 506, 511, 513, 514, 515, 518, 521, 527, 549, 558, 573.

Pjatnitsa — ks. Pjatnitski, J. A.

Pjatnitsan vaimo — ks. Marshak, N. S.

Pjatnitski, Josef Aronovitsh (Albert, Pjatnitsa) (1882—1939) — kommunistisen puolueen toimihenkilöitä; tuli mukaan valtakumoukselliseen liikkeeseen 1890-luvulla. Maanpaossa ollessaan hoiti maanalaisen kirjallisuuden kuljetusta ja huolehti puoluetovereiden lähettämistä ulkomailta Venäjälle. Osallistui aktiivisesti VSDTP:n II ja III edustajakokouksen järjestämiseen. Venäjän ensimmäisen vallankumouksen (1905—1907) osanottajia. Toimi Odessassa, Moskovassa ja muissa kaupungeissa. 1917 lokakuun vallankumouksen päivinä oli taistelua johtaneen Moskovan puoluekeskuksen jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen puolue-toimissa. — 96—98, 204, 251, 254, 279—282.

Pjatnitski, K. P. (1864—1938) — Znanije-nimisen kirjakustantamon perustajia (1898). 1905 teki bolshevikkien KK:n kanssa sopimuksen marxilaisen kirjallisuuden julkaisemisesta. — 126.

Pjotr — ks. Aleksinski, G. A.

Pjotr — ks. Ramishvili, N. V.

Platten, Fritz (Friedrich) (1883—1942) — sveitsiläinen vasemmostososialidemokraatti, Sveitsin Kommunistisen Puolueen

perustajia. Huhtikuussa 1917 auttoi suuresti Leninin Sveitsistä Venäjälle paluun järjestämisessä. 1919 oli perustamassa III, Kommunistista Internationaalia, oli Kominternin toimikunnan jäsen. 1921—1923 toimi Sveitsin Kommunistisen Puolueen sihteerinä. Vuodesta 1923 asui Neuvostoliitossa. — 447, 448, 463, 465, 478, 491, 526, 527, 530, 531, 545, 552, 553, 556, 557, 564, 566, 568, 572.

Plehanov, Georgi Valentinovitsh (G. V., Saksalainen, X) (1856—1918) — venäläisen ja kansainvälisen työväenliikkeen huomatuimpia merkkimiehiä, ensimmäinen marxilaisuuden levittäjä Venäjällä. 1883 perusti Genèvessä ensimmäisen venäläisen marxilaisen järjestön, Työn Vapautus-ryhmän. 1890-luvun alkuvuosina oli »Iskra» lehdessä ja »Zarja» aikakauslehtien toimituskunnan jäsen.

Vuosien 1883 ja 1903 välisenä aikana Plehanov kirjoitti useita teoksia, jotka esittivät suurta osaa materialistisen maailmankäsityksen puolustamisesta ja tunnetuksi tekemisestä. Hänellä ilmeni kuitenkin jo tuolloin vakavia virheitä, jotka olivat hänen myöhäisempien menshevististen katsomustensa alkulähteenä. VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen Plehanov otti sovittelevan asenteen opportunismiin nähden ja sitten yhtyi menshevikkeihin. 1907—1914 esiintyi marxilaisuuden machilaista tarkistusta ja likvidaat-toruutta vastaan, johti puolue-mies-menshevikkien ryhmää. Ensimmäisen maailmansodan aikana asettui sosialishovinismin kannalle. Suhtautui kielteisesti Lokakuun vallankumoukseen, mutta ei osallistunut

taisteluun neuvostovaltaa vastaan. — 24—25, 26, 29, 31, 33—34, 37, 39—40, 41—42, 44, 45, 47, 50—51, 53—54, 60—64, 66—67, 69—71, 72, 73—75, 77, 87, 97, 100, 102, 105, 116, 118—119, 123—124, 138, 175, 180, 193, 196, 199, 209, 217, 221, 222, 224, 227, 228, 244, 245, 247, 259, 260, 272, 274, 276, 288, 289, 292, 293, 306, 307, 309, 331, 332, 356, 357, 364, 368, 372, 374, 376, 381, 386, 417, 440, 445, 472, 497, 501.

Pokrovski, Ivan Petrovitsh (synt. 1872) — sosialidemokraatti, III Valtakunnanduuman jäsen, yhtyi sosialidemokraattisen duumaryhmän bolshevikkijäseniin. 1910 kuului bolshevikkien julkisen »Zvezda» lehden toimittuskuntaan. — 168, 210, 230.

Pokrovski, Mihail Nikolajevitsh (Domov) (1868—1932) — huomattava neuvostomaan valtiollinen ja yhteiskunnallinen toimihenkilö, historioitsija, puolueen jäsen vuodesta 1905. 1908—1917 oleskeli maanpaossa. 1907—1910 yhtyi otzovisteihin ja ultimativisteihin ja sitten puolueenvastaiseen Vpejrod-ryhmään, josta erkani 1911. Maailmansodan aikana toimi keskustalaisten »Golosa» ja »Nashe Slovo» lehtien avustajana. Palasi Venäjälle 1917. Oli Moskovan Neuvoston puheenjohtajana vuoden 1917 marraskuusta vuoden 1918 maaliskuuhun, sitten VSFNT:n valistusasiain apulaiskansankomissaarina, Kommunistisen Akatemian, Neuvostoliiton Tiedekatemian Historian Instituutin, Punaisten Professorien Instituutin y.m. johtajana. Vuodesta 1929 akateemikko. — 149—150, 159, 161, 163, 165, 180, 470, 495, 496, 501—502, 509, 534, 540.

Poletajev, Nikolai Gurjevitch (Kross) (1872—1930) — sosialidemokraatti, bolshevikki. 1905 Pietarin Työläisten Edustajien Neuvoston TPK:n jäsen. Oli Pietarin kuvernementin edustajana III Valtakunnanduumassa, kuului sosialidemokraattisen duumaryhmän bolshevikkiosaan. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli taloustoimissa. — 168, 214—215, 223—225, 229, 230, 231, 256, 269, 288—289.

Polonski, Josef Matvejevitsh (Stepan) (synt. 1889) — puolueen jäsen vuodesta 1907. 1909 karkotettiin elinkaudeksi Siperiaan. Pakeni vuoden 1911 lopulla Pariisiin, oli bolshevikkien Pariisin-ryhmän jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli ammattiliittotoimissa, sitten työssä ulkomaankauppakomissariaatissa. — 306, 333.

Polubinov (Jegor) — eserrä, lähti maanpakoon Venäjältä. Syyskuussa 1915 kirjoitti kirjeen Leninille kehottaen siinä ottamaan VSDTP:n jäseniksi ne vasemmisto-eserrät, jotka eivät olleet hyväksyneet eserräpuolueen heinäkuun konferenssin (1915) päätöslauselmaa isänmaan puolustuksesta. — 439, 440.

Popov, Anatoli Vladimirovitsh (Britman, A. V., Antonov) (kuoli 1914) — sosialidemokraatti; VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhtyi bolshevikkeihin. Kuului VSDTP:n Pariisin-jaostoon ja puolueen ulkomaisten järjestöjen komiteaan. — 203, 249, 331, 333, 334, 335.

Popov, Ivan Fjodorovitsh (1886—1957) — sosialidemokraatti. 1905—1914 oli bolshevikki-puolueen jäsen. 1908 muutti Belgiaan, jossa hoiti VSDTP:n

- KK:n ja Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston välisiä yhteyksiä. Toimi »Pravdan», »Prosvestsheniien», »Le Peuplen» ja muiden julkaisujen avustajana. Ensimmäisen maailmansodan aikana joutui saksalaisten vangiksi. Palasi Neuvosto-Venäjälle 1918. — 259, 260, 325—326, 327, 332, 341, 343, 344, 345, 358, 361, 364, 365, 366, 370, 371, 375, 377, 493.
- Portugeis, S. I. (Novitsh, Stiva)** — menshevikki, sanomalehtimies. 1907—1914 likvidaattoreita, toimi »Golos Sotsial-Demokrata» lehden, »Nasha Zarya» aikakauslehden ja likvidaattorimenshevikkien muiden lehtien avustajana. Lokakuun vallankumouksen jälkeen muutti ulkomaille. — 339.
- Posse, Vladimir Aleksandrovitsh (1864—1940)** — lehtimies ja yhteiskunnallinen toimihenkilö. »Legaalisten marxilaisten» »Novoje Slovo» (1897) ja »Zhizn» (1898—1901) aikakauslehtien toimittaja. Tsaarihallituksen lakkautettua »Zhiznin» Posse julkaisi sitä 1902 ulkomailta. — 62, 66.
- Postnikov, V. J. (1844—1908)** — talous- ja tilastotieteilijä, palveli maatalouden ja valtionomaisuuden ministeriössä, Vapaan Talousseuran jäsen. — 1—2, 3—5, 6.
- Postolovski, D. S. (Vadim) (1876—1948)** — tuli mukaan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1895. Valittiin puolueen III edustajakokouksessa KK:n jäseneksi. Oli VSDTP:n KK:n virallisena edustajana Pietarin Työläisten Edustajien Neuvoston Toimeenpanevasa Komiteassa.
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen Neuvostoliiton KKN:n valtiollisen la-
- kiehdotuskomission jäsen. — 226.
- Potresov, Aleksandr Nikolajevitch (A. N., Arsenjev, Starover, Uusi tuttava) (1869—1934)** — yhtyi 1890-luvulla marxilaisiin. Otti osaa »Iskran» ja »Zarjan» perustamiseen. VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen menshevikkien johtomiehiä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen muutti ulkomaille. — 8, 9, 24, 31, 61—62, 63—64, 66, 69, 71, 172, 214, 223, 306, 357, 405, 497, 509, 519, 520.
- Predkaln (Priedkaln), Andrei Janovitsh (1873—1923)** — latvialainen sosialidemokraatti, ammatiltaan lääkäri. 1907 valittiin III Valtakunnanduumaan, kuului sosialidemokraattiseen duumaryhmään, yhtyi bolshevikkeihin. Toimi bolshevikkien »Zvezda» ja »Pravda» lehtien avustajana. — 168.
- Preobrazhenski, Aleksei Andrejevitch (1863—1938)** — narodnikki, Sharnelin (Samaran kuvernementti) maanviljelyssiirtolan asukkaita. Sharnel sijaitsee muutaman virstan etäisyydessä Alakajevkasta, jossa Uljanovit asuivat kesäisin vuosina 1889—1893. Preobrazhenski ja Lenin tapasivat toisensa noina vuosina useasti ja väittelivät kiivaasti talonpoikauskysymyksestä. Preobrazhenski yhtyi myöhemmin sosialidemokraattiseen liikkeeseen. 1905 oli työssä Samarassa. — 116.
- Prokopovitsh, Sergei Nikolajevitch (1871—1955)** — porvarillinen taloustieteilijä ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija, 1890-luvun lopulla huomattu »ekonomismin» kannattaja. Myöhemmin liberaalis-monarkistisen Vapautusliiton aktiivinen jäsen. 1906 kadettipuolueen KK:n jäsen. Puolittain kadet-

tilaisen ja puolittain menshevistisen »Bez Zaglavija» aikakauslehden toimittaja ja julkaisija. 1917 toimi porvarillisen väliaikaisen hallituksen elintarvikeministerinä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen karkotettiin Neuvostoliitosta neuvostovastaisen toimintansa vuoksi. — 159, 172.

Purishkevitsh, Vladimir Mitrofanovitsh (1870—1920) — suurmaanomistaja, mustasotnia-laisen Venäjän Kansan Liiton perustamishankkeen alkuunpanijoita; 1907 erosi tuosta liitosta ja perusti uuden vastavallankumouksellisen monarkistijärjestön, Arkkienkeli Mikaelin Liiton. Purishkevitsh valittiin II, III ja IV Valtakunnanduumaan Bessarabian kuvernementin edustajana; saavutti laajaa kuuluisuutta pogromihenkisillä, antisemiittisillä duumapuheillaan. — 363.

Putjatin, Vasili Petrovitsh (synt. 1878) — syntyperältään talonpoika. Valittiin III Valtakunnanduumaan Vjatkan kuvernementin edustajaksi. Kuului jonkin aikaa sosialidemokraattiseen duumaryhmään. — 168.

Q

Quarck, Max (1860—1930) — saksalainen oikeistososialidemokraatti, lakimies ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Ensimmäisen maailmansodan kaudella kannatti Saksan sosialidemokratian ja hallitsevien luokkien yhteistoiminnan politiikkaa. — 424, 425.

Quelch, Harry (1858—1913) — Englannin ja kansainvälisen työväenliikkeen merkkimiehiä. Oli edustajana monissa II Internationaalin kansainvälisissä kongresseissa, Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston jäsen.

Osallistui aktiivisesti Englannin ammattiyhdistysten toimintaan. Kautena (1902—1903), jolloin leniniläistä »Iskraa» julkaistiin Lontoossa, Quelch auttoi toimeliaasti lehden julkaisutyön järjestämisestä. — 45.

Quessel, Ludwig (1872—1931) — saksalainen sosialidemokraatti, yhteiskuntapoliittinen kirjailija. — 219.

R

Radek, Karl (1885—1939) — 1900-luvun alusta osallistui Galitsian, Puolan ja Saksan sosialidemokraattiseen liikkeeseen, kirjoitteli Saksan vasemmistososialidemokraattien julkaisuihin. Imperialistisen maailmansodan vuosina oli internationalistisella kannalla horjuen kuitenkin keskustalaisuuden suuntaan. Liittyi bolshevikkipuolueeseen 1917. Vuodesta 1923 oli trotskilaisen opposition aktiivisia toimihenkilöitä. Puolueenvastaisen toimintansa vuoksi erotettiin puolueesta 1936. — 249, 253, 402, 404, 406, 407, 408, 410, 411, 413, 414—415, 416, 417, 419, 424, 426, 428, 430, 431, 432, 435, 436, 437, 438, 442, 447, 451, 452, 453—454, 455, 456, 458, 460, 461, 464, 465, 467, 473, 474, 477, 478, 479, 481, 486, 490, 492, 493, 494, 496, 498, 506, 508, 515, 526, 527, 529, 531, 542, 544, 549, 550, 551, 556, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 576—577.

Radin — ks. Knunjants, B. M.
Radtshenko, Ivan Ivanovitsh (Arkadi) (1874—1942) — kuului Pietarin Taisteluliittoon Työväenluokan Vapauttamiseksi, esitti suurta osaa leniniläisen »Iskran» levittämisessä Venäjällä. 1902 kuului VSDTP:n II edustajakokouksen koollekkutsumisesta huolehtivaan Or-

- ganisaatiokomiteaan. Vuodesta 1918 Neuvostoliiton turveteollisuuden järjestäjiä ja johtajia. — 49, 53, 54—55.
- Rafailov, M.** — *ks.* Gots, M. R.
- Raffin-Dugens, Jean Pierre** — ranskalainen sosialisti. 1910—1919 edustajakamarin jäsen. 1921 liittyi Ranskan Kommunistiseen Puolueeseen. — 538.
- Rahmetov** — *ks.* Bogdanov, A.
- Rakovski, Kristian Georgievitsh** (1873—1941) — osallistui Bulgarian, Romanian, Sveitsin ja Ranskan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1900-luvun alusta. Kuului bolshevikkipuolueeseen vuodesta 1917.
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja neuvostotoimissa. Erotettiin puolueesta trotskilaisen opposition aktiivisena jäsenenä. — 470.
- Ramishvili, Naum Vissarionovitsh (Pjotr)** (synt. 1881) — VSDTP:ssä vuodesta 1902. II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhtyi menshevikkeihin. 1918—1920 toimi Gruusian menshevikkihallituksen sisäministerinä, kannatti Gruusian irtautumista Venäjältä ja taisteli neuvostovaltaa vastaan. — 226, 227.
- Rappoport, Charles** — ranskalainen sosialisti, pyrki revidoimaan marxilaista filosofiaa, minkä vuoksi P. Lafargue arvosteli häntä ankarasti. Kirjoitti lukuisia filosofisia ja sosiologisia teoksia. — 167, 174, 176, 179, 203, 225, 432.
- Ratshinski, Sigmund** (synt. 1882) — Puolan Sosialistisen Puolueen (PPS) jäsen; toimi Krakovassa, Varsovassa ja Lodzissa. Vangittiin lokakuussa 1905 ja karkotettiin 15 vuodeksi Siperiaan. — 33.
- Ravitsh, S. N. (Olga, Olja)** (1879—1957) — puolueen jäsen vuodesta 1903. Toimi Harkovissa, Pietarissa ja ulkomailla. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja neuvostotoimissa. — 150, 182, 354, 385, 386, 400, 419, 424, 431, 435, 438, 445, 463, 472, 491, 538, 541, 542, 544, 546, 547, 549, 563, 566—567.
- Renaudel, Pierre** (1871—1935) — Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen reformistijohtajia. 1914—1920 toimitti »L'Humanité» lehteä. 1914—1919 oli edustajakamarin jäsen. — 412, 538.
- Richter, J.** — *ks.* Lenin, V. I.
- Riskin** — pariisilainen kirjapainon omistaja. — 333.
- Rittinghausen, Moritz** (1814—1890) — saksalainen pikkuporvarillinen demokraatti. Toimi 1848—1849 »Neue Rheinische Zeitungin» avustajana, oli I Internationaalin jäsen. 1884 Rittinghausen erotettiin Saksan Sosialidemokraattisesta Puolueesta sen vuoksi, ettei hän ollut alistunut Kööpenhaminan edustajakokouksen puoluekurista tekemiin päätöksiin. — 26.
- Rittmeyer, Georg** — müncheniläinen sosialidemokraatti; Lenin asui 1900—1901 hänen luonaan Meyer-nimisenä; Leninille tarkoitetut kirjeet lähetettiin vuoden 1900 joulukuusta vuoden 1901 heinäkuun loppuun Rittmeyerin osoitteella. — 13, 26.
- Rjabovski** — *ks.* Stark, L. N.
- Rjadovoi** — *ks.* Bogdanov, A.
- Rjazanov (Goldendach), David Borisovitsh** (1870—1938) — sosialidemokraattisen liikkeen osanottajia 1890-luvulta lähtien. Maanpaossa ollessaan otti osaa opportunistisen Borba-ryhmän perustamiseen. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhtyi menshevikkeihin. 1909 oli puolueenvastaisen Caprin koulun luennoitsijoita. Puolueen VI edustajakokouk-

- nessa (1917) hyväksyttiin VSDTP(b):n jäseneksi.
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli ammattiliittotyössä. Helmikuussa 1931 erotettiin NKP(b):stä menshevikien vastavallankumouksellisen toiminnan avustamisen vuoksi. — 8, 9, 14, 23, 86, 247, 263, 266, 298, 395, 475.
- Rodzjanko, Mihail Vladimirovitš** (1859—1924) — suurmaanontaja, lokakuulaispuolueen johtomiehiä, monarkisti. Vuoden 1911 maaliskuusta oli III ja sitten IV Valtakunnanduuman puheenjohtajana. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen kaudella perusti vastavallankumouksellisen keskuksen, Valtakunnanduuman »väliaikaisen komitean», ja sen jälkeen järjesti duuman jäsenten »erillis-neuvottelun». Lokakuun vallankumouksen jälkeen yritti yhdistää vastavallankumouksellisten voimat taisteluun neuvostovaltaa vastaan. Sitten muutti ulkomaille. — 317.
- Rogova** — 99, 108.
- Roland Holst, Henriette** (1869—1952) — alankomaalainen sosialisti, kirjailija. Toimi nais-yhdistysten järjestämisen alalla, kuului Alankomaiden vasemmistolaisiin sosialidemokraatteihin, jotka muodostivat 1909 Alankomaiden Sosialistisen Puolueen, osallistui »Vorboten» aikakauslehden, Zimmerwaldin vasemmiston teoreettisen äänenkannattajan, julkaisemiseen. 1918—1927 kuului Alankomaiden Kommunistiseen Puolueeseen sekä osallistui Kominternin toimintaan. — 451, 459—462, 464, 513, 544, 545.
- Rolland, Romain** (1866—1944) — ranskalainen kirjailija ja julkisuuden mies. 1914—1919 kirjoitti »Sotavuosien päiväkirjan», joka oli sittemmin talletettavana Neuvostoliiton Lenin-kirjastossa ja julkaistiin tekijän jälkisäädöstä vastaavasti tammikuussa 1955. — 438, 445, 566.
- Roman** — ks. Jermolajev, K. M.
- Romanov, Ivan Romanovitš** (1871—1919) — työmies, bolshevikki, II Valtakunnanduuman edustaja. Duuman hajottamisen jälkeen muutti Belgiaan, sitten oleskeli Ranskassa. — 147—148.
- Romanovit** — Venäjän tsaarien ja keisarien suku, joka hallitsi 1613—1917. — 291.
- Ropshin, V.** — ks. Savinkov, B. V.
- Rosa** — ks. Luxemburg, R.
- Rosen, M. M. (E.)** (synt. 1876) — Bundin jäsen vuodesta 1898. Toimi Minskissä, Varsovassa, Odessassa, Kijevissä ja Lodzissa. 1907—1908 kuului Bundin KK:hon, oli Bundin päääänenkannattajan toimituskunnan jäsen. — 196.
- Rothstein, Theodor Aronovitš** (1871—1953) — sosialidemokraatti. 1890 siirtyi Englantiin, liittyi siellä Englannin Sosialidemokraattiseen Liittoon ja yhtiyi sen vasemmistosiipeen. 1901 liittyi VSDTP:n jäseneksi. Toimi venäläisten ja ulkomaisten sosialistilehtien avustajana. Oli perustamassa Ison-Britannian Kommunistista Puoluetta. Palasi kotimaahansa 1920. — 402.
- Roussel, Angele** — ranskalainen sosialisti, 1907—1912 Ranskalaisen Sosialistisen Puolueen vakinaisen johtokunnan jäsen. — 157.
- Rovio, Kustaa** (1887—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1905. Vuoden 1910 lopusta oleskeli ja toimi Suomessa. Oli Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen jäsen. Lenin asui elo- ja syyskuussa 1917 hänen asun-

- nossaan piileskellessään porvarillisen väliaikaisen hallituksen vainoilta. Rovio oli Suomen työväen vuoden 1918 vallankumouksen aktiivisia osanottajia. Myöhemmin hän oli puoluetoimissa Neuvostoliitossa. — 578.
- Rozanov, V. N.** (1876—1939) — sosialidemokraatti, menshevikki. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen Pietarin Työläisten Edustajien Neuvoston menshevikkiryhmän jäseniä. — 575.
- Rozhkov, Nikolai Aleksandrovitsh** (1868—1927) — historioitsija ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Liittyi vuoden 1905 alussa VSDTP:hen, kulki jonkin aikaa bolshevikkien mukana. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen kärsittyä tappion hänestä tuli yksi likvidaattoruuden aatteellisista johtajista. — 217, 288.
- Rozmirovitsh, Jelena Fjodorovna** (Trojanovskaja, Galina) (1886—1953) — puolueen jäsen vuodesta 1904. Maanpaossa ollessaan suoritti erilaisia KK:n Ulkomaisen Toimikunnan antamia tehtäviä, oli KK:n valtuutettuna. Poroninin neuvottelukokouksen (1913) jälkeen lähetettiin Venäjälle bolshevistisen duumaryhmän ja VSDTP:n KK:n toimikunnan sihteeriksi. Oli »Pravda» lehden toimituksen jäsen ja toimi »Prosvestsheniže», »Rabotnitsa» y.m. aikakauslehtien avustajana. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja neuvostotoimissa. — 284, 290, 292, 342—343, 399, 406.
- Rubakin, Nikolai Aleksandrovitsh** (1862—1946) — bibliografi ja kirjailija, kirjoitti useita bibliografisia sekä Venäjän kirjankustannushistoriaa valaise-
- via teoksia, yleistajuisia maantieteellisiä, luonnontieteellisiä kuvauksia y.m. Muutti 1907 Sveitsiin ja oleskeli siellä elämänsä loppuun. — 285, 353, 560.
- Rubanovitsh, Ilja Adolfovitsh** (1860—1920) — eserräpuolueen johtajia. Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston jäsen. — 166—167, 260, 368.
- Rudin, A. (Potapov, Aleksandr Ivanovitsh)** (1869—1915) — aloitti poliittisen toimintansa narodnikkina, myöhemmin liittyi eserräpuolueeseen. 1903—1905 oli sen KK:n jäsen. Agraarikysymystä käsittelevissä artikkeleissaan ja kirjasissaan esiintyi marxilaisuutta vastaan. — 70.
- Rudis Gipslis, I. (Rude)** (1885—1918) — Lätinmaan Sosialidemokratian jäsen vuodesta 1905, vuosien 1905—1907 vallankumouksen aktiivisia osanottajia. Vallankumouksen jälkeen muutti Saksaan, oli työssä kirjapainossa Berliinissä. — 299—301, 325 — 326, 327 — 328, 344, 353.
- Ruma, L. N.** — provokaattori, toimi Moskovon työväenliitossa. — 32, 37, 38, 39.
- Rumjantsev, P. P. (Schmidt)** (1870—1925) — osallistui sosialidemokraattiseen liikkeeseen vuodesta 1891; VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki, Enemmistökomiteain Toimikunnan jäsen. Otti osaa puolueen III edustajakokoukseen. Kooptoitin kesäkuussa 1905 VSDTP:n KK:n jäseneksi. 1905 yksi bolshevikkien ensimmäisen legaalisen »Novaja Zhizn» lehden toimittajista ja avustajista. 1907—1910 vetäytyi syrjään poliittisesta toiminnasta. — 125.
- Rusalka** — ks. Ljadov, M. N.,

Rusanov, A. N. (synt. 1881) — valittiin IV Valtakunnanduumaan Primorjen alueen edustajana, puolueeton, ammatiltaan opettaja. — 270.

Rusanov, Nikolai Sergejevitsh (Tarasov) — yhteiskuntapoliittinen kirjailija, narodnajavoljalainen, myöhemmin eserrä. Maanpaossa ollessaan tapasi Engelsiä. 1905 palasi Venäjälle, toimitti useita eserrien lehtiä. — 60, 63, 71.

Rybalka — ks. Jurkevitsh, L.

Rühle, Otto (synt. 1874) — saksalainen vasemmistososialidemokraatti. Vuodesta 1912 valtiopäivien jäsen. 1919 liittyi Saksan Kommunistiseen Puolueeseen, jossa yhtyi vasemmistoppositioon. Saksan kommunistien keskuudessa vuoden 1920 alussa tapahtuneen hajaannuksen jälkeen oli perustamassa Saksan Kommunistista Työväenpuoluetta. Sittemmin erotettiin tästä puolueesta ja hän liittyi uudelleen sosialidemokraattiseen puolueeseen. — 457, 461, 469.

Rykov, Aleksei Ivanovitsh (Vlasov) (1881—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1899. 1907—1910 suhtautui sovittelevasti puolueessa olleisiin opportunisteihin. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen vastusti puolueen suuntausta sosialistiseen vallankumoukseen.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli useissa vastuullisissa toimissa. Toimi moneen otteeseen puolueen leniniläistä politiikkaa vastaan; 1928 oli johtamassa oikeisto-opportunistista poikkeamaa. 1937 erotettiin puolueesta puolueenvastaisen toimintansa vuoksi. — 160, 162, 163, 164—165, 219—222, 225—230.

S

Safarov, G. I. (George, Safartshik, Saf-tshik, Samovartshik, Volodin) (1891—1942) — puolueessa vuodesta 1908. Oli puoluetöyssä Pietarissa ja ulkomailla. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja neuvostotoimissa. — 244, 361, 365, 472, 478, 489, 492, 497, 498, 499, 507, 512, 514, 518.

Safarova, Valentina Sergejevna (Valja) (synt. 1891) — G. I. Safarovin vaimo. — 559, 562.

Safartshik, Saf-tshik — ks. Safarov, G. I.

Sahli, Hermann — Bernin yliopiston professori, kuuluisa säätäutilääkäri. — 500.

Saksalainen — ks. Plehanov, G. V.

Salomon Georges — ks. Solomon, G. A.

Sammer, Ivan Adamovitsh (Ljubitsch) (1870—1921) — yhtyi vallankumoukselliseen liikkeeseen 1897, bolshevikki. Osallistui aktiivisesti vuosien 1905—1907 vallankumoukseen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli taloustoimissa. — 160, 222, 226, 228.

Samoilov, Fjodor Nikititsh (1882—1952) — puolueen jäsen vuodesta 1903, Vladimirin kuvernementin työläisten valitsema IV Valtakunnanduuman jäsen, kuului bolshevikkien duumaryhmään. Vangittiin marraskuussa 1914 yhdessä muiden bolshevikkiä edustajien kanssa imperialistista sotaa vastaan tähdätyn vallankumouksellisen toiminnan vuoksi ja karkotettiin 1915 Turuhanskin aluepiiriin. Lokakuun vallankumouksen jälkeen työskenteli Ukrainassa ja Moskovassa. — 309, 340—341, 342, 349, 350, 373.

Samovaarit — ks. Leiteisen, G. D. ja Nogin, V. P.

Samovartshik — ks. Safarov, G. I.

- Samsonov** — ks. **Valentinov, N. Sanin, Aleksei Aleksejevitsh** (synt. 1869) — 1890-luvun marxilaisia kirjailijoita, »Samarski Vestnikin» (1896—1897) avustajia ja kokoomateoksen «Пролетарская борьба» («Proletariaatin taistelu») kirjoittajia. Sanin venäjäksi I. Hourwichin kirjan »The Economics of the Russian Village» («Venäjän maaseudun taloudellinen tila») (1896), johon lisäsi omasta puolestaan laajan liitteen. — 63.
- Sapozhkov, N. I. (Kuznetsov, N. V., Nik. Vas.)** (1881—1917) — vallankumouksellisen liikkeen osanottajia vuodesta 1904. Muutti vuoden 1911 lopulla Pariisiin. — 278, 285, 329, 332, 333—334, 335, 352, 360.
- Sauer** — ks. **Skarre, V.**
- Saveljev, Maksimilian Aleksandrovitsh (Vetrov)** (1884—1939) — puolueen jäsen vuodesta 1903. 1911—1913 oli »Prosveshtshenije» aikakauslehden toimittajana ja samanaikaisesti vuodesta 1912 »Pravdan» toimituskunnan jäsenenä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja neuvostotoimissa. — 269, 273.
- Savinkov, Boris Viktorovitsh (Ropshin, V.)** (1879—1925) — eser-
räpuolueen »taistelujärjestön» johtajia. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli järjestä-
mässä useita vastavallanku-
mouksellisia kapinoita ja aseel-
lista interventiota Neuvostot-
asavaltaa vastaan. — 250, 293.
- Schanzer, Virgilius Leonovitsh (Marat)** (1867—1911) — sosia-
lidemokraatti. Valittiin puolue-
en V (Lontoon) edustaja-
kokouksessa (1907) KK:hon. Osallistui VSDTP:n V konfe-
renssiin (joulukuu 1908); kuuli bolshevikkien »Proletari»
lehden toimituskuntaan. — 160,
161—162, 164, 165.
- Schmidt** — ks. **Rumjantsev, P. P.**
- Schwarz** — ks. **Vorovski, V. V.**
- Schweitzer, Johann Baptist** (1833—1875) — saksalainen julki-
suuden henkilö ja kirjailija,
1867 hänet valittiin Saksan
työväenliiton presidentiksi.
Schweitzer noudatti lassalle-
laista, opportunistista sovitte-
lutaktiikkaa Preussin hallituk-
sen suhteen, kannatti Sak-
san yhdistämiskysymyksessä
junkkerihenkistä preussilaista
ylhäältä-käsin-linjaa. K. Marx
ja F. Engels arvostelivat jyr-
kästi Schweitzerin »kuninkaal-
lis-preussilaista hallitussosia-
lismia». — 235.
- Seeger, Johann Friedrich** (1867—
1928) — saksalainen sosialide-
mokraatti, Leipzigin sosia-
lidemokraattisen järjestön joh-
tajia ja »Leipziger Volkszei-
tungin» toimittaja. — 518.
- Semashko, Nikolai Aleksandrovitsh (Aleksandrov)** (1874—
1949) — puolueen jäsen vuodesta 1893. 1905 otti osaa
aseelliseen kapinaan Nizhni
Novgorodissa, sitten siirtyi
ulkomaille. Toimi VSDTP:n
KK:n Ulkomaisen Toimikun-
nan sihteerinä ja kassanhoi-
tajana. Ensimmäisen maail-
mansodan alussa hänet inter-
noitiin Bulgariassa. Palasi Ve-
näjälle syyskuussa 1917. Osal-
listui aktiivisesti Moskovan
aseelliseen kapinaan lokakuu-
sa 1917. Lokakuun vallanku-
mouksen jälkeen oli johtavissa
toimissa terveydenhoidon alal-
la. — 142—143, 225, 229, 230,
266.
- Semkovski, S. (Bronstein, Semjon Juljevitsh)** (synt. 1882) — so-
sialidemokraatti, menshevikki.
Trotskin wieniläisen »Prav-
dan» toimituskunnan jäsen, toi-
mi likvidaattorimenshevikkien

- ja ulkomaisten sosialidemokraattisten lehtien avustajana. Ensimmäisen maailmansodan kaudella oli kannanotoiltaan keskustalainen. 1917 palasi maanpaosta Venäjälle, valittiin menshevikkien KK:n jäseneksi. 1920 katkaisi välinsä menshevikkeihin. Sittemmin oli Ukrainan korkeakouluissa professorina, teki tieteellistä ja kirjallista työtä. — 297, 508.
- Seppin, J. H.** — 140—141.
- Sergei Vasiljevitch** — 124.
- Sergejev, V.** — ks. Taratuta, V. K.
- Sharko** — ks. Krupskaja, N. K.
- Shaumjan, Stepan Grigorjevitch** (1878—1918) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1900. 1904—1910 johti puoluetointa Takaukasiassa; bolshevikkien julkisten ja maanalaisten lehtien perustaja ja toimittaja. Vuodesta 1914 johti Bakun bolshevikijärjestöä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen toimi väliaikaisena Kaukasian erikoiskomissaarina, Bakun kansankomissaarin neuvoston puheenjohtajana ja ulkoasiain komissaarina. Oli puolueen KK:n jäsen. Kukistettuaan Bakun kommuunin englantilaiset interventit ampuivat hänet Bakun 26 komissaarin joukossa syyskuun 20 pnä 1918. — 262—263.
- Shelgunov, Vasili Andrejevitch** (1867—1939) — työmies, tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1886. Vuodesta 1892 teki tunnetuksi marxilaisuutta Pietarin työläiskerhoissa. Oli perustamassa ja johtamassa Pietarin Taisteluliittoa Työväenluokan Vapauttamiseksi. Vangittiin liiton toimintaan osallistumisen vuoksi ja karkotettiin. 1910 otti osaa »Zvezda» ja myöhemmin »Pravda» lehden perustamiseen. — 59.
- Shenderovitch** — 310—311.
- Shipulinski, F. P. (Feofan) (Lushin)** (1876—1942) — sosialidemokraattisen liikkeen osantajia vuodesta 1898. 1905 yhtyi menshevikkeihin. — 122.
- Shkljarevitch, V. G.** (1877—1921) — sosialidemokraatti, iskralainen. Järjesti Krimin sosialidemokraattisen järjestön ja »Iskran» toimituksen väliset yhteydet. — 51.
- Shklovski, Grigori Lvovitsh** (1875—1937) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1898. Vuodesta 1909 oleskeli pakolaisena ulkomailta. Kuului bolshevikkien Berenin jaostoon; vuodesta 1915 bolshevikkien Ulkomaisen Järjestön Komitean jäsen. Palasi Venäjälle 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen. 1918—1925 toimi diplomaattityössä. — 291, 296—297, 308, 310, 312, 351, 372—373, 418, 433, 436, 443, 446, 464, 483, 533.
- Shljapnikov, Aleksandr Gavrilovitsh (A., Aleksandr, Belenin)** (1885—1937) — puolueen jäsen vuodesta 1901. Ensimmäisen maailmansodan vuosina toimi Pietarin puoluejärjestöissä ja ulkomailta; oli VSDTP:n KK:n Venäjän- ja Ulkomaisen toimikunnan yhteysmiehenä. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen VSDTP(b):n Pietarin komitean sekä Pietarin Työläisten ja Sotilaiden Edustajien Neuvoston TPK:n jäsen ja Pietarin metallityöläisten liiton puheenjohtaja. Lokakuun vallankumouksen jälkeen Kansankomissaarien Neuvoston jäsen, työasiain kansankomissaari; sittemmin oli ammattiliitto- ja taloustoimissa. 1920—1922 esiintyi puolueenvastaisen »työläisoppositio»-ryhmän järjestäjänä ja johtajana. Erotettiin NKP(b):n riveistä 1933 puolueessa toi-

- mitetun puhdistuksen aikana. — 387—388, 391, 392, 393—394, 405, 408, 429, 430, 432, 467, 468, 473, 474, 478, 482, 483, 484—485, 486, 487—488, 504, 512, 517—518, 568.
- Shouer, M. M.** — sosialidemokraatti, iskralainen; Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaisen Liigan jäseniä, otti osaa liigan II edustajakokoukseen menshevikkien kannattajana. — 18.
- Shter** — 575.
- Shtshur** — ks. Skrypnik, N. A.
- Shurkanov, Vasili Jegorovitsh** (synt. 1876) — työmiehes; valittiin III Valtakunnanduumaan Harkovin kuvernementin edustajana, sosialidemokraattisen duumaryhmän jäsen. Kuten myöhemmin on selvinnyt, oli vuodesta 1913 ohranan salainen asiamies. — 168.
- Siefeld (Simumjash), Arthur Rudolfovitsh** (1889—1938) — tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1906. Vuodesta 1913 oleskeli Sveitsissä. Bolshevikkipuolueesta vuodesta 1915. — 455.
- Sigg, Jean** — Sveitsin Sosialidemokraattisen Puolueen Genève'n järjestön johtokunnan jäsen; Sveitsin liittokokouksen jäsen. — 386.
- Silvin, Mihail Aleksandrovitsh (Brodjaga)** (1874—1955) — sosialidemokraatti, tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1891, kuului Pietarin Taisteluliittoon, sen keskusryhmään. Toimi »Iskran» asiamiehenä. 1904 kooptoitiin VSDTP:n KK:n jäseneksi, siirtyi vuoden 1904 lopulla menshevikkien puolelle, yhtyi kuitenkin pian jälleen bolshevikkeihin ja oli bolshevikkien useiden lehtien avustajana. 1908 vetäytyi syrjään poliittisesta toiminnasta ja erosi puolueesta. Lokakuun vallankumouksen jälkeen työskenteli VSFNT:n valistusasiain komissariaatissa, vuosina 1923—1930 Neuvostoliiton kauppavaltuuskunnassa Englannissa, vuodesta 1931 harjoitti pedagogista toimintaa. — 88, 90.
- Sinclair, Upton** (synt. 1878) — amerikkalainen kirjailija. — 242, 421.
- Skaret, Ferdinand** (1862—1941) — itävaltalainen sosialidemokraatti. Oli Itävallan Sosialidemokraattisessa Puolueessa johtotoimissa ja sen edustajana II Internationaalissa. Skaret oli vuoteen 1930 vakituisesti Itävallan tasavallan kansalliskokouksen jäsen. — 397.
- Skarre, V. (Sauer)** — vuodesta 1908 Lätinmaan Sosialidemokratian ulkomaisen komitean sihteeri, menshevikki. — 327.
- Skovno, Abram Andrejevitch (Abram)** (1888—1938) — bolshevikkipuolueen jäsen vuodesta 1903. Oleskeli vuodesta 1910 Ranskassa, kuului VSDTP:n Pariisin-jaostoon. Vuodesta 1914 asui Sveitsissä. Palasi Venäjälle yhdessä Leninin kanssa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli puolue- ja taloustoimissa Moskovassa. — 383, 458, 559.
- Skrypnik, Nikolai Aleksejevitch (Shtshur)** (1872—1933) — puolueen jäsen vuodesta 1897. »Pravdan» toimituskunnan jäsen (1914). Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen toimi Pietarissa tehdaskomiteoiden keskusneuvoston puheenjohtajana; kuului TpKK:n ensimmäiseen kokoonpanoon. Lokakuun vallankumouksen aktiivisia osanottajia, Pietarin sotilaallisen vallankumoukskomitean jäsen. Vallankumouksen jälkeen oli puo-

- lue- ja neuvostotoimissa. — 162, 163.
- Skvortsov-Stepanov, Ivan Ivanovitsh (Bolshak) (1870—1928)** — puolueen jäsen vuodesta 1896; bolshevikki vuodesta 1904; marxilainen kirjailija. Lokakuun vallankumouksen aktiivinen osanottaja. Vallankumouksen jälkeen oli valtio- ja puolueoimissa. — 99, 108, 159, 347—348.
- Smidovitsh, Inna Germogenovna (Dimka) — sosialidemokraatti.** Hoiti »Iskran» perustamishetkestä lehden toimitussihteerin virkaa aina vuoden 1901 huhtikuuhun saakka, t.s. siihen saakka kunnes Krupskaja saapui Genèveen; sen jälkeen huolehti kirjallisuuden toimittamisesta rajan yli. Otti osaa Venäjän Vallankumouksellisen Sosialidemokratian Ulkomaisen Liigan II edustajakokoukseen menshevikkien kannattajana, oli liigan johtokunnan sihteerinä. — 528.
- Smilga, Ivan Tenisovitsh (1892—1938) — puolueen jäsen vuodesta 1907.** 1914—1915 oli VSDTP(b):n Pietarin komitean jäsen. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen kuului VSDTP(b):n Kronstadtin komiteaan, oli armeijan, laivaston ja Suomen työläisten toimeenpanevan aluekomitean puheenjohtajana. Lokakuun vallankumouksen jälkeen VSFNT:n KK:n valtuutettuna Suomessa; Tasavallan Vallankumouksellisen Sotaneuvoston jäsen; KKTN:n varapuheenjohtaja. — 578.
- Sokolnikov (Briljantti), Grigori Jakovlevitsh (1888—1939) — puolueen jäsen vuodesta 1905.** 1909—1917 oli maanpaossa; ensimmäisen maailmansodan aikana toimi likvidaattorimen-
- shevikkien »Nashe Slovo» lehden avustajana.
- Lokakuun vallankumouksen jälkeen Sokolnikov oli neuvosto-, diplomaatti- ja sotilastoimissa. 1936 erotettiin puolueesta puolueenvastaisen toimintansa vuoksi. — 538, 542.
- Sokolov, Nikolai Dmitrijevitch (1870—1928) — sosialidemokraatti,** tunnettu poliittisten oikeusjuttujen käsittelyyn erikoistunut asianajajana. Toimi »Zhizn», »Obrazovanije» y.m. aikakauslehtien avustajana. 1909 oli VSDTP:n edustajaehdokkaana Pietarissa toimitetuissa III Valtakunnanduuman täydennysvaaleissa. Lokakuun vallankumouksen jälkeen toimi lainopillisena neuvonantajana erilaisissa neuvostovirastoissa. — 171—172, 339.
- Sokolovski — ks. Nadezhdin, L.**
- Solomon, Georgi Aleksandrovitsh (Isetski, Salomon) (synt. 1868) — yhtyi sosialidemokraattiin** liikkeeseen 1898, harjoitti agitaatio- ja propagandatoimintaa. Muutti 1907 ulkomaille, oleskeli siellä vuoteen 1917. — 148, 150, 151.
- Sorokin — 419.**
- Spandarjan, Suren Spandarovitsh (1882—1916) — VSDTP:n jäsen** vuodesta 1902, VSDTP:n Kaukasian liittokomitean jäsen. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen aktiivisia osanottajia. Valittiin VSDTP:n Prahin konferenssissa KK:hon ja VSDTP:n KK:n Venäjän-toimikunnan jäseneksi. Konferenssin jälkeen kävi tekemässä selostukset Lätinmaan, Pietarin, Moskovan, Tiflisin ja Bakun bolshevistisissa järjestöissä. Toimi »Zvezda» lehden avustajana. Vangittiin 1912 ja karkotettiin elinkaudeksi Siperiaan. Kuoli Krasnojarskin sairaalassa. — 240.

Spektator — ks. Nahimson, M. I.
Spitsa — ks. Nevski, V. I.

Stahl, Ljudmila Nikolajevna (Ljudmila) (1872—1939) — puolueen jäsen vuodesta 1897. 1905 oli VSDTP:n Moskovan komitean ja 1906 Pietarin komitean jäsen. 1907 muutti ulkomaille. Oleskeli Ranskassa, Englannissa ja Ruotsissa vuoteen 1917. Lokakuun vallankumouksen aktiivisia osanottajia. Kansalaissodan vuosina teki poliittista valistustyötä armeijassa. Vuodesta 1921 oli puolue- ja neuvostotoimissa. — 352, 410—411, 432, 474, 511.

Stalin (Dzhughashvili), Josef Visarionovitsh (1879—1953) — puolueen jäsen vuodesta 1898. Lokakuun vallankumouksen jälkeen hänet valittiin Kansankomissaarien Neuvostoon, jossa johti Kansallisuusasiain kansankomissariaattia. Ulkomaiden sotilaallisen intervention ja kansalaissodan vuosina oli Tasavallan Vallankumouksellisen Sotaneuvoston jäsenen ominaisuudessa monilla rintamilla. Vuonna 1922 hänet valittiin VKP(b):n KK:n pääsihteeriksi. Vuodesta 1941 alkaen Stalin oli SNTL:n Kansankomissaarien Neuvoston ja sitten Ministerineuvoston puheenjohtaja. Suuren isänmaallisen sodan vuosina (1941—1945) Valtion Puolustuskomitean puheenjohtaja, puolustusasiain kansankomissaari ja Neuvostoliiton Aseellisten Voimien ylikomentaja.

Puolueen Keskuskomitean pitkäaikaisena pääsihteerinä Stalin yhdessä muiden johtavien toimihenkilöiden kanssa taisteli aktiivisesti sosialismin rakentamisen puolesta ja esitti huomattavaa osaa puolueenvastaisten virtausten, varsin-

kin trotskilaisuuden ja oikeisto-opportunismin murskaamisessa.

Hänen nimeensä liittyvät samanaikaisesti myös ne neuvostoyhteiskunnan elämässä ilmenneet vääristelyt, jotka kommunistinen puolue luonnehti marxismi-leninismille vieraiksi yksilönpalvonnan ilmauksiksi.

NKP tuomitsi päättävästi marxismi-leninismiin kanssa yhteensovittamattoman Stalinin henkilökultin ja ryhtyi toimenpiteisiin tuollaisten virheiden ja vääristelyjen ehkäisemiseksi vastaisuudessa. — 191—192, 261, 266, 267—270, 273—274, 277, 290, 418, 431, 567.

Starik — ks. Lenin, V. I.

Stark, L. N. (Rjabovski) (1889—1943) — puolueen jäsen vuodesta 1905. Karkotettiin 1912 ulkomaille, oleskeli jonkin aikaa Wienissä, yhtyi Trotskin ryhmään, sittemmin asui Caprin saarella. Toimi bolshevikien »Zvezdan», »Pravdan» ja »Prosvestshenijen» sekä menshevikkien »Sovremennik» aikakauslehden avustajana. — 307—308, 494.

Starover — ks. Potresov, A. N.

Stasova, Jelena Dmitrijevna (Absoluutti) (1873—1966) — puolueen jäsen vuodesta 1898. Vuoteen 1905 saakka harjoitti maanalaista vallankumouksellista toimintaa Pietarissa, Kijevissä, Moskovassa, Orelissa, Smolenskissa, Vilnassa ja Minskissä; toimi puolueen Pietarin komitean sekä KK:n Pohjoisen toimikunnan sihteerinä. 1907—1912 harjoitti puoluetoimintaa Tiflisissä. Valittiin VSDTP:n VI (Prahan) yleisvenäläisessä konferenssissa KK:n varajäseneksi. Sittemmin oli puoluetoimissa Pieta-

- rissa ja Bakussa, työskenteli Kominternissa, MOPR'issa ja Keskuskontrollikomiteassa, kirjoitteli yhteiskuntapoliittisia artikkeleja. — 87—88, 89—90, 122.
- Stavski, I. I.** (1877—1957) — puolueen jäsen vuodesta 1898; Donin Rostovin marraskuun lakon (1902) johtajia. Saavuttuaan ulkomaille kirjoitti yhdessä Z. Mihailovin ja Motshalovin kanssa »Iskran» toimittuskunnalle kirjeen ilmoittaen siinä hyväksyvänsä lehden ohjelman. — 59, 61, 68.
- Steinberg, S.** — venäläinen maanpakolainen; Tukholmassa vuonna 1917 Venäjän helmikuun vallankumouksen jälkeen perustetun pakolaiskomitean jäsen; komitean tarkoituksena oli auttaa Venäjälle palanneita poliittisia pakolaisia. — 571.
- Steklov, Juri Mihailovitsh (Nahamkis, Nevzorov)** (1873—1941) — tuli mukaan sosialidemokraattiseen liikkeeseen 1893. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. 1907—1914 toimi VSDTP:n pää-äänenkannattajan »Sotsial-Demokratin» sekä bolshevikkien »Zvezda» ja »Pravda» lehdien avustajana. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli »Izvestija VTsIK» lehdien ja »Sovetskoje Stroitelstvo» aikakauslehden toimittajana, vuodesta 1929 Neuvostoliiton TpKK:n Tieteellisen Komitean varapuheenjohtajana. — 8, 10, 23, 117—118, 231, 276, 297, 331.
- Stepan** — ks. Polonski, J. M.
- Stepanov** — ks. Skvortsov-Stepanov, I. I.
- Stepko** — ks. Kiknadze, N. D.
- Stietz, Otto** — 377—378.
- Stolypin, Pjotr Arkadievitsh** (1862—1911) — tsaarin Venäjän valtiomies, suurmaanomistaja. 1906—1911 Venäjän Ministerineuvoston puheenjohtaja ja sisäministeri. Stolypin pani toimeen agraarireformin, jonka tarkoituksena oli luoda kula-kistosta tsaarin itsevaltiuden tuki maaseudulla. Hänen nimensä liittyy myös vuosien 1905—1907 vallankumouksen kukistamisen jälkeinen arkan poliittisen taantumuksen kausi. — 133, 178, 293.
- Strannik** — ks. Fridolin, V. J.
- Struve, Pjotr Bernhardovitsh** (1870—1944) — porvarillinen taloustieteilijä ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija. 1890-luvulla »legaalisen marxilaisuuden» huomatuimpia kannattajia, pyrki sopeuttamaan marxilaisuuden ja työväenliikkeen porvariston etuihin. Sitten kun 1905 oli perustettu kadetti-puolue, Struve oli sen KK:n jäsen. Venäjän imperialismin ideologeja. Lokakuun vallankumouksen jälkeen valkoemi-grantti. — 100.
- Ströbel, Heinrich** (1869—1945) — saksalainen sosialidemokraatti. Ensimmäisen maailmansodan alussa esiintyi imperialistista sotaan vastaan, yhtyi Internationale-ryhmään, edusti siinä kautskylaisuuden puoleen horjuvaa virtausta. 1916 siirtyi varauksettomasti kautskylaisuuden kannalle; 1917 Saksan Riippumattoman Sosialidemokraattisen Puolueen perustamishankkeen alkuun panijointa. — 457, 461.
- Ström, Fredrik** (1880—1948) — ruotsalainen vasemmistososialidemokraatti, kirjailija ja publisisti. 1911—1916 Ruotsin Sosialidemokraattisen Puolueen sihteeri. 1921—1924 Ruotsin Kommunistisen Puolueen sihteeri. Ström kirjoitti kirjan »I stormigtid» (»Myrskyisenä aikana») (Tukholma 1942),

jonka eräässä luvussa (»Lenin Tukholmassa») kuvaa Leninin saapumista Tukholmaan maaliskuun 31 pnä (huhtikuun 13 pnä) 1917 ja keskusteluun Leninin kanssa. — 568.

Suhanov, N. (Gimmer, Nikolai Nikolajevitch) (synt. 1882) — hengeltään pikkuporvarillinen taloustieteilijä ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija. Alkujaan oli narodnikki, sitten menshevikki. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli työssä Neuvostoliiton talouselimissä ja -virastoissa. 1931 sai tuomion menshevikkien maanalaisen järjestön päämiehenä. — 357, 463, 475, 478, 483, 495.

Surkov, P. I. (1876—1946) — sosialidemokraatti, kutomatyöläinen. Kostroman kuvernementin työläisten valitsema bolshevikkiedustaja III Valtakunnanduudessa. Toimi bolshevikkien legaalisen »Zvezda» lehden avustajana. — 168.

Sverdlov, Jakov Mihailovitsh (Andrei) (1885—1919) — puolueen jäsen vuodesta 1901. Kooptoitui VSDTP:n VI (Prahan) konferenssin (tammikuu 1912) jälkeen VSDTP:n KK:n jäseneksi ja vahvistettiin VSDTP:n KK:n Venäjän-toimikunnan jäseneksi. Kuului »Pravdan» toimituskuntaan. Osallistui aktiivisesti Lokakuun vallankumouksen valmisteluun ja suorittamiseen. Sverdlov oli puolueen Keskuskomitean muodostamien Pietarin sotilaallisen vallankumousskomitean sekä kapinaa johtaneen sotilaallisen vallankumousskeskuksen jäsen. Marraskuun 8 (21) pnä 1917 hänet valittiin YTpKK:n puheenjohtajaksi. — 287.

Sysoika — ks. Bogdanov, A.

T

T. — 244.

Tarasov — ks. Rusanov, N. S.
Taratuta, Viktor Konstantinovitsh (Sergejev, V., Viktor) (1881—1926) — puolueen jäsen vuodesta 1898. Osallistui VSDTP:n IV ja V edustajakokoukseen, oli Bolshevistisen Keskuksen jäsen. — 154, 162, 181, 185, 212.

Teodorovitsh, Ivan Adolfovitsh (Fedorovitsh) (1875—1940) — aloitti vallankumouksellisen toimintansa 1895. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. 1905 oli bolshevikkien pää-äänenkannattajan, »Proletari» lehden toimituskunnan jäsen. 1905—1907 VSDTP:n Pietarin komitean jäsen. — 125.

Ter-Joannisjan, V. A. — huomattua armenialaisen kirjailijan Muratsanin vaimo. Vuodesta 1890 oleskeli Saksassa, tutustui vuoden 1912 alussa S. Spandaranjan välityksellä Leniniin. — 240—241.

Thalheimer, August (1884—1948) — saksalainen sosialidemokraatti, yhteiskuntapoliittinen kirjailija. 1914—1916 sosialidemokraattien »Volksfreund» lehden toimittaja; kuului Internationale-ryhmään, joka otti myöhemmin nimekseen Spartakus-ryhmä ja sitten Spartakus-liitto. Vuodesta 1923 oikeisto-opportunistien johtomiehiä. Erotettiin puolueesta 1929. — 411.

Thun, Alphons (1853—1885) — saksalainen historioitsija; kirjan »Venäjän vallankumouksellisten liikkeiden historia» kirjoittaja. — 71, 72.

Tinski — ks. Usijevitsh, G. A.
Tolstoi, Lev (Leo) Nikolajevitsh (1828—1910) — venäläinen kirjailija. — 217.

Tomitsh — ks. Korenevski, M.
Tomski, Mihail Pavlovitsh (1880—1936) — puolueessa vuodesta 1904. 1905—1906 toimi VSDTP:n Räävelin järjestössä; 1907 VSDTP:n Pietarin komitean jäsen; bolshevikkien »Proletari» lehden toimiskunnan jäsen.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli useissa vastuullisissa toimissa. Oli moneen otteeseen puolueen leniniläistä politiikkaa vastaan. 1928 johti yhdessä Buharinin ja Rykovin kanssa oikeisto-oppoportunistista poikkeamaa NKP(b):ssä. — 177—178.

Travinski — ks. Krzhizhanovski, G. M.

Tria — ks. Mgeladze, V. D.

Troelstra, Pieter Jelles (1860—1930) — Alankomaiden työväenliikkeen miehiä, oikeistososialisti, Alankomaiden Sosiaalidemokraattisen Puolueen perustajia (1894) ja johtajia. — 393.

Trojanovski, Aleksandr Antonovitsh (1882—1955) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1907. 1910 siirtyi ulkomaille. Oli II Internationaalin Baselin kongressissa (1912) VSDTP:n KK:n valtuuskunnan jäsenenä, osallistui VSDTP:n KK:n ja puolue työntekijäin yhteisiin Krakovan ja Poroninin neuvottelukokouksiin. Palasi Venäjälle 1917. Oli diplomaattitoimissa ja muissa töissä. — 260, 284, 290, 292, 297, 560.

Trojanovskin vaimo — ks. Rozmirovitsh, J. F.

Trotski (Bronstein), Lev Davidovitsh (»Pero») (1879—1940) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1897, menshevikki. II edustajakokouksen (1903) jälkeen taisteli bolshevikkeja vastaan sosialistisen vallankumouksen teorian ja käytännön kaikissa

kysymyksissä. Palattuaan 1917 maanpaosta liittyi »väliiryhmään» ja hyväksyttiin yhdessä sen muiden jäsenten kansansa bolshevikkipuolueeseen VSDTP(b):n VI edustajakokouksessa (1917).

Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli useissa vastuullisissa toimissa. Kävi ankaraa ryhmäkuntataistelua puolueen päälinjaa ja Leninin laatimaa sosialismin rakentamishjelmaa vastaan sekä julisti ajatusta, että sosialismin voitto Neuvostoliitossa on mahdotonta. 1927 erotettiin puolueesta, 1929 karkotettiin neuvostovastaisen toimintansa takia Neuvostoliitosta ja 1932 häneltä riistettiin neuvostokansalaisen oikeudet. Ulkomailta oleskellessaan Trotski jatkoi taisteluaan neuvostovaltiota ja kommunistista puoluetta sekä kansainvälistä kommunistista liikettä vastaan. — 59, 69, 73—74, 85, 90, 100, 135, 177—178, 187, 199, 208, 217, 219, 231—232, 248, 252, 331, 332, 403, 404, 405, 407, 409, 410, 432, 437, 449, 451, 453—454, 459, 460, 462, 469, 511, 546.

Tsenski — 84.

Tshakaja, Mihail Grigorjevitsh (Miha) (1865—1950) — VSDTP:n jäsen vuodesta 1898. VSDTP:n Kaukasian liittokomitean johtajia. Oli maanpaossa vuodesta 1907 vuoden 1917 maaliskuuhun saakka. 1917—1920 puolueen Tiflisiin komitean jäsen. Neuvostovallan päästyä voitolle Gruusiassa 1921 Tshakaja oli neuvosto- ja puoluetoimissa. — 445, 567.

Tsharushnikov, A. P. (1852—1913) — venäläinen kustantaja. — 106.

Tshasovnikov — 226.

Tshatshina, Olga Ivanovna (kuoli 1919) — bolshevikki; yhtyi

- socialidemokraattiseen liikkeeseen 1890-luvun lopulla; karkotettiin 1899 Ufaan, jossa tutustui N. K. Krupskajaan. 1900—1904 toimi VSDTP:n Nizhni Novgorodin komitean sihteerinä. 1905 otti osaa joulukuun aseelliseen kapinaan Sormovossa. — 87.
- Tshebotarjov, Ivan Nikolajevitsh** (1861—1934) — narodnajavoljalainen, otti osaa vallankumoukselliseen liikkeeseen vuodesta 1886; oli vangittuna Leninin veljeä, narodnajavoljalaista A. I. Uljanovia vastaan nostetun syytteen vuoksi; Uljanovin perheen läheinen tuttava Simbirskissä (Uljanovskissa). Lenin käytti hänen Pietarin osoitettua voidakseen olla kirjeenvaihdossa omaistensa kanssa sekä lähettääkseen maanalaista kirjallisuutta. — 132.
- Tsherevanin, N. (Lipkin, Fjodor Andrejevitch)** (1868—1938) — menshevismin johtomiehiä. 1917 menshevikkien pää-äänenkannattajan »Rabotshaja Gazetan» toimittajia ja menshevikkien KK:n jäsen. — 187.
- Tsherkez, M.** — Chitilan (Romania) ilmailuaseman omistaja. — 234.
- Tshernomazov, Miron Jefimovitsh (Miron)** (synt. 1882) — provokaattori. Vuoden 1913 toukokuusta vuoden 1914 helmikuuhun oli »Pravdan» toimitussihteerinä; bolshevikkien Keskuskomitea epäili häntä provokaattoriksi ja syrjäytti puolueystöstä. 1917 Tshernomazov paljastettiin Pietarin ohranan salaiseksi asiamieheksi. — 287, 290, 309, 494.
- Tshernov, Viktor Mihailovitsh** (1876—1952) — eserräpuolueen johtomiehiä. Julkaisi »Ruskoje Bogatstvo» aikakauslehdessä marxilaisvastaisia kirjoituksia. 1902—1905 toimitti eserrien »Revolutsiionnaja Rossiija» lehteä. Vuoden 1917 touko- ja elokuun välisenä aikana oli porvarillisen väliaikaisen hallituksen maatalousministeri. Lokakuun vallankumouksen jälkeen järjesti neuvostovastaisia kapinoita. — 26, 27, 67.
- Tshernyshevski, Nikolai Gavrilovitsh** (1828—1889) — venäläinen kirjailija, vallankumouksellinen demokraatti, utopistisocialisti. — 203.
- Tshheidze, Nikolai Semjonovitsh** (1864—1926) — menshevikkien johtomiehiä. Tiflisiin kuvernementin edustajana III ja IV Valtakunnanduudessa, IV duuman menshevikkiryhmän johtaja. Lokakuun vallankumouksen jälkeen Gruusian perustavan kokouksen — vastavallankumouksellisen menshevikkihallituksen — puheenjohtaja. — 168, 267, 269, 405, 406, 407, 409, 411, 422, 449, 456, 458, 462, 465, 477, 492, 511.
- Tshhenkeli, Akaki Ivanovitsh** (1874—1959) — socialidemokraatti, menshevikki. IV Valtakunnanduuman jäsen. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen porvarillisen väliaikaisen hallituksen edustajana Taka-Kaukasiassa. 1918—1921 Gruusian menshevikkihallituksen ulkoministeri. — 473, 477.
- Tshitsherin, Georgi Vasiljevitch (Orn., Ornatski, A.)** (1872—1936) — neuvostolainen valtiomies, diplomaatti. 1904—1917 oli maanpaossa, liittyi VSDTP:hen 1905 ulkomailla. 1918 liittyi VKP(b):hen. 1918—1930 ulkoasiain kansankomissaari. — 458.
- Tshudnovski, Grigori Isaakovitsh** (1894—1918) — socialidemo-

- kraatti; ensin menshevikki, hyväksyttiin bolshevikkipuolueen jäseneksi VSDTP(b):n VI edustajakokouksessa 1917. Pietarin lokakuun aseellisen kapinan (1917) ja kansalais sodan aktiivisia osanottajia. — 575.
- Tsvetov** — ks. Blumenfeld, I. S.
- Tugan-Baranovski, Mihail Ivanovitsh** (1865—1919) — venäläinen taloustieteilijä, 1890-luvulla huomattava »legaalisien marxilaisuuden» kannattaja. Vuosien 1905—1907 vallankumouksen kaudella kadettipuolueen jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen vastavallankumouksen aktiivisia johtajia Ukrainassa. — 67, 149, 203, 282.
- Tuljakov, Ivan Nikititsh** (synt. 1877) — työmies, sosialidemokraatti, menshevikki, Donin kasakkajoukkojen edustajana IV Valtakunnanduumassa. — 310, 322.
- Turati, Filippo** (1857—1932) — Italian työväenliikkeen johtajia, Italian Sosialistisen Puolueen perustajia ja sen oikeistosiiven, reformistisen siiven johtomiehiä. — 538, 550.
- Tyszka, Jan (Jogiches, Leo)** (1867—1919) — Puolan ja Saksan työväenliikkeen merkkimiehiä, Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian perustajia, sen Päähallituksen jäsen. Ensimmäisen maailmansodan aikana osallistui Saksan sosialidemokraattien toimintaan, oli Spartakus-liiton perustajia. Saksan marraskuun vallankumouksen (1918) jälkeen oli perustamassa Saksan Kommunistista Puoluetta ja valittiin sen KK:n sihteeriksi. — 145—147, 154, 229, 249, 266, 280, 284, 325, 380, 467, 469, 532, 533.
- U**
- Uljanova, Maria Iljinitshna** (Karhunpoikanen) (1878—1937) — Leninin nuorin sisar, ammattivallankumouksellinen, bolshevikki. Osallistui puoluetoimintaan Venäjällä ja ulkomailla. — 76, 570—571.
- Usijevitsh (Tinski), Grigori Aleksandrovitsh** (1891—1918) — puolueen jäsen vuodesta 1908. Oleskeli vuodesta 1916 Sveitsissä. Palasi Venäjälle yhdessä Leninin kanssa (huhtikuun 3 p:nä 1917). Lokakuun vallankumouksen aktiivisia osanottajia. — 492, 495, 498, 499, 506, 508, 532, 554, 555, 558, 562.
- Usijevitsh, Jelena Feliksovna** (synt. 1893) — G. A. Usijevitshin vaimo, F. J. Konin — kansainvälisen työväenliikkeen merkkimiehen — tytär; VSDTP:n jäsen vuodesta 1915, kuului bolshevikkien Berninjaostoon. Saapui Venäjälle huhtikuussa 1917 yhdessä Leninin kanssa. — 554.
- Uusi puheenjohtaja** — ks. Petrovski, G. I.
- Uusi tuttava** — ks. Potresov, A. N.
- V**
- V. I.** — ks. Zasilutsh, V. I.
- V. M.** — ks. Velitshkina, V. M.
- V. V.** — ks. Vorontsov, V. P.
- Vadim** — ks. Postolovski, D. S.
- Vaillant, Edouard Marie** (1840—1915) — ranskalainen sosialisti, Blanquin seuraaja, II Internationaalien vasemmistosiiven johtajia. Ranskan Sosialistisen Puolueen perustamishankkeen (1901) alkuunpanijoita. Imperialistisen maailmansodan vuosina sosialishovinisti. — 128.
- Vakar, V. V.** (1878—1926) — alkoi vallankumouksellisen toi-

- mintansa 1890-luvun alkupuoliskolla. 1902 hänestä tuli VSDTP:n Kijevin komitean jäsen. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki. — 53.
- Valentin** — ks. Galperin, L. J.
- Valentinov, N. (Volski, Nikolai Vladislavovitsh, Samsonov)** (synt. 1879) — tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1898. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhti bolshevikkeihin, siirtyi vuoden 1904 lopulla menshevikkien puolelle, toimitti heidän legaalista lehteään, »Moskovskaja Gazetaa», ja avusti menshevikkien muita aikakauslehtiä. — 90.
- Valja** — ks. Safarova, V. S.
- Vandervelde, Emile (1866—1938)** — Belgian Työväenpuolueen johtaja, II Internationaalin Kansainvälisen Sosialistisen Toimiston puheenjohtaja, kannanotoiltaan äärimmäinen opertunisti. Ensimmäisen maailmansodan aikana porvarillisen hallituksen jäsen. — 374, 375, 388, 428, 430.
- War, A.** — ks. Warski, Adolf.
- Varin** — ks. Fridolin, V. J.
- Warski, Adolf (1868—1937)** — Puolan vallankumouksellisen liikkeen vanhimpia johtajia, osallistui aktiivisesti Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan Sosialidemokratian perustamiseen. Otti osaa VSDTP:n IV (yhdistävään) edustajakokoukseen. Edustajakokouksen jälkeen kuului puolueen KK:hon. 1909—1910 VSDTP:n pää-äänenkannattajan, »Sotsial-Demokrat» lehden toimittajia. Puolan Kommunistisen Työväenpuolueen perustajia ja sen KK:n jäsen. — 197, 209.
- Warszawski** — ks. Bronski, M. G.
- Vas. Vas.** — ks. Olminski, M. S.
- Vasiljev** — ks. Stalin, J. V.
- Wasserberg, E. A. (synt. 1874)** — 1903 VSDTP:n Pariisin-kannatusryhmän jäsen. — 36.
- Velika, Vel. Dm., Velika Dmitrijevna** — ks. Zaslutsh, V. I.
- Velitshkina, Vera Mihailovna (1868—1918)** — ammattivallankumouksellinen. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen bolshevikki; toimi »Vperjod» ja »Proletari» lehtien avustajana, venäjäksi K. Marxin ja F. Engelsin teoksia, oli järjestämässä bolshevikkien julkaisujen kuljetusta ulkomailta Venäjälle. — 77, 120, 213, 216.
- Vera** — ks. Lobova, V. N.
- Werner** — ks. Bogdanov, A.
- Vetrov** — ks. Saveljev, M. A.
- Vetsheslov, M. G. (Jurjev) (1869—1934)** — sosialidemokraatti, ammatiltaan lääkäri. 1900 oli »Iskran» Berliinin-kannatusryhmän johdossa; järjesti »Iskran» kuljetuksen Venäjälle läntisen rajan ylitse. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen menshevikki. Kesäkuussa 1918 liittyi VKP(b):hen. — 19—20, 21.
- Vettshinkin** — 128.
- Wijnkoop, David (1877—1941)** — alankomaalainen sosialidemokraatti, sittemmin kommunisti. 1909 oli perustamassa Alankomaiden Sosialidemokraattista Puoluetta (»tribunalaisten» puolue) ja sitten sen puheenjohtaja; 1918 puolue otti nimekseen Alankomaiden Kommunistinen Puolue. Kuulessaan Alankomaiden Kommunistisen Puolueen johtajistoon Wijnkoop oli asetunut äärivasemmistolaiselle lahkolaiselle kannalle. — 400—402, 410, 414—415, 416—417, 418, 420, 426—427, 428, 430—431, 437.
- Viktor** — ks. Taratuta, V. K.
- Vilenski, Ilja Semjonovitsh (Ilja) (1873—1931)** — sosialide-

- mokraatti. 1897 kuului Jekaterinoslavin Taisteluliittoon Työväenluokan Vapauttamiseksi. Vangittiin 1900 ja karkotettiin; pakeni karkotusalueelta Genèveen, jossa yhtyi »Iskran» järjestöön ja työskenteli Työn Vapautus -ryhmän kirjapainossa, sittemmin hoiti puolueen kirjapainoa. — 82.
- Vinitski** — ks. Medem, V. D.
- Vinnitshenko, Vladimir Kirillovitsh** (1880—1951) — ukrainalainen kirjailija, porvarillinen nationalisti; menshevikkinen nationalistinen Ukrainan Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen johtajia. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen Ukrainan vastavallankumouksellisen keskusradan järjestäjiä ja johtajia, sitten johti yhdessä Petljuran kanssa direktoriota (Ukrainan nationalistinen hallitus vuosina 1918—1919). Ukrainan neuvostovallan pystyttämisen ajoista valkoemigrantti. — 351—352.
- Vitimski, A.** — ks. Olminski, M. S.
- Vjatsh. Al.** — ks. Karpinski, B. A.
- Vjazmenski, G. M.** — Venäjän sosialidemokratian Berliinin-arkiston hoitaja. — 284—285.
- VI. Hr.** — 335.
- Vladimirov, Miron Konstantinovitsh** (Scheinfinkel, M. K., Ljova) (1879—1925) — puolueen jäsen vuodesta 1903. 1911 erkani bolsheveikeista, myöhemmin kuului plehanovilaisten Pariisin-ryhmään, joka julkaisi lehteä »Za Partiju». Ensimmäisen maailmansodan aikana avusti Trotskin parisisilaista »Nashe Slovo» lehteä. — 231—232, 332, 532.
- Vladimirski, Mihail Fjodorovitsh** (Kamski) (1874—1951) — puolueen jäsen vuodesta 1895. 1905 joulukuussa osallistui aktiivisesti Moskovan aseelliseen kapinaan. 1906 siirtyi Ranskaan, jossa toimi bolshevikijärjestöissä. — 278, 279, 335, 342, 352, 358, 361, 364, 365, 366.
- Vlasov** — ks. Rykov, A. I.
- Voiloshnikov, Aviv Adrianovitsh** (1877—1930) — III Valtakunnanduuman jäsen, kuului sosialidemokraattiseen duumaryhmään, yhtyi bolshevikkeihin. 1911—1912 toimi bolshevikkien »Zvezda» ja »Pravda» lehtien avustajana. — 168.
- Voinov** — ks. Lunatsharski, A. V.
- Voitinski, V. S.** (synt. 1885) — vuosien 1905—1907 vallankumouksen aikana bolshevikki. Keväällä 1909 sota-oikeus tuomitsi hänet pakkotyöhön bolshevikkien sotilasjärjestön toimintaan osallistumisesta. Vuoden 1917 helmikuun vallankumouksen jälkeen Voitinski oli menshevikki. Lokakuussa 1917 osallistui Kerenskin ja Krasnovin vastavallankumoukselliseen kapinaan. Myöhemmin muutti ulkomaille. — 320—322.
- Wolff, Wilhelm** (1809—1864) — saksalainen proletaarinen vallankumousmies ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija. 1848—1849 »Neue Rheinische Zeitungin» toimittajia, Frankfurtin kansalliskokouksen jäsen; K. Marxin ja F. Engelsin ystäviä ja työtovereita. — 27.
- Volkov** — 343.
- Volodin** — ks. Safarov, G. I.
- Volontööri** — ks. Pavlovitsh, M. P.
- Volski, Stanislav** (synt. 1880) — sosialidemokraatti; VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen yhtyi bolshevikkeihin. Sittemmin otzovistien johtajia, otti osaa Caprin ja Bolognan (Italia) ryhmäkuntakoulujen perustamiseen ja toimintaan,

- kuului puolueenvastaiseen Vperjod-ryhmään. — 162.
- Voronin, Semjon Aleksandrovitsh** (1880—1915) — työmies, Vladimirin kuvernementin edustajana III Valtakunnanduumassa, kuului sosialidemokraattiseen duumaryhmään, yhtyi bolshevikkeihin. Toimi bolshevikkien legaalisen »Zvezda» lehden avustajana. — 168.
- Vorontsov, Vasili Pavlovitsh** (V. V.) (1847—1918) — taloustieteilijä ja yhteiskuntapoliittinen kirjailija, 1880—1890-luvun liberaalisen narodnikkilaisuuden ideologeja; kehotti rakentamaan sovinnon tsarihalituksen kanssa ja vastusti marxilaisuutta. — 3, 4.
- Vorovski, Vatslav Vatslavovitsh** (Josephine, Orlovski, Schwarz) (1871—1923) — puolueen jäsen vuodesta 1894. Perusti vuoden 1904 alussa Odessassa VSDTP:n Eteläisen toimikunnan; elokuun lopulla matkusti ulkomaille. Oli bolshevikkien »Vperjod» lehden toimituskunnan jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen huomattava neuvostodiplomaatti. Valkokaartilaiset murhasivat hänet Lausannassa. — 88, 112, 115, 159, 164, 204, 576.
- Z**
- Zagorski (Lubotski), Vladimir Mihailovitsh** (1883—1919) — puolueen jäsen vuodesta 1902. Ulkomaille suoritti bolshevistisen keskuksen antamia tehtäviä. 1918 valittiin puolueen Moskovan komitean sihteeriksi. — 260.
- Zaharov, Mihail Vasiljevitch** (synt. 1881) — työmies, bolshevikki, oli Moskovan kuvernementin edustajana III Valtakunnanduumassa; bolshevikkien legaalisen »Zvezda» lehden avustaja. — 168.
- Zaks, S. M. (Gladnev, S. M.)** (1884—1937) — kirjailija, sosialidemokraatti. Vuodesta 1911 avusti bolshevikkien »Zvezda» lehteä, sitten 1912—1913 »Pravdaa» ja Priboi-kustantamo. Suhtautui sovittelaavasti likvidaattoreihin. — 247.
- Zalewski, Kasimir** (1869—1918) — Liettuan sosialidemokraattisten järjestöjen perustaja; 1895 oli perustamassa Liettuan Työläisten Liittoa. 1900 tämän liiton sekä Puolan Kuningaskunnan Sosialidemokratian yhdistämishankkeen toteuttaja ja Puolan Kuningaskunnan ja Liettuan SD:n perustajia. Vuodesta 1917 VSDTP:n jäsen. Lokakuun vallankumouksen jälkeen oli työssä »Izvestija» lehden toimituksessa. — 280.
- Zaslavski, David Josefovitch** (1880—1965) — lehtimies, kirjailija. Tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1900. 1903 liittyi Bundin jäseneksi. 1917 valittiin Bundin KK:hon. 1917—1918 esiintyi bolshevikkeja vastaan. 1919 asettui kannattamaan neuvostovaltaa, oli neuvostolehdistön palveluksessa. — 574.
- Zasulitsh, Vera Ivanovna** (V. I., Velika, Vel. Dm., Velika Dmitrijevna) (1849—1919) — Venäjän narodnikkilaisen ja sittemmin sosialidemokraattisen liikkeen huomattuja osanottajia. Oli perustamassa Työn Vapautus -ryhmää ja otti osaa sen toimintaan. 1900 otettiin »Iskran» ja »Zarjan» toimituskunnan jäseneksi. VSDTP:n II edustajakokouksessa (1903) yhtyi vähemmistön iskralaisiin. II edustajakokouksen jälkeen oli menshevikkien johtajia. — 12, 24—25, 40, 45, 50, 71, 78, 311.

- Zemljatshka, Rosalia Samoilovna (Salkind, R. S., Demoni, Osi-pov)** (1876—1947) — tuli mukaan vallankumoukselliseen liikkeeseen 1893, kuului VSDTP:n Kijevin komiteaan, oli »Iskran» asiamiehenä, toimi Odessassa ja Jekaterinoslavissa. VSDTP:n II edustajakokouksen (1903) jälkeen kooptoitiin KK:hon bolshevikkien edustajana, osallistui toime-liaasti taisteluun menshevikk-
ejä vastaan. Elokuussa 1904 valittiin Enemmistökomiteain Toimikuntaan. Toimi Pietarin puoluejärjestön sihteerinä ja oli sen valtuutettuna puolueen III edustajakokouksessa. Vuosien 1905—1907 vallanku-mouksen kaudella VSDTP:n Moskovan komitean sihteerinä. Lokakuun vallankumouk-
sen jälkeen Zemljatshka oli puolue- ja neuvostotoimissa. — 81, 83, 84, 94, 106, 109.
- Zetkin, Clara** (1857—1933) — Sak-
san ja kansainvälisen työvä-
enliikkeen merkkihenkilö, Sak-
san Kommunistisen Puolueen
perustajia.
Zetkin kuului Saksan sosia-
lidemokratian vasemmistosi-
peen ja yhdessä R. Luxembur-
gin, F. Mehringin ja K. Lieb-
knechtin kanssa taisteli akti-
ivisesti Bernsteiniä ja muita
opportunisteja vastaan. Ens-
immäisen maailmansodan aika-
na oli vallankumouksellisen
internationalismin kannalla.
1916 yhtyi Internationale-ryh-
mään ja sitten Spartakus-liit-
toon. Vuodesta 1919 Saksan
Kommunistisen Puolueen jä-
sen; oli puolueen KK:n jäse-
nenä ja kuului Kominternin
Toimeenpanevaan Komiteaan.
Vuodesta 1924 toimi Kansain-
välisen Vallankumoustaisteli-
jain Avustusjärjestön (MOPR)
- Toimeenpanevan Komitean
vaihtumattomana puheenjoh-
tajana. — 414, 415, 422, 429,
461.
- Zhitomirski, J. A.** (synt. 1880) —
sosialidemokraattisen liikkeen
riveihin soluttautunut provo-
kaattori. Vuodesta 1902 po-
liisidepartementin ulkomaisen
asioimiston palveluksessa. —
97.
- Zhordanija, Noi Nikolajevitch
(An, Kostrov)** (1870—1953) —
sosialidemokraatti, Kauka-
sian menshevikkien johtajia.
1914 avusti Trotskin »Borba»
aikakauslehteä. 1918—1921
Gruusian vastavallankumouk-
sellisen menshevikkihallituk-
sen päämies; vuodesta 1921
valkoemigrantti. — 226, 227,
409, 419.
- Zina** — ks. Lilina, Z. I.
- Zinovjev (Radomyslski, Grigori
Jevsejevitch, G., Gr., G. Z.,
Grigori)** (1883—1936) — puo-
lukeen jäsen vuodesta 1901.
Vuodesta 1908 vuoden 1917
huhtikuuhun oli maanpaossa,
kuului puolueen pää-äänenkann-
attajan »Sotsial-Demokratin»
toimituskuntaan, oli KK:n jä-
sen. Horjui Lokakuun vallan-
kumouksen valmistelun ja suo-
rittamisen kaudella, oli aseel-
lista kapinaa vastaan. Kame-
nevin omissa ja Zinovjevin ni-
missä puolimenshevistiselle
»Novaja Zhizn» lehdelle anta-
ma ja lehden julkaisema lau-
sunto, että he vastustivat
aseellista kapinaa koskevaa
KK:n päätöslauselmaa, mer-
kitsi puolueen salaisen pää-
töksen saattamista julkisuu-
teen, vallankumouksen kavalt-
tamista.
Lokakuun vallankumouk-
sen jälkeen toimi monissa vas-
tuullisissa viroissa. Esiintyi
toistuvasti puolueen leniniläis-
tä politiikkaa vastaan: mör-

raskuussa 1917 kannatti sellaisen kokoomushallituksen muodostamista, jossa menshevikit ja eserrät olisivat olleet mukana; 1925 toimi »uuden opposition» järjestäjänä ja 1926 puolueenvastaisen trotskilais-zinovjevilaisen blokin yhtenä johtavana hahmona. Marraskuussa 1927 hänet erotettiin puolueesta ryhmäkuntalaistoinnin vuoksi, sittemmin hänelle palautettiin vielä kahdesti puolueen jäsenoikeudet ja taas erotettiin. — 162, 163, 171, 172—173, 175, 180, 185, 196, 197, 198, 200, 203, 225, 231, 248, 267, 292, 297, 302, 304, 307, 349, 358, 361—362, 364, 371, 374, 383, 393, 399, 404, 405—414, 418, 419—422,

423—425, 428—430, 431—433, 435—438, 439, 442—444, 449, 456, 457—459, 463—475, 477—484, 485—487, 488—492, 493, 494—497, 498—501, 503—504, 505—507, 509—517, 518—519, 520, 521, 523, 526, 527, 528, 531, 532, 538, 542, 544, 547, 549, 550, 556—557, 563, 565, 567, 576.

Zubatov, Sergei Vasiljevitch (1864—1917) — santarmieversti. 1901—1903 perusti poliisilaitoksen alaisia työväenliittoja: Moskovan Koneteollisuustyöläisten Keskinäisen Avunantoyhdistyksen, Pietarin Venäläisten Tehdastyöläisten Yhdistyksen y.m. vieroittaakseen työläiset vallankumouksellisesta taistelusta. — 16, 32.

LYHENNELUETTELO

BK=Bolshevistinen Keskus (ven. БЦ=Большевистский Центр)

ISD=Internationale Sozialisten Deutschlands—Saksan Internationalistiset Sosialistit (ИСД = Интернациональные Социалисты Германии)

ISK=Kansainvälinen (Internationaalinen) Sosialistinen Toimikunta (ИСК = Интернациональная Социалистическая Комиссия)

KKUT=Keskuskomitean Ulkomainen Toimikunta (ЗБЦК = Заграничное Бюро Центрального Комитета)

KST=Kansainvälinen Sosialistinen Toimisto (МСБ = Международное Социалистическое Бюро)

OK=Organisaatiokomitea (OK = Организационный Комитет)

OKUS=Organisaatiokomitean Ulkomainen Sihteeristö (ЗСОК = Заграничный Секретариат Организационного Комитета)

PPS=Puolan Sosialistinen Puolue (ППС = Польская Социалистическая Партия)

PSD=Puolan Sosialidemokratia (ПСД = Польская Социал-демократия)

TrKK=Toimeenpaneva Keskuskomitea (ЦИК = Центральный Исполнительный Комитет)

UJK=Ulkomaisten Järjestöjen Komitea (КЗО = Комитет Заграничных Организаций)

VSDTP=Venäjän Sosialidemokraattinen Työväenpuolue (РСДРП = Российская Социал-демократическая Рабочая Партия)

SISÄLTÖ

Esipuhe	IX
-------------------	----

1893

1. P. P. MASLOVILLE. <i>Joulukuun jälkipuoliskolla</i>	1—2
--	-----

1894

2. P. P. MASLOVILLE. <i>Toukokuun 30 pnä</i>	3—5
--	-----

3. P. P. MASLOVILLE. <i>Toukokuun 31 pnä</i>	6
--	---

4. L. F. MILOVIDOVALLE. <i>Heinäkuun 21 pnä</i>	6—7
---	-----

1900

5. J. M. STEKLOVILLE. <i>Syyskuun 25 pnä</i>	8
--	---

6. D. B. RJAZANOVILLE. <i>Syyskuun 25 pnä</i>	9
---	---

7. V. P. NOGINILLE. <i>Lokakuun 10 pnä</i>	9—10
--	------

8. J. M. STEKLOVILLE. <i>Lokakuun 10 pnä</i>	10—11
--	-------

9. A. A. JAKUBOVALLE. <i>Lokakuun 26 pnä</i>	11—12
--	-------

10. P. B. AXELRODILLE. <i>Joulukuun 7 pnä</i>	12—13
---	-------

1901

11. D. B. RJAZANOVILLE. <i>Helmikuun 5 pnä</i>	14
--	----

12. V. P. NOGINILLE. <i>Helmikuun 5 pnä</i>	15—17
---	-------

13. V. P. NOGINILLE. <i>Helmikuun 21 pnä</i>	17
--	----

14. P. B. AXELRODILLE. <i>Maaliskuun 11 pnä</i>	18
---	----

15. V. P. NOGINILLE. <i>Maaliskuun 23 pnä</i>	18—19
---	-------

16. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Huhtikuun 15 pnä</i>	19
---	----

17. M. G. VETSSESLOVILLE. <i>Huhtikuun 22 pnä</i>	19—20
18. BORBA-RYHMÄLLE. <i>Toukokuun 12 pnä</i>	20—21
19. M. G. VETSSESLOVILLE. <i>Toukokuun 18 pnä</i>	21
20. »ISKRA» LEHDEN KIRJAPAINOON. <i>Toukokuun 22 ja kesäkuun 1 päivän välisenä aikana</i>	22
21. G. D. LEITEISENILLE. <i>Toukokuun 24 pnä</i>	22—23
22. R. E. KLASSONILLE. <i>Toukokuun 28 pnä</i>	24
23. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Kesäkuun 12 pnä</i>	24—25
24. TUNTEMATTOMALLE OSOITTEENOMISTAJALLE. <i>Heinäkuun 18 pnä</i>	25
25. P. B. AXELRODILLE. <i>Heinäkuun 21 pnä</i>	25—28
26. P. B. AXELRODILLE. <i>Heinäkuun 30 pnä</i>	28—29
27. L. J. GALPERINILLE. <i>Heinäkuun 31 ja elokuun 12 päivän välisenä aikana</i>	29—30
28. L. I. GOLDMANNILLE. <i>Heinäkuun 31 ja elokuun 12 päivän välisenä aikana</i>	30—31
29. P. B. AXELRODILLE. <i>Elokuun 4 pnä</i>	31—33
30. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Syyskuun 18 pnä</i>	33—34
31. L. I. AXELRODILLE. <i>Lokakuun 5 tai 6 pnä</i>	34—35
32. PIETARIN ISKRALAISALLE RYHMÄLLE. <i>Lokakuussa, 15 päivän jälkeen</i>	35
33. L. I. AXELRODILLE. <i>Lokakuun 22 pnä</i>	35—36
34. G. D. LEITEISENILLE. <i>Marraskuun 10 pnä</i>	36—37
35. G. D. LEITEISENILLE. <i>Marraskuun 14 pnä</i>	38—39
36. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Marraskuun 19 pnä</i>	39—40
37. L. I. AXELRODILLE. <i>Joulukuun 17 pnä</i>	40—41
38. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Joulukuun 20 pnä</i>	41—42
39. P. B. AXELRODILLE. <i>Joulukuun 23 pnä</i>	42
1902	
40. V. N. KROCHMALILLE. <i>Tammikuun 3 pnä</i>	43
41. P. B. AXELRODILLE. <i>Maaliskuun 3 pnä</i>	43—44

42. G. D. LEITEISENILLE. <i>Ennen maaliskuun 23 päivää</i>	44
43. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Huhtikuun 17 pnä</i>	45
44. P. B. AXELRODILLE. <i>Huhtikuun 18 pnä</i>	46
45. P. B. AXELRODILLE. <i>Huhtikuun 23 pnä</i>	46—47
46. A. I. KREMERILLE. <i>Toukokuun 4 pnä</i>	47—48
47. VENÄLÄISTEN SOSIALIDEMOKRAATTIEN ULKOMAI- SELLE LIITOLLE. <i>Toukokuun 4 pnä</i>	48
48. P. N. LEPESHINSKILLE JA I. I. RADTSHENKOLLE. <i>Toukokuun 5 pnä</i>	49
49. L. I. AXELRODILLE. <i>Kesäkuun 23 pnä</i>	49
50. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Heinäkuun 12 pnä</i>	50—51
51. V. G. SHKLJAREVITSHILLE. <i>Heinäkuun 29 pnä . . .</i>	51
52. KARTAVTSEVILLE. <i>Elokuun 4 pnä</i>	52—53
53. I. I. RADTSHENKOLLE. <i>Elokuun 7 pnä</i>	53
54. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Elokuun 8 pnä</i>	53—54
55. I. I. RADTSHENKOLLE. <i>Elokuun 12 pnä</i>	54—55
56. G. D. LEITEISENILLE. <i>Lokakuussa, ennen 5 päivää . .</i>	55—57
57. L. I. AXELRODILLE. <i>Marraskuun 11 pnä</i>	57
58. L. I. AXELRODILLE. <i>Marraskuun 28 pnä</i>	58
59. FITILLE. <i>Joulukuun 16 pnä</i>	58—59
60. L. I. AXELRODILLE. <i>Joulukuun 18 pnä</i>	59—60
61. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Joulukuun 19 pnä</i>	60—61
62. G. V. PLEHANOVILLE. <i>Joulukuun 25 pnä</i>	61—63
63. A. N. POTRESOVILLE. <i>Joulukuun 26 pnä</i>	63—64
64. »ISKRAN» VENÄJÄN-JÄRJESTÖN TOIMIKUNNALLE. <i>Joulukuun 28 pnä</i>	64

1903

65. V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. <i>Tammikuun 1 pnä</i>	65
66. A. N. POTRESOVILLE. <i>Tammikuun 1 pnä</i>	66

67.	G. V. PLEHANOVILLE. <i>Tammikuun 10 pnä</i>	66—67
68.	»JUZHNYI RABOTSHIN» TOIMITUKSELLE. <i>Tammikuun 10 pnä</i>	68
69.	L. I. AXELRODILLE. <i>Tammikuun 15 pnä</i>	68
70.	G. V. PLEHANOVILLE. <i>Tammikuun 28 pnä</i>	69—70
71.	G. V. PLEHANOVILLE. <i>Helmikuun 5 pnä</i>	70—71
72.	V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. <i>Helmikuun 8 pnä</i>	72
73.	G. V. PLEHANOVILLE. <i>Maaliskuun 2 pnä</i>	73—74
74.	G. V. PLEHANOVILLE. <i>Huhtikuun 10 pnä</i>	74—75
75.	G. M. KRZHIZHANOVSKILLE. <i>Toukokuun 24 pnä</i> . .	75—76
76.	K. KAUTSKYLLE. <i>Kesäkuun 29 pnä</i>	76
77.	V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. <i>Heinäkuun 16 pnä</i>	77
78.	J. O. MARTOVILLE. <i>Marraskuun 29 pnä</i>	77—78
79.	V. I. ZASULITSHILLE. <i>Joulukuun 3 pnä</i>	78
80.	J. O. MARTOVILLE. <i>Joulukuun 19 pnä</i>	79

1904

81.	»ISKRAN» TOIMITUKSELLE. <i>Maaliskuun 18 pnä</i> . .	80
82.	»ISKRAN» TOIMITUKSELLE. <i>Kesäkuun 20 pnä</i> . . .	80—81
83.	M. N. LJADOVILLE. <i>Syyskuun 1 pnä</i>	81
84.	PUOLUEEN KIRJAPAINON LATOJILLE. <i>Syyskuun 2 tai 3 pnä</i>	81
85.	I. S. VILENSKILLE. <i>Syyskuun 5 ja 13 päivän välisenä aikana</i>	82
86.	M. S. MAKADZJUBILLE. <i>Syyskuun 16 pnä</i>	82—84
87.	M. LEIBOVITSHILLE. <i>Syyskuun 20 pnä</i>	84—86
88.	V. P. NOGINILLE. <i>Syyskuun 21 pnä</i>	87
89.	J. D. STASOVALLE, F. V. LENGNIKILLE Y.M. <i>Syyskuun 23 pnä</i>	87—88
90.	K. KAUTSKYLLE. <i>Lokakuun 10 pnä</i>	88—89
91.	J. D. STASOVALLE, F. V. LENGNIKILLE Y.M. <i>Lokakuun 14 pnä</i>	89—90

92.	K. KAUTSKYLLE. <i>Lokakuun 26 pnä</i>	91
93.	I. I. RADTSHENKOLLE. <i>Lokakuun 28 pnä</i>	91—93
94.	A. A. BOGDANOVILLE. <i>Marraskuun 2 pnä</i>	93—94
95.	I. P. GOLDENBERGILLE. <i>Marraskuun 2 pnä</i>	95—96
96.	O. A. PJATNITSKILLE. <i>Marraskuussa, ennen 16 päivää</i>	96—98
97.	VSDTP:n TVERIN KOMITEALLE. <i>Marraskuun 26 pnä</i>	98—99
98.	VSDTP:n IMERETIAN-MINGRELIAN KOMITEALLE. <i>Marraskuun 28 pnä</i>	99—101
99.	VSDTP:n MOSKOVAN KOMITEALLE. <i>Marraskuun 29 pnä</i>	101
100.	VSDTP:n BAKUN KOMITEALLE. <i>Marraskuun 29 pnä</i>	102—103
101.	VSDTP:n KAUKASIAN LIITOKOMITEALLE. <i>Joulukuun 5 pnä</i>	103—104
102.	G. D. LEITEISENILLE. <i>Joulukuun 12 pnä</i>	104—106
103.	R. S. ZEMLJATSHKALLE. <i>Joulukuun 13 pnä</i>	106
104.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Joulukuun 14 pnä</i>	107
105.	VSDTP:n TVERIN KOMITEALLE. <i>Joulukuun 20 pnä</i>	107—108
106.	M. P. GOLUBEVALLE. <i>1904 joulukuun 23 ja 1905 tam- mikuun 4 päivän välisenä aikana</i>	108
107.	VSDTP:n KAUKASIAN TOIMIKUNNALLE. <i>Joulukuussa, aikaisintaan 25 pnä</i>	109—110
108.	A. J. ISAJENKOLLE. <i>Joulukuun 26 pnä</i>	111

1905

109.	VSDTP:n KK:n JÄSENILLE V. A. NOSKOVILLE, L. B. KRASINILLE JA L. J. GALPERINILLE. <i>Tammikuun 13 pnä</i>	112
110.	»VPERJODIN» KIRJEENVAIHTAJALLE. <i>Tammikuussa</i>	112—113
111.	ENGLANNIN TYÖVÄENEDUSTUSKOMITEAN SIHTEERILLE. <i>Helmikuun 27 pnä</i>	113
112.	VSDTP:n PIETARIN KOMITEALLE. <i>Maaliskuun 13 pnä</i>	114
113.	I. I. SCHWARZILLE. <i>Aikaisintaan maaliskuun 31 pnä</i>	115
114.	G. D. LEITEISENILLE. <i>Huhtikuun 19 pnä</i>	115—116
115.	A. A. PREOBRAZHENSKILLE. <i>Huhtikuussa, ennen 21 päivää</i>	116

116. KIRJE VENÄJÄN VALLANKUMOUKSELLISEN SOSIALI-
DEMOKRATIAN ULKOMAISELLE LIIGALLE. LUONNOS.
Toukokuun 23 ja 26 päivän välisenä aikana 117
117. J. M. STEKLOVILLE. *Toukokuun 27 päivän jälkeen* 117—118
118. BRACKE-DEROUSSAULLE. *Aikaisintaan kesäkuun 11
pnä* 118
119. KANSAINVÄLISEN SOSIALISTISEN TOIMISTON SIH-
TEERILLE. *Heinäkuun 3 pnä* 118—119
120. C. HUYSMANSILLE. *Heinäkuun 8 pnä* 119—120
121. V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. *Heinäkuun 31 pnä* 120
122. A. V. LUNATSHARSKILLE. *Elokuun 1 pnä* 121
123. VSDTP:n KESKUSKOMITEALLE JA PIETARIN KOMI-
TEALLE. *Elokuun 14 pnä* 122
124. VSDTP:n KESKUSKOMITEALLE. *Syyskuun 30 pnä* 123—124
125. HERSONIN BOLSHEVIKEILLE. *Lokakuun 10 pnä* . . 124
126. VSDTP:n KESKUSKOMITEALLE. *Lokakuun 16 pnä* 124—126
127. V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. *Lokakuun 17 pnä* 126—127
128. VSDTP:n KESKUSKOMITEALLE. *Lokakuun 18 pnä* 127—128
129. VSDTP:n KK:n TALOUSKOMISSIOLLE. *Lokakuun 20
pnä* 128—129
130. G. D. LEITEISENILLE. *Lokakuun 23 pnä* 129—130
131. G. D. LEITEISENILLE. *Marraskuun alussa* 130
132. N. F. NASIMOVITSHILLE. *Marraskuussa, ennen 9 päi-
vää* 130—131

1906

133. G. A. KUKLINILLE. *Syyskuun 14 pnä* 132

1907

134. E. AVENARDIILE. *Maaliskuun 1 (14) pnä* 133—134
135. G. A. ALEKSINSKILLE. *Syys- ja lokakuun vaihteessa* 134—136
136. K. H. BRANTINGILLE. *Lokakuun alussa* 136
137. TUNTEMATTOMALLE OSOITTEENOMISTAJALLE. *Joulu-
kuun 28 pnä* 137

1908

138. A. V. LUNATSHARSKILLE. *Tammikuun 13 pnä* . . . 138—139
139. C. HUYSMANSILLE. *Tammikuun 14 pnä* 139
140. A. V. LUNATSHARSKILLE. *Tammikuun 14 ja helmikuun 13 päivän välisenä aikana* 140
141. M. NILSSENILLE. *Tammikuun 27 pnä* 140—141
142. C. HUYSMANSILLE. *Tammikuun 27 pnä* 141
143. C. HUYSMANSILLE. *Tammikuun 29 pnä* 142
144. »BERNER TAGWACHT» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Tammikuun 30 ja helmikuun 2 päivän välisenä aikana* 142—143
145. A. V. LUNATSHARSKILLE. *Helmikuun 27 pnä* . . . 144
146. C. HUYSMANSILLE. *Maaliskuun 1 pnä* 144—145
147. L. TYSZKALLE. *Maaliskuun 18 pnä* 145—147
148. A. A. BOGDANOVILLE. *Maaliskuun lopulla* 147
149. C. HUYSMANSILLE. *Toukokuun 16 pnä* 147—148
150. C. HUYSMANSILLE. *Kesäkuun 30 pnä* 148
151. C. HUYSMANSILLE. *Heinäkuun 8 pnä* 149
152. M. N. POKROVSKILLE. *Elokuun 18 pnä* 149—150
153. C. HUYSMANSILLE. *Elokuun 19 pnä* 150—151
154. C. HUYSMANSILLE. *Syyskuun 8 pnä* 151
155. C. HUYSMANSILLE. *Syyskuun 25 pnä* 152
156. C. HUYSMANSILLE. *Lokakuun 26 pnä* 152—153
157. C. HUYSMANSILLE. *Marraskuun 7 pnä* 153—154
158. V. K. TARATUTALLE. *Joulukuun 1 pnä* 154
159. C. HUYSMANSILLE. *Joulukuun 13 pnä* 155

1909

160. C. HUYSMANSILLE. *Tammikuun 19 pnä* 156
161. C. HUYSMANSILLE. *Helmikuun 25 pnä* 156—157
162. C. HUYSMANSILLE. *Maaliskuun 9 pnä* 157
163. VSDTP:n MOSKOVAN KOMITEALLE. *Ennen huhtikuun 11 päivää* 158—159

164.	I. F. DUBROVINSKILLE. <i>Huhtikuun 23 pnä</i>	159—160
165.	»PROLETARIN» TOIMITUKSEN KIRJE. <i>Viimeistään huhtikuun 26 pnä</i>	161—162
166.	I. F. DUBROVINSKILLE. <i>Huhtikuun 29 pnä</i>	162—163
167.	I. F. DUBROVINSKILLE. <i>Toukokuun 4 pnä</i>	163—164
168.	I. F. DUBROVINSKILLE. <i>Toukokuun 5 pnä</i>	164—165
169.	KANSAINVÄLISEN SOSIALISTISEN TOIMISTON TOIMEENPANEVALLE KOMITEALLE. <i>Toukokuun 26 pnä</i>	166—167
170.	C. HUYSMANSILLE. <i>Heinäkuun 20 pnä</i>	167
171.	C. HUYSMANSILLE. <i>Heinäkuun 29 pnä</i>	168
172.	C. HUYSMANSILLE. <i>Heinäkuun 30 pnä</i>	169
173.	C. HUYSMANSILLE. <i>Elokuun 26 pnä</i>	169—171
174.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Elokuun 27 pnä</i>	171—172
175.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuun 27 pnä</i>	172—173
176.	C. HUYSMANSILLE. <i>Syyskuun 11 pnä</i>	174
177.	A. I. LJUBIMOVILLE. <i>Syyskuun alkupuoliskolla</i> . . .	175
178.	VSDTP:n KESKUSKOMITEALLE. <i>Syyskuun 17 pnä</i>	175—176
179.	C. HUYSMANSILLE. <i>Syyskuun 17 pnä</i>	176—177
180.	M. P. TOMSKILLE. <i>Syyskuussa, ennen 20 päivää</i> . . .	177—178
181.	C. HUYSMANSILLE. <i>Syyskuun 30 pnä</i>	178—179
182.	A. I. LJUBIMOVILLE. <i>Aikaisintaan lokakuun 2 pnä</i>	179—180
183.	CAPRIN KOULUN NEUVOSTON KIRJEeseen TARKOITETUN VASTAUKSEN LUONNOS. <i>Aikaisintaan lokakuun 2 pnä</i>	181
184.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Lokakuun alkupuoliskolla</i> . .	181—182
185.	BOLSHEVISTISEN KESKUKSEN TALOUSKOMISSIOLLE. <i>Aikaisintaan lokakuussa</i>	182—184
186.	TOVERILLE PÄÄ-ÄÄNENKANNATAJAN TOIMITUS-SIHTTEERILLE. <i>Marraskuun 4 pnä</i>	184—185
187.	VSDTP:n KESKUSKOMITEALLE. <i>Marraskuun 14 pnä</i>	185
188.	ZEMSTVO-, KAUPUNKI- JA HALLITUSVIRASTOJEN TILASTOMIEHIIN VETOAVA PYYNTÖ. <i>Joulukuun 9 pnä</i>	186

1910

189.	TUNTEMATTOMALLE OSOITTEENOMISTAJALLE. <i>Tammikuun 22 pnä</i>	187—188
190.	TERVEHDYS A. BEBELILLE. <i>Helmikuun 22 pnä</i>	188—189
191.	A. ECKILLE. <i>Helmikuun 23 pnä</i>	189—190
192.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Maaliskuun 21 pnä</i>	190—191
193.	VSDTP:n KESKUSKOMITEAN ULKOMAISELLE TOIMIKUNNALLE. <i>Huhtikuun 5 pnä</i>	191—198
194.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Huhtikuun 6 pnä</i>	198—199
195.	PUOLAN SOSIALIDEMOKRATIAN PÄÄHALLITUKSELLE. <i>Huhtikuun 10 pnä</i>	200
196.	A. I. LJUBIMOVILLE. <i>Huhtikuun 10 pnä</i>	200—201
197.	A. I. LJUBIMOVILLE. <i>Huhtikuun 10 pnä</i>	201
198.	C. HUYSMANSILLE. <i>Kesäkuun 6 pnä</i>	202
199.	C. HUYSMANSILLE. <i>Kesäkuun 15 pnä</i>	202—203
200.	D. M. KOTLJARENKOLLE. <i>Elokuun 1 pnä</i>	203—204
201.	A. I. LJUBIMOVILLE. <i>Elokuun 2 pnä</i>	204—205
202.	M. V. KOBEZKYLLE. <i>Elokuun 8 pnä</i>	205—206
203.	M. V. KOBEZKYLLE. <i>Elokuun 12 ja 23 päivän välisenä aikana</i>	206—207
204.	M. F. ANDREJEVALLE. <i>Elokuun 14 pnä</i>	207
205.	SAKSAN SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN HAL- LITUKSELLE. <i>Syyskuun 2 pnä</i>	208—209
206.	M. V. KOBEZKYLLE. <i>Syyskuun 16 pnä</i>	209—210
207.	I. P. POKROVSKILLE. <i>Lokakuun 5 pnä</i>	210
208.	C. HUYSMANSILLE. <i>Lokakuun 17 pnä</i>	211
209.	C. HUYSMANSILLE. <i>Marraskuun 6 pnä</i>	211—212
210.	PÄÄ-ÄÄNENKANNATTAJAN TOIMITUSKUNNAN KO- KOUKSEN PUHEENJOHTAJALLE. <i>Marraskuun 7 pnä</i>	212—213
211.	V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. <i>Marraskuun 8 pnä</i>	213
212.	V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. <i>Marraskuun 10 pnä</i>	214
213.	N. G. POLETAJEVILLE. <i>Joulukuun 4 pnä</i>	214—215

214. VSDTP:n KK:n ULKOMAISELLE TOIMIKUNNALLE.
Joulukuun 5 pnä 215
215. V. D. BONTSH-BRUJEVITSHILLE. *Joulukuun 9 pnä* 215—216
216. »SOTSIAL-DEMOKRAT» LEHDEN TOIMITUKSELLE.
Joulukuun 17 pnä 216

1911

217. K. KAUTSKYLLE. *Tammikuun 31 pnä* 217—219
218. A. I. RYKOVILLE. *Helmikuun 11 päivän jälkeen* . . 219—221
219. A. I. RYKOVILLE. *Helmikuun 17 pnä* 222
220. N. G. POLETAJEVILLE. *Maaliskuun 7 tai 8 pnä* . . 223—225
221. A. I. RYKOVILLE. *Maaliskuun 10 pnä* 225—226
222. A. I. RYKOVILLE. *Maaliskuun alkupuoliskolla* . . . 226—227
223. A. I. RYKOVILLE. *Maaliskuussa* 227—229
224. NN. *Maaliskuussa* 229—230
225. KOLMANNEN VALTAKUNNANDUUMAN SOSIALIDEMOKRAATTISELLE RYHMÄLLE. *Ennen huhtikuun 19 päivää* 230
226. VSDTP:n KK:n ULKOMAISELLE TOIMIKUNNALLE.
Huhtikuun 30 pnä 231
227. A. I. LJUBIMOVILLE JA M. K. VLADIMIROVILLE.
Heinäkuun 3 pnä 231—232
228. L. B. KAMENEVILLE. *Ennen elokuun 2 päivää* . . . 232—233
229. C. HUYSMANSILLE. *Syyskuun 5 pnä* 233—234
230. I. FRIMULLE. *Marraskuun 4 pnä* 234
231. L. B. KAMENEVILLE. *Marraskuun 10 pnä* 235
232. C. HUYSMANSILLE. *Joulukuun 7 pnä* 236

1912

233. C. HUYSMANSILLE. *Maaliskuussa, ennen 10 päivää* 237
234. C. HUYSMANSILLE. *Huhtikuun 5 pnä* 238
235. C. HUYSMANSILLE. *Huhtikuussa, ennen 19 päivää* 239

236.	V. A. TER-JOANNISJANILLE. <i>Toukokuun 5 pnä</i> . . .	240—241
237.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Kesäkuussa, ennen 28 päivää</i> . .	241
238.	»PRAVDA» LEHDEN TOIMITUKSELLE. <i>Heinäkuussa, viimeistään 6 pnä</i>	242—243
239.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Heinäkuun 24 pnä</i>	243—244
240.	»PRAVDA» LEHDEN TOIMITUKSELLE. <i>Heinäkuun 28 tai 29 pnä</i>	245—246
241.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Heinäkuun 30 pnä</i>	246—247
242.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Elokuussa, ennen 25 päivää</i> . .	247—248
243.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Elokuussa, ennen 25 päivää</i> . .	248—249
244.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Ennen syyskuun 6 päivää</i> . . .	249—250
245.	KIRJELAPPU PÄÄ-ÄÄNENKANNATTAJAN TOIMITUKSELLE. <i>Syyskuun 6 päivän jälkeen</i>	250—251
246.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Syyskuun 15 pnä</i>	251—253
247.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Syyskuun 17 päivän jälkeen</i> . .	253—254
248.	C. HUYSMANSILLE. <i>Lokakuun 9 päivän jälkeen</i> . . .	254
249.	C. HUYSMANSILLE. <i>Lokakuussa, ennen 23 päivää</i> . .	254—255
250.	C. HUYSMANSILLE. <i>Lokakuussa, ennen 24 päivää</i> . .	255
251.	N. G. POLETAJEVILLE. <i>Lokakuun 25 pnä</i>	255—256
252.	A. M. GORKILLE. <i>Lokakuun jälkipuoliskolla</i>	257
253.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Marraskuun 8 pnä</i>	257
254.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Marraskuun 10 pnä</i>	258
255.	C. HUYSMANSILLE. <i>Marraskuun 10 pnä</i>	258—259
256.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Marraskuun 17 ja 23 päivän välisenä aikana</i>	259—260
257.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Ennen marraskuun 20 päivää</i>	260—261
258.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Marraskuun 25 päivän jälkeen</i> .	261—262
259.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Joulukuun 3 pnä</i>	262
260.	DEMJAN BEDNYILLE. <i>Joulukuun 5 pnä</i>	263
261.	L. B. KAMENEVILLE. <i>Joulukuun 8 pnä</i>	263—267
262.	J. V. STALINILLE. <i>Joulukuun 14 pnä</i>	267—268
263.	J. V. STALINILLE. <i>Joulukuun 16 pnä</i>	269—270

264. IV VALTAKUNNANDUUMAN BOLSHEVIKKIJÄSENILLE. *Joulukuun 17 pnä* 271
265. VSDTP:n KK:n VENÄJÄN-TOIMIKUNNALLE. *Joulukuun 19 pnä* 271—273
266. VSDTP:n KK:n VENÄJÄN-TOIMIKUNNALLE. *Joulukuun 20 pnä* 273—274
267. C. HUYSMANSILLE. *Joulukuun 22 pnä* 274—275

1913

268. L. B. KAMENEVILLE. *Tammikuun 8 pnä* 276—277
269. L. B. KAMENEVILLE. *Tammikuun 10 pnä* 277—278
270. L. B. KAMENEVILLE. *Tammikuun 12 pnä* 278
271. L. B. KAMENEVILLE. *Aikaisintaan tammikuun 14 pnä* 279
272. J. A. PJATNITSKILLE. *Tammikuun 14 päivän jälkeen* 279—282
273. »BREMER BÜRGER-ZEITUNGIN» TOIMITUKSELLE. *Tammikuun alkupuolella* 282—283
274. A. M. GORKILLE. *Tammikuun 21 pnä* 284
275. G. M. VJAZMENSKILLE. *Tammikuun 22 päivän jälkeen* 284—285
276. N. A. RUBAKINILLE. *Tammikuun 25 pnä* 285
277. IV VALTAKUNNANDUUMAN BOLSHEVIKKIJÄSENILLE. *Tammikuun 25 pnä* 286
278. L. B. KAMENEVILLE. *Helmikuun alussa* 286—287
279. N. OSINSKILLE. *Helmikuun 13 pnä* 287
280. N. G. POLETAJEVILLE. *Helmikuun 25 pnä* 288—289
281. L. B. KAMENEVILLE. *Helmikuun 25 pnä* 289—290
282. A. M. GORKILLE. *Maaliskuun 6 päivän jälkeen* . . . 290—291
283. L. B. KAMENEVILLE. *Maaliskuun 8 pnä* 291—292
284. L. B. KAMENEVILLE. *Huhtikuun 7 pnä* 292—293
285. L. B. KAMENEVILLE. *Huhtikuun 17 pnä* 294
286. L. B. KAMENEVILLE. *Huhtikuun 26 päivän jälkeen* 294—295
287. I. E. HERMANILLE. *Ennen toukokuun 6 päivää* . . . 295—296
288. G. L. SHKLOVSKILLE. *Toukokuun 8 pnä* 296—297

289. L. B. KAMENEVILLE. *Ennen toukokuun 20 päivää* . . . 297—298
290. C. HUYSMANSILLE. *Kesäkuun 4 päivän jälkeen* . . . 298—299
291. I. RUDIS GIPSLISILLE. *Ennen kesäkuun 7 päivää* . . . 299—301
292. I. RUDIS GIPSLISILLE. *Kesäkuun 7 pnä* 301—302
293. L. B. KAMENEVILLE. *Kesäkuun 8 pnä* 302
294. METALLITYÖLÄISTEN AMMATTILIITON JOHTOKUN-
NAN BOLSHEVIKKIRYHMÄLLE. *Kesäkuun 16 pnä* 302—303
295. »PRAVDA» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Kesäkuun*
16 pnä 303—306
296. L. B. KAMENEVILLE. *Kesäkuun 16 pnä* 306—307
297. A. M. GORKILLE. *Ennen kesäkuun 22 päivää* 307—308
298. »PRAVDA» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Kesäkuussa,*
aikaisintaan 25 pnä 308—309
299. L. B. KAMENEVILLE. *Kesäkuun 29 pnä* 309—310
300. L. M. KNIPOVITSHILLE. *Elokuun 5 ja 7 päivän väli-*
senä aikana 310—311
301. V. M. KASPAROVILLE. *Elokuun 21 pnä* 311
302. »SEVERNAJA PRAVDA» LEHDEN TOIMITUKSELLE.
Elokuun 21 päivän jälkeen 311—312
303. V. M. KASPAROVILLE. *Elokuun 25 pnä* 312
304. H. DIETZILLE. *Lokakuun 3 pnä* 313
305. »ZA PRAVDU» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Lokakuussa,*
aikaisintaan 27 pnä 313—314
306. »ZA PRAVDU» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Aikaisintaan*
marraskuun 1 pnä 314—316
307. C. HUYSMANSILLE. *Marraskuun 3 pnä* 316—317
308. »ZA PRAVDU» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Marraskuun*
11 ja 28 päivän välisenä aikana 317
309. »ZA PRAVDU» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Aikaisin-*
taan marraskuun 14 pnä 317—318
310. »ZA PRAVDU» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Joulukuun*
8 tai 9 pnä 318
311. »ZA PRAVDU» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Joulukuun*
16 pnä 318—319

312. SÄHKE »ZA PRAVDU» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Joulukuun 18 pnä* 319
313. V. S. VOITINSKILLE. *Joulukuun 20 pnä* 320—322
314. KIRJELAPPU »PROLETARSKAJA PRAVDA» LEHDEN TOIMITUKSELLE. *Joulukuun jälkipuoliskolla* 323

1914

315. I. E. HERMANILLE. *Tammikuun 2 pnä* 324—325
316. I. E. HERMANILLE JA I. RUDIS GIPSLISILLE. *Tammikuun 7 pnä* 325—326
317. I. F. POPOVILLE. *Tammikuun 7 pnä* 327
318. I. RUDIS GIPSLISILLE TAI I. E. HERMANILLE. *Tammikuun 11 pnä* 327—328
319. I. F. ARMANDILLE. *Aikaisintaan tammikuun 11 pnä* 328—329
320. V. P. MILJUTINILLE. *Tammikuun 14 pnä* 329
321. I. F. ARMANDILLE. *Ennen tammikuun 22 päivää* . . 329—330
322. I. F. ARMANDILLE. *Tammikuun 25 pnä* 330
323. I. F. ARMANDILLE. *Ennen tammikuun 26 päivää* . . 330—332
324. I. F. ARMANDILLE. *Tammikuun 26 pnä* 332—333
325. N. V. KUZNETSOVILLE. *Tammikuun 26 pnä* 333—334
326. I. F. ARMANDILLE. *Tammikuun 28 pnä* 334—336
327. C. HUYSMANSILLE. *Tammikuun 29 pnä* 336—337
328. C. HUYSMANSILLE. *Helmikuun 2 pnä* 337
329. V. M. KASPAROVILLE. *Helmikuun 11 päivän jälkeen* 337—338
330. L. B. KAMENEVILLE. *Helmikuun 27 pnä* 338—339
331. »PROSVESHSHENIJE» AIKAKAUSLEHDEN TOIMITUKSELLE. *Helmikuun 27 pnä* 339—340
332. F. N. SAMOILOVILLE. *Helmikuussa* 340—341
333. I. F. ARMANDILLE. *Maaliskuun 2 pnä* 341—342
334. VSDTP:n KK:n VENÄJÄN-TOIMIKUNNALLE. *Maaliskuun 4 pnä* 342—343
335. C. HUYSMANSILLE. *Maaliskuun 7 pnä* 343—344
336. I. RUDIS GIPSLISILLE. *Maaliskuun 12 päivän jälkeen* 344
337. GRANAT-VELJESTEN YHTIÖN TIETOSANAKIRJAN TOIMITUSIHTTEERILLE. *Maaliskuun 5 pnä* 345

338. C. HUYSMANSILLE. *Maaliskuun 15 pnä* 345—346
339. I. F. ARMANDILLE. *Maaliskuun 15 päivän jälkeen* 346
340. I. I. SKVORTSOV-STEPANOVILLE. *Maaliskuun 24 pnä* 347—348
341. I. F. ARMANDILLE. *Huhtikuussa, ennen 8 päivää* 349
342. I. F. ARMANDILLE. *Huhtikuun 11 pnä* 350
343. SÄHKE »PUTJ PRAVDY» LEHDEN TOIMITUKSELLE
LEHDEN KAKSIVUOTISPÄIVÄN JOHDOSTA. *Ennen
toukokuun 5 päivää* 350—351
344. G. L. SHKLOVSKILLE. *Toukokuun 12 pnä* 351
345. I. F. ARMANDILLE. *Toukokuun alkupuoliskolla* 351—352
346. I. RUDIS GIPSLISILLE. *Toukokuun 15 ja 31 päivän
välisenä aikana* 353
347. V. A. KARPINSKILLE. *Toukokuun 19 pnä* 353—354
348. I. F. ARMANDILLE. *Toukokuun 25 pnä* 354—355
349. G. I. PETROVSKILLE. *Toukokuun 25 päivän jälkeen* 355
350. GRANAT-VELJESTEN YHTIÖN TIETOSANAKIRJAN
TOIMITUSSIHTEERILLE. *Kesäkuun 6 ja heinäkuun 21
päivän välisenä aikana* 356
351. OTE »TRUDOVAJA PRAVDA» LEHDEN TOIMITUKSELLE
LÄHETETYSTÄ KIRJEESTÄ. *Kesäkuussa, 18 päivän
jälkeen* 356—357
352. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 4 päivää* 357—358
353. KANSAINVÄLISELLE SOSIALISTISELLE TOIMISTOLLE.
Aikaisintaan heinäkuun 4 pnä 359
354. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 6 päivää* 359—360
355. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 6 päivää* 360—362
356. S. G. SHAUMJANILLE. *Ennen heinäkuun 6 päivää* 362—363
357. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 9 päivää* 363—364
358. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 9 päivää* 364
359. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 10 päivää* 364—366
360. I. F. POPOVILLE. *Heinäkuussa, ennen 10 päivää* 366—367
361. KUSTANTAMO PRIBOILLE. *Heinäkuun 11 pnä* 367

362. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuun 12 pnä* 368
363. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 13 päivää* . . 368—371
364. I. F. ARMANDILLE. *Viimeistään heinäkuun 16 pnä* 371—372
365. G. L. SHKLOVSKILLE. *Heinäkuun 18 päivän jälkeen* 372—373
366. V. M. KASPAROVILLE. *Heinäkuun 18 päivän jälkeen* 373—374
367. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuun 19 pnä* 374
368. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuun 19 pnä* 375
369. I. F. ARMANDILLE. *Heinäkuussa, ennen 24 päivää* . . 376—377
370. JANSSONILLE TAI STIETZILLE. *Heinäkuun 25 pnä* 377—378
371. I. RUDIS GIPSLISILLE. *Heinäkuun 26 pnä* 379—380
372. V. M. KASPAROVILLE. *Heinäkuun jälkipuoliskolla* 380—381
373. SÄHKE KRAKOVAN KAUPUNGIN POLIISIPÄÄLLIKÖLLE. *Elokuun 7 pnä* 381
374. GRANATIN JULKAISUJEN TOIMITUSSIHTEERILLE. *Syyskuun 15 pnä* 382
375. I. F. ARMANDILLE. *Ennen syyskuun 28 päivää* . . . 382—383
376. V. A. KARPINSKILLE. *Lokakuun 20 pnä* 384
377. V. A. KARPINSKILLE. *Marraskuun 14 pnä* 384—385
378. V. A. KARPINSKILLE JA S. N. RAVITSHILLE. *Marraskuun 18 pnä* 385
379. V. A. KARPINSKILLE. *Marraskuun 20 pnä* 385—386
380. V. A. KARPINSKILLE JA S. N. RAVITSHILLE. *Marraskuun 21 pnä* 386
381. V. A. KARPINSKILLE. *Marraskuun 22 pnä* 386—387
382. V. A. KARPINSKILLE. *Marraskuun 25 pnä* 387
383. A. G. SHLJAPNIKOVILLE. *Marraskuun 25 pnä* . . . 387—388
384. V. A. KARPINSKILLE. *Marraskuun 26 tai 27 pnä* 388
385. V. A. KARPINSKILLE. *Ennen marraskuun 28 päivää* 389
386. V. A. KARPINSKILLE. *Marraskuun 28 pnä* 389—390
387. V. A. KARPINSKILLE. *Joulukuun 1 pnä* 390—391
388. A. G. SHLJAPNIKOVILLE. *Joulukuun 11 pnä* 391
389. M. W. KOBEZKYILLE. *Ennen joulukuun 16 päivää* . . 392

1915

390. A. G. SHLJAPNIKOVILLE. *Tammikuun 3 pnä* 393—394
391. V. A. KARPINSKILLE. *Tammikuun 3 ja 9 päivän välisenä aikana* 394
392. D. B. RJAZANOVILLE. *Tammikuun 9 pnä* 395
393. V. A. KARPINSKILLE. *Tammikuun 17 päivän jälkeen* 395—396
394. V. A. KARPINSKILLE. *Ennen helmikuun 1 päivää* . . 396
395. V. A. KARPINSKILLE. *Helmikuun 3 pnä* 396—397
396. J. S. HANECKILLE. *Helmikuun 17 pnä* 397
397. V. A. KARPINSKILLE. *Helmikuun 20 pnä* 398
398. V. A. KARPINSKILLE. *Helmikuun 24 pnä* 398—399
399. G. J. ZINOVJEVILLE. *Helmikuun 27 ja maaliskuun 4 päivän välisenä aikana* 399
400. S. N. RAVITSHILLE. *Maaliskuun 9 pnä* 400
401. D. WIJNKOOPILLE. *Maaliskuun 12 pnä* 400—401
402. V. A. KARPINSKILLE. *Ennen maaliskuun 23 päivää* 401
403. D. WIJNKOOPILLE. *Toukokuun 5 pnä* 401—402
404. H. GORTERILLE. *Toukokuun 5 pnä* 402—403
405. I. F. ARMANDILLE. *Kesäkuun 4 päivän jälkeen* . . . 403—404
406. G. J. ZINOVJEVILLE. *Kesäkuun 24 päivän jälkeen* 405
407. G. J. ZINOVJEVILLE. *Ennen heinäkuun 15 päivää* . . 405—406
408. G. J. ZINOVJEVILLE. *Heinäkuun 5 päivän jälkeen* . . 407—408
409. G. J. ZINOVJEVILLE. *Ennen heinäkuun 11 päivää* . . 409
410. G. J. ZINOVJEVILLE. *Heinäkuun 11 ja 30 päivän välisenä aikana* 410
411. G. J. ZINOVJEVILLE. *Heinäkuun 11 päivän jälkeen* 410—412
412. G. J. ZINOVJEVILLE. *Heinäkuun 11 päivän jälkeen* 412—414
413. D. WIJNKOOPILLE. *Heinäkuun 15 pnä* 414—415
414. V. A. KARPINSKILLE. *Heinäkuun 21 pnä* 416
415. D. WIJNKOOPILLE. *Heinäkuun 22 pnä* 416—417
416. G. J. ZINOVJEVILLE. *Heinäkuun 23 päivän jälkeen* 418
417. V. A. KARPINSKILLE. *Heinäkuun 24 pnä* 418—419

418.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 24 päivän jälkeen</i>	419
419.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 26 päivän jälkeen</i>	420—421
420.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 26 päivän jälkeen</i>	421
421.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen heinäkuun 28 päivää</i>	421—422
422.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Heinäkuun 28 pnä</i>	423
423.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 28 päivän jälkeen</i>	423—424
424.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 28 ja elokuun 2 päivän välisenä aikana</i>	424—425
425.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Heinäkuun 28 ja elokuun 2 päivän välisenä aikana</i>	426
426.	D. WIJNKOOPILLE. <i>Heinäkuun 30 pnä</i>	426—427
427.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Elokuun 11 pnä</i>	427—428
428.	D. WIJNKOOPILLE. <i>Elokuun 15 päivän jälkeen</i>	428
429.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen elokuun 19 päivää</i>	428—430
430.	D. WIJNKOOPILLE. <i>Elokuun 19 päivän jälkeen</i>	430—431
431.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Elokuun 21 pnä</i>	431
432.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen elokuun 23 päivää</i>	431—433
433.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Elokuun 23 päivän jälkeen</i>	433
434.	S. N. RAVITSHILLE. <i>Elokuun 23 päivän jälkeen</i>	433
435.	S. N. RAVITSHILLE. <i>Elokuun 26 pnä</i>	434
436.	S. N. RAVITSHILLE. <i>Elokuun 27 pnä</i>	434
437.	P. GOLAYLLE. <i>Elokuun 28 pnä</i>	435
438.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuun 30 pnä</i>	435
439.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuun 30 tai 31 pnä</i>	436
440.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Syyskuun 8 päivän jälkeen</i>	436—437
441.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Syyskuun 18 tai 19 pnä</i>	437—438
442.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen syyskuun 19 päivää</i>	438
443.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Syyskuun 19 pnä</i>	438—439
444.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Syyskuun 19 pnä</i>	439—440
445.	ALEKSANDROVITSHILLE. <i>Syyskuun 19 pnä</i>	440—442
446.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Syyskuun 21 päivän jälkeen</i>	442—443

447.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Syyskuun 26 ja lokakuun 5 päivän välisenä aikana</i>	443—444
448.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Ennen lokakuun 6 päivää</i>	444—445
449.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Ennen marraskuun 9 päivää</i>	445
450.	G. L. SHKLOVSKILLE. <i>Ennen marraskuun 9 päivää</i>	446
451.	M. M. HARITONOVILLE. <i>Marraskuun 21 päivän jälkeen</i>	447—448
452.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen marraskuun 27 päivää</i>	449
453.	G. J. BELENKILLE. <i>Joulukuun 27 päivän jälkeen</i>	449—450

1916

454.	I. F. ARMANDILLE. <i>Tammikuun 15 pnä</i>	451—452
455.	I. F. ARMANDILLE. <i>Tammikuun 19 pnä</i>	452—453
456.	I. F. ARMANDILLE. <i>Tammikuun 21 pnä</i>	453—454
457.	M. M. HARITONOVILLE. <i>Tammikuun 30 pnä</i>	454—455
458.	K. B. RADEKILLE. <i>Helmikuun 1 päivän jälkeen</i>	455—456
459.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Helmikuun 12 pnä</i>	456
460.	I. F. ARMANDILLE. <i>Helmikuun 26 pnä</i>	457
461.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Maaliskuun 2 ja 25 päivän välisenä aikana</i>	457—459
462.	HENRIETTE ROLAND HOLSTILLE. <i>Maaliskuun 8 pnä</i>	459—462
463.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Maaliskuun 16 päivän jälkeen</i>	463
464.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen maaliskuun 19 päivää</i>	463—465
465.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen maaliskuun 20 päivää</i>	465—466
466.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Maaliskuun 20 pnä</i>	466
467.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Maaliskuun 20 tai 21 pnä</i>	466—468
468.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Maaliskuun 21 pnä</i>	468—469
469.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen maaliskuun 23 päivää</i>	469—470
470.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Maaliskuun 23 ja 25 päivän välisenä aikana</i>	470—471
471.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Maaliskuun 23 päivän jälkeen</i>	471—472
472.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 31 pnä</i>	472

473.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Huhtikuun 4 pñä</i>	472—473
474.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Huhtikuun 4 päivän jälkeen</i>	473—475
475.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Huhtikuun 10 pñä</i>	475
476.	G. L. PJATAKOVILLE, J. B. BOSCHILLE, N. I. BUHARINILLE. <i>Huhtikuun 10 päivän jälkeen</i>	475—476
477.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen huhtikuun 18 päivää</i> . .	477—478
478.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen huhtikuun 18 päivää</i> . .	478—479
479.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Huhtikuun 18 pñä</i>	479—480
480.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Huhtikuun 18 ja 24 päivän välisenä aikana</i>	480
481.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Toukokuun 2 ja kesäkuun 2 päivän välisenä aikana</i>	480—481
482.	A. G. SHLJAPNIKOVILLE. <i>Toukokuun 16 pñä</i>	482
483.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen toukokuun 17 päivää</i> . .	482
484.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Toukokuun 17 pñä</i>	483—484
485.	A. G. SHLJAPNIKOVILLE. <i>Toukokuun 19 pñä</i>	484—485
486.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Toukokuun 19 pñä</i>	485—486
487.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Toukokuun 24 pñä</i>	486—487
488.	A. G. SHLJAPNIKOVILLE. <i>Kesäkuun 3 ja 6 päivän välisenä aikana</i>	487—488
489.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Kesäkuun 6 pñä</i>	488—489
490.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Kesäkuun 17 ja 25 päivän välisenä aikana</i>	489
491.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Kesäkuun 20 päivän jälkeen</i>	489—490
492.	I. F. ARMANDILLE. <i>Heinäkuun 4 pñä</i>	490—491
493.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 4 pñä</i>	491—492
494.	I. F. ARMANDILLE. <i>Heinäkuun 7 pñä</i>	492—493
495.	I. F. ARMANDILLE. <i>Heinäkuun 20 pñä</i>	493
496.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 23 päivän jälkeen</i>	494
497.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuun 24 pñä</i>	495—496
498.	M. N. POKROVSKILLE. <i>Heinäkuun 24 pñä</i>	496
499.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuussa, 24 päivän jälkeen</i>	496—497

500.	I. F. ARMANDILLE. <i>Heinäkuun 25 pnä</i>	497—498
501.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Heinäkuussa, 26 päivän jälkeen</i>	498—499
502.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Aikaisintaan heinäkuun 30 pnä</i> . .	499—500
503.	I. F. ARMANDILLE. <i>Elokuun 1 pnä</i>	500
504.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuun 2 ja 11 päivän välisenä aikana</i>	500—501
505.	M. N. POKROVSKILLE. <i>Elokuun 5 pnä</i>	501
506.	M. N. POKROVSKILLE. <i>Elokuun 5 ja 31 päivän välisenä aikana</i>	502
507.	M. M. HARITONOVILLE. <i>Elokuun alussa</i>	503
508.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuun 10 ja 20 päivän välisenä aikana</i>	503—504
509.	G. L. PJATAKOVILLE. <i>Elokuun 10 ja 20 päivän välisenä aikana</i>	504—505
510.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Ennen elokuun 22 päivää</i> . . .	505—506
511.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuun 22 päivän jälkeen</i> . .	506—507
512.	M. M. HARITONOVILLE. <i>Elokuun 31 pnä</i>	507—508
513.	M. N. POKROVSKILLE. <i>Elokuun 31 pnä</i>	509
514.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuussa</i>	509—510
515.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuussa</i>	510
516.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuussa</i>	511—512
517.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuussa</i>	512
518.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elokuussa</i>	513
519.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elo- ja syyskuun vaihteessa</i> . .	513—514
520.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Elo- ja syyskuun vaihteessa</i> . .	514—516
521.	I. F. ARMANDILLE. <i>Syyskuun 15 pnä</i>	516
522.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Syyskuun puolivälissä</i>	516—517
523.	A. G. SHLJAPNIKOVILLE. <i>Lokakuun 3 pnä</i>	517—518
524.	G. J. ZINOVJEVILLE. <i>Lokakuussa, viimeistään 5 pnä</i>	518—519
525.	N. I. BUHARINILLE. <i>Lokakuun 14 pnä</i>	519—523
526.	I. F. ARMANDILLE. <i>Lokakuun 21 pnä</i>	523
527.	I. F. ARMANDILLE. <i>Lokakuun 28 pnä</i>	524

528.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Lokakuun 30 pnä</i>	524—525
529.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Lokakuun 31 pnä</i>	525
530.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Marraskuun 4 pnä</i>	526—527
531.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Marraskuun 7 pnä</i>	527—528
532.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Ennen marraskuun 26 päivää</i>	528—529
533.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Marraskuun 26 pnä</i>	529—530
534.	M. G. BRONSKILLE.	<i>Joulukuun alussa</i>	530
535.	M. N. POKROVSKILLE.	<i>Joulukuun 6 pnä</i>	531
536.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Joulukuun 17 pnä</i>	531—532
537.	G. J. ZINOVJEVILLE.	<i>Joulukuun 20 päivän jälkeen</i>	533

1917

538.	M. N. POKROVSKILLE.	<i>Tammikuun 3 pnä</i>	534
539.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 6 pnä</i>	534—538
540.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 6 päivän jälkeen</i>	538—539
541.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 7 pnä</i>	539—540
542.	M. N. POKROVSKILLE.	<i>Tammikuun 8 pnä</i>	540
543.	V. A. KARPINSKILLE.	<i>Tammikuun 10 ja 22 päivän välisenä aikana</i>	540—541
544.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 13 pnä</i>	541—542
545.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 14 pnä</i>	543—545
546.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 15 pnä</i>	545—546
547.	V. A. KARPINSKILLE JA S. N. RAVITSHILLE.	<i>Tammikuun 15 pnä</i>	546
548.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 16 pnä</i>	546—547
549.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 19 pnä</i>	547
550.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 20 pnä</i>	548
551.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Tammikuun 22 pnä</i>	548—550
552.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Helmikuun 2 pnä</i>	550—551
553.	K. B. RADEKILLE.	<i>Helmikuun 3 pnä</i>	551
554.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Helmikuun 7 pnä</i>	552
555.	I. F. ARMANDILLE.	<i>Helmikuun 14 pnä</i>	553—554

556.	I. F. ARMANDILLE. <i>Helmikuun 19 ja 27 päivän välisenä aikana</i>	554—555
557.	I. F. ARMANDILLE. <i>Helmikuun 27 pnä</i>	555—556
558.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 8 pnä</i>	556—557
559.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 13 pnä</i>	557—558
560.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 18 pnä</i>	558
561.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 19 pnä</i>	559—560
562.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Maaliskuun 21 pnä</i>	560
563.	J. S. HANECKILLE. <i>Maaliskuun 22 pnä</i>	561
564.	RUOTSIN »SOSIALIDEMOKRAATIN» TOIMITUKSELLE. <i>Maaliskuun 22 pnä</i>	561—562
565.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 23 pnä</i>	562
566.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 27 pnä</i>	563
567.	S. N. RAVITSHILLE. <i>Maaliskuun 27 pnä</i>	563—564
568.	J. S. HANECKILLE. <i>Ennen maaliskuun 30 päivää</i>	564—565
569.	I. F. ARMANDILLE. <i>Maaliskuun 31 ja huhtikuun 4 päivän välisenä aikana</i>	565
570.	SÄHKE J. S. HANECKILLE. <i>Huhtikuun 1 pnä</i>	566
571.	V. A. KARPINSKILLE JA S. N. RAVITSHILLE. <i>Huhtikuun 4 pnä</i>	566—567
572.	SÄHKE V. A. KARPINSKILLE. <i>Huhtikuun 6 pnä</i>	567
573.	SÄHKE V. A. KARPINSKILLE. <i>Huhtikuun 6 pnä</i>	567
574.	SÄHKE J. S. HANECKILLE. <i>Huhtikuun 7 pnä</i>	568
575.	SÄHKE J. S. HANECKILLE. <i>Huhtikuun 7 pnä</i>	568
576.	SÄHKE M. M. HARITONOVILLE. <i>Huhtikuun 7 pnä</i>	568
577.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Huhtikuun 9 pnä</i>	569
578.	SÄHKE M. G. BRONSKILLE JA K. B. RADEKILLE. <i>Huhtikuun 9 päivän jälkeen</i>	569
579.	SÄHKE J. S. HANECKILLE. <i>Huhtikuun 12 pnä</i>	570
580.	SÄHKE V. A. KARPINSKILLE. <i>Huhtikuun 14 pnä</i>	570
581.	V. A. KARPINSKILLE. <i>Huhtikuun 15 pnä</i>	570—571
582.	J. S. HANECKILLE. <i>Huhtikuun 21 pnä</i>	571—572

583. TERVEHDYS TOVERI HÖGLUNDILLE. <i>Huhtikuun 23</i> (<i>toukokuun 6</i>) pñä	572
584. RINTAMAMIESTEN EDUSTAJAKOKOUKSEN PUHEMIE- HISTÖLLE. <i>Huhtikuun 29</i> (<i>toukokuun 12</i>) pñä	572—573
585. K. B. RADEKILLE. <i>Toukokuun 29</i> (<i>kesäkuun 11</i>) pñä	573—574
586. JURIDISELLE KOMISSIOLLE. <i>Kesäkuun 13</i> (<i>26</i>) pñä	574—575
587. SÄHKE KESKUSKOMITEAN ULKOMAISELLE TOIMI- KUNNALLE. <i>Kesäkuun 16</i> (<i>29</i>) pñä	575
588. K. B. RADEKILLE. <i>Kesäkuun 17</i> pñä	576—577
589. TOIMEENPANEVAN KESKUSKOMITEAN TOIMISTOLLE. <i>Heinäkuun 7</i> (<i>20</i>) pñä	577
590. K. ROVIOLLE. <i>Syyskuun 27</i> (<i>lokakuun 10</i>) pñä	578
591. K. ROVIOLLE. <i>Syyskuun 27</i> (<i>lokakuun 10</i>) päivän jäl- keen	578—579
592. KIRJELAPPU M. V. FOFANOVALLE. <i>Lokakuun 24</i> (<i>marraskuun 6</i>) pñä	579
<i>Huomautuksia</i>	581—666
<i>Nimihakemisto</i>	667—725
<i>Lyhenneluettelo</i>	726

LUKIJALLE

Kustannusliike Edistys pyytää lukijoita esittämään mielipiteensä tämän kirjan suomennoksen laadusta ja kirjan asusta. Kustannusliike on kiitollinen myös muista ehdotuksista ja toivomuksista.

Osoitteemme:

*Zubovski bulvar, 21
Moskova, Neuvostoliitto.*

В. И. Ленин
СОЧИНЕНИЯ, ТОМ 43
На финском языке